

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES

La promesa del Espíritu Santo

¹⁻² Nu'tsc'e Teófilo, ya ró pen'c'e 'na carta. Ró xi'tsc'ö ja ga cja c'o o tsja e Jesús hasta 'ma o ma a jens'e, 'ma o zidyi Mizhocjimi. Ró xi'tsc'ö c'o o tsja, 'ñe c'o jña c'o o jíchi va zopjü c'o nte. Ante c'ü ro zidyiji a jens'e e Jesús, o zopjü c'o bëzo c'o vi juajnü c'o mi apóstole. O xipjiji c'ü ro ëjë ǝ Espíritu Mizhocjimi; nguec'ua mi jyodü ro sidoji c'e bëpji c'ü mi cja e Jesús.

³ O ndü e Jesucristo cja ngronsi, cjanu o tetjo c'ua o bübütjo na yeje. Nuc'ua, ante c'ü ro zidyiji a jens'e, xe go mezhe cuarenta pa c'ü xe mi bübütjo cja ne xoñijö mü. Na puncjü vez va jñetse nu ja mi cãrã c'o apóstole, o jizhi c'ü ya vi te'e. Anguezeji o jñandaji c'ü na cjuana vi te. E Jesús o zopjü c'o apóstole o xipjiji c'ü ja rvá manda angueze. Na ngue ngue c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi.

⁴ Na nu pa mi cãrãji e Jesús c'o ǝ apóstole. Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o apóstole o xipjiji:

—Dyãräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji. Dya rí pedyeji va a Jerusalén. Rí che'beji ra ch'a'c'üji nu c'ü o mama Mizhocjimi c'ü ya ró xi'tsc'öji.

⁵ Ró xi'tsc'öji e Juan mi jichi yo nte co ndeje. Pero dya cja ra mezhe o pa, ra ëjë ǝ Espíritu Mizhocjimi ra ë bübü cja in mü'bügueji, embeji c'o apóstole.

Jesús sube al cielo

⁶ 'Ma mi cārāji e Jesús c'o o apóstole, o mama c'ua c'o apóstole o dyönüji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, nutscöjme rí menzumüjme a Israel. 'Ma ot'ü, mi 'ñegöjme ín reygöjme c'o ín menzumügöjme. ¿Cjo ya ngue rí mandague rí tsjague ín reygöjme, ngue c'ua dya cja ra mandazüjme c'o 'ñaja nte?

⁷ O ndünrö c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü mama Mizhocjimi mi Tata ra zädä, nguex-tjo angueze ra mama jinguã ra zädä, 'ñe ja rga cja c'o pa c'o. Nu'tsc'eji, dya ngue'tsc'eji tocats'üji rí pãrãji yo.

⁸ C'ü tocats'üji rí pãrãji, ngueje c'ü ra êts'üji o Espíritu Mizhocjimi ra ã bübü cja in mü'büji ra dya'c'üji poder. Nguéc'ua rí zopjügueji yo nte yo tsja va a Jerusalén rí xipjiji c'o ya i jñandaji ró cjagö, 'ñe c'o idyärãji ró xi'tsc'öji. Xo rí möji a Judea rí ma zopjüji c'o nte c'o cārã nu. Xo 'ñe a ma a Samaria, 'ñe texe cja ne xoñijömmü, eñe e Jesús va xipji c'o o apóstole.

⁹ 'Ma o nguarü e Jesús o mama c'o jña c'o, o jñanda c'o apóstole o nguins'i a jens'e e Jesús; o zidyí Mizhocjimi. O cjogü c'ua cja 'na ngömmü; dya cja jñandaji c'ua c'ü.

¹⁰ 'Ma xe mi jandaji a jens'e, 'nango jñetse c'ua yeje anxe c'o mi nza cja o bëzo. Mi je'evi o bitu c'o me ma t'öxü. Mi böbüvi cja o jmi c'o apóstole.

¹¹ O xipjiji c'ua c'o apóstole:

—Nu'tsc'eji in menzumüji a Galilea, ¿jenga in jandaji a jens'e? Mizhocjimi ya zidyí a jens'e e Jesús. Ja c'o nzi vi jñandagueji va ma a jens'e, je xo rga cjatjonu 'ma ra êjë na yeje, eñe c'o yeje anxe.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² C'o apóstole mi cārāji cja c'e t'eje c'ü ni chjũ Olivo. O mbedyeji nu, o möji a Jerusalén nu ja vi 'ñeji e Jesús. C'e t'eje mi bëxtjo a Jerusalén; mi jyadütjovi 'na kilómetro. Nguextjo c'ü mi mama c'o ley c'ü mi sö ro nzhodüji c'e pa 'ma mi söyaji.

¹³ C'o apóstole mi chjũ e Pedro, 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan 'ñe e Andrés 'ñe e Felipe' ñe e Tomás' ñe e Bartolomé 'ñe e Mateo 'ñe e Jacobo c'ü mi t'i cja e Alfeo. Xo mi chjũ e Simón c'ü mi revolucionario, 'ñe e Judas c'ü mi cjuarmavi e Jacobo. 'Ma mü o zät'äji a Jerusalén, o cjogüji cja c'e ngümü nu ja mi oxüji cjanu o ndes'eji o cjogüji cja c'e cuarto c'ü mi jäs'ä a xes'e.

¹⁴ Mi 'natjo o pjeñeji ma dyötüji Mizhocjimi. Xo mi bübü nu c'o o cjuarma e Jesús, 'ñe c'ü nu nana c'ü mi ngue e María, 'ñe c'o 'ñaja ndixũ. Xo mi ötüji Mizhocjimi.

¹⁵ Nu cja c'e jyäxcümü, mi cārā 'na ciento veinte cjuarma. C'o pa 'ma mi cārāji nu, o böbü e Pedro a nde cja c'o cjuarma, cjanu o xipjiji:

¹⁶ —Nu'tsc'eji mi cjuarmats'ügöji. Mi jinguã o Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e David o dyopjü ja rva cja nu c'ü ro mbös'ü c'o nte ro zürüji e Jesús. E Judas o jizhi ja mi cārägöji e Jesús, nguec'ua va zidyiji e Jesús cja c'o pje mi pjézhi. Nguec'ua o zädä c'ü o jña Mizhocjimi ja c'o nzi va mama e David.

¹⁷ Mi dyocjöji e Judas. E Jesús xo vi 'ñeme e Judas c'ü ro tsja c'e bëpji c'ü rá cjaji, eñe e Pedro.

¹⁸ E Judas o ngö't'üji para o tsja na s'o, o zidyi c'o nte c'o o ma zürü e Jesús. Nuc'ua cjanu o ma chjüns'ütsjë; o ndögü a jömü o mböt'ü texe c'o

o xēpjo. Co c'e merio c'ü vi ngõ't'üji e Judas, o ndõmüji 'na juajma.

¹⁹ C'o mi menzumü a Jerusalén, 'ma mü o mbārāji c'o vi tsja e Judas, o jñusp'üji c'ua c'e juajma mi chjũ Acéldama cja o jña anguezeji. C'e tjũ Acéldama ne ra mama Cjijuajma c'ü.

²⁰ O sido o ña e Pedro o mama:

—Je t'opjü a cjava cja Salmos:

Dya cja cjó ri bübü cja o ngumü; dya cja cjó ri nzheñe nu, eñe.

Xo mama cja Salmos:

C'e bēpji c'ü o ch'unü ra tsja, ra tsja c'ü 'naja, eñe o jña Mizhocjimi.

²¹ Nguec'ua c'ü ro pēpji e Judas, rá juajnüji c'ü ra pēpji. Bübü va o bëzo c'o mi dyocjõji co e Jesús.

²² Mi dyocjõji co e Jesús ndeze c'o pa 'ma mi jichi e Juan c'o nte, hasta 'ma o zidyiji a jens'e e Jesús. 'Naja yo, xo ni jyodü ra tsja apóstole co nutscõji, rá xipjiji yo nte c'ü o te e Jesús, eñe e Pedro.

²³ Nguec'ua c'o mi cārã nu, o mamaji c'ü mi bübü yeje c'o dya mi apóstole c'o mi dyoji e Jesús ndeze 'ma mi jichi e Juan c'o nte, hasta 'ma o zidyiji a jens'e e Jesús. Nuc'o, mi chjũ e José Barsabás 'ñe e Matías. E José Barsabás xo mi xiji Justo.

²⁴ Nuc'ua o dyötüji Mizhocjimi o mamaji:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügõjme, ín pãtcãgõjme ín mü'büjme nutscõjme rí ntegõjme. Rí ö'tc'õjme c'ü rí jítscõjme yo yeje cjuarma, ja ngue c'ü ya i juajnügue.

²⁵ Nguec'ua ra tsja apóstole ra tsja c'e bēpji c'ü ro tsja e Judas. Na ngue e Judas o xõgü co nuzgõjme, o tsja c'o na s'o. Nguec'ua va ma sufre, eñeji va dyötüji Mizhocjimi.

²⁶ Nuc'ua cjanu o echaji suerte; o toca e Matías. Nguец'ua o zõtjo c'o doce apóstole.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ O zädä c'ua c'o pa 'ma mi pjongüji c'e mbaxua c'ü mi chjũ Pentecostés. C'o apóstole 'ñe c'o 'ñaja c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo, 'natjo c'ua mi cãrãji.

² 'Nango dyäräji c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü me mi yürü nza cja 'ma vü na zëzhi o ndajma. Me go yürü c'ua na jens'e a mbo cja c'e ngumü nu ja ma jüji.

³ 'Nango jñandaji c'ua o c'ijñi c'o mi 'ñetse nza cja o sivi. Nuc'o, o mböt'ü o 'ñe toca nzi 'naji.

⁴ Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi o cjogü a mbo o mü'bü texeji, me go 'ñünbü o mü'büji. Nguец'ua o mbürü o ñaji c'ua nan'ño idioma, ja c'o nzi va unü o Espíritu Mizhocjimi o ñaji.

⁵ Mi cãrã a Jerusalén c'o mi ätä Mizhocjimi c'o mi ngue o dyoji c'o menzumü cja c'e país a Israel, pero vi jmus'üji cja c'o 'ñaja país.

⁶ Anguezeji 'ma mü o dyäräji, o möji c'ua nu ja mi cãrã c'o apóstole 'ñe c'o 'ñaja cjuarma. Dya mi pãrã pje ro nguijñiji, na ngue mi äräji mi ñaji o jña c'o mi ña anguezeji.

⁷ Me co züji c'ua, me co mamaji:

—Nujyo na ña'a, ¿cjo dya menzumüji a Galilea?

⁸ Maco ña ín jñagöji yo, eñeji.

⁹ Nu c'o vi ã dyärã c'o mi ña c'o cjuarma, mi cãrã c'o vi jmus'ü cja c'e país c'ü mi chjũ a Partia. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Media 'ñe a Elam. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Mesopotamia. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü

a Judea. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Capadocia 'ñe a Ponto 'ñe a Asia.

¹⁰ C'o o ã dyärã c'o mi ña c'o cjuarma, xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Frigia 'ñe a Panflia. Xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Egipto 'ñe a Cirene 'ñe cja c'o 'ñaja país a Cirene a manu. Xo mi cãrã c'o vi 'ñeje a Roma. C'o vi 'ñeje a Roma, bübü c'o mi ngue o dyoji c'o menzumü cja c'e país a Israel; bübü c'o dya mi ngue o dyoji c'o menzumü a Israel, pero mi ma't'üji Mizhocjimi ja c'o nzi ma ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a Israel.

¹¹ C'o o ã dyärã c'o mi ña c'o cjuarma, xo mi cãrã c'o vi jmus'ü a Creta 'ñe a Arabia. Texe c'o o ã dyärã, pötü va mamaji:

—Rí äragöji ña yo bëzo yo ín jñagöji nzi 'nazgöji. Mamaji c'o me na nojo c'o o tsja Mizhocjimi, mi eñeji.

¹² Anguezeji mi süji, dya mi pãrã pje ro nguiñiji. Mi pötü ma mamaji:

—¿Pje ne ra mama c'ü ñaji a cjanu yo ín jñagöji?, eñeji.

¹³ Bübü c'o me mi tjenbe ma tsjapü burla c'o cjuarma, mi mamaji:

—Nujyo, ya tĩ yo.

Lo que Pedro dijo a la gente

¹⁴ Nuc'ua o bøbü c'o doce apóstole. Cjanu o ña c'ua na jens'e e Pedro o zopjü c'o nte c'o vi 'ñe dyärã, o xipjiji:

—Nu'tsc'ëji in cãrãji a Jerusalén, dyärãji c'ü rá xi'tsc'öji zö in menzumüji va a Judea o jiyö. Rí unnc'ëji na jo ngüenda.

15 Bübüts'üji c'o pëzhi rí tīgōjme, pero dya ga cjanu. Maco xōxtjo, cja zünü a las nueve.

16 C'ü rgá ñagōjme nan'ño idioma, ya zädä c'ü o mama e Joel c'ü mi profeta. O mama a cjava:

17 O mama Mizhocjimi: C'o cjë c'o ya rguí ma ra nguins'i e jens'e 'ñe ne xoñijōmü, rá täjä ín Espíritu ra ma bübü cja o mü'bü yo nte yo cārā texe cja ne xoñijōmü. Me ra 'ñünbü o mü'büji.

Nguec'ua c'o sē ra mamaji ín jñagō; 'ñe c'o süngü. C'o sē 'ñe c'o tata ra nguinch'iji o t'jī ra mbārāji c'o ra zädä.

18 C'o pa c'o, rá unü ín Espíritu c'o bëzo 'ñe c'o ndixü c'o pëpquigō.

Ra 'ñünbü o mü'büji ra zopjüji yo nte ra xipjiji ín jñagō.

19 Rá jizhgō a jens'e o señal c'o me rrã nojo, c'o me rguí zü yo nte. Xo 'ñe cja ne xoñijōmü.

Ra jñandaji o cji, 'ñe o sivi, 'ñe o bipji c'ü ri nza cja o trangōmü.

20 Ra bëxōmü e jyarü. E zana ri jñetse nza cja o cji. Nujyo, rá jizhgō yo. Nuc'ua ra ëjë c'in Jmugueji ra 'ñe manda.

Me rrã sjü c'e pa c'ü.

21 Nu c'o ra dyötü Mizhocjimi co texe o mü'bü, ra perdonaoji 'ma c'o na s'o, mama a cjanu o jña Mizhocjimi ja c'o nzi va dyopjü e Joel c'ü mi profeta.

22 O sidó o ña e Pedro o mama:

—Nu'tsc'ëji ín menzumüts'ügōji a Israel, dyärāji na jo c'ü rá xi'tsc'ōji. Rá xi'tsc'ōji ja ga cja e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret. Mizhocjimi o unü poder e Jesús; guec'ua va tsja c'o me na nojo a

ndetsc'eji c'o nunca mi jandagueji. Nuc'o, ngue c'o rvi pārãgueji c'ü vi 'ñeje e Jesús cja Mizhocjimi.

²³ Pero i dyötüji c'o dya ín menzumügöji o ndät'äji cja ngronsi c'ü, maco dya tjëji o ley Mizhocjimi. Nguec'ua in pë's'i in s'ocügueji chjëntjui c'ü ri pö't'ügueji. Mizhocjimi ya mi pārã c'o ri tsjapüji e Jesús. Na ngue ndeze mi jinguã o mama c'ü ro ëjë e Jesús ro ë ndü. Nguec'ua o jyëzi i tsjaji a cjanu c'o na s'o.

²⁴ Zö o mbö't'üji e Jesús, pero Mizhocjimi o tsjapü o te, o bübütjo na yeje. Dya sö ro nguejme cja c'e cueva nu ja vi ngöt'üji. Na ngue me na zëzhi e Jesús que na ngue e muerte.

²⁵ Mi jinguã o mama e David c'ü ja rvá te e Jesús. O mama:
Rí pārãgö Mizhocjimi bübü co nuzgö, dya jëzguigö. Nuc'ü, bübü cja ín jodyëgö pjöxcügö; dya ni jyodü pje rá sügö.

²⁶ Nguec'ua me mäjä ín mü'bü, y me rí unü 'na pöjö Mizhocjimi.

Zö rá tügö, pero rí pārãgö c'ü rá tetjo.

²⁷ 'Ma rá tügö, rí pārãgö c'ü dya rí jyëzi ín aljmagö ra ma nu ja cãrã c'o 'ñaja aljma.

Dya xo rí jyëzi ra dya'a ín cuerpogö. Na ngue in Ch'izügö.

²⁸ I jítscö ja rgá sö rá bübütjo co nu'tsc'e para siempre.

Me rá mäcjö cja in jmigue, eñe e David.

²⁹ O sido o ña e Pedro o mama:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, ixtá xi'tsc'öji ja ga cja, c'ü dya ngue e David c'ü ro zädä texe yo jña. E David c'ü ín mboxatitagöji o ndü, cjanu o dyögüji

c'ua c'ü. Zö ya mezhe, pero rí texeji rí pãrãgöji ja dyögüji.

³⁰ E David mi profeta mi mama c'o jña c'o o xipji Mizhocjimi ro mama. Mizhocjimi o mamatsjë na cjuana o xipji e David ja rva cja e Cristo c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre. O xipji c'ü ri mboxbëche e Cristo cja e David; 'ñe c'ü ro manda ja c'o nzi ma manda e David.

³¹ Ante c'ü ro ëjë e Cristo, o mama e David c'ü ro tetjo e Cristo. O mama c'ü dya ro ma o aljma nu ja cãrã c'o 'ñaja aljma; dya xo ro dya'a o cuerpo.

³² Nutscöjme ró jandajme; nguec'ua rí xi'tsc'öjme Mizhocjimi o tsjapü o te e Jesús 'ma ya vi ndü.

³³ Cjanu o zidyí a jens'e o unü c'ü o mimi cja o jodyë Mizhocjimi nu ja mandavi dya. Nuc'ua Mizhocjimi o tsja ja c'o nzi va mama, o unü poder e Jesús o ndãjä o Espíritu Mizhocjimi o ëjë cja ne xoñijö mü. Ngueje o Espíritu Mizhocjimi c'ü cja'a yo in jandagueji 'ñe yo in äräji.

³⁴ O mama e David:

Mizhocjimi o zopjü c'ín Jmugö o xipji:

“Mimi cja ín jodyëgö.

³⁵ Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma cja rí chöpü yo nuc'ü na ü”, eñe e David.

In pãrãgueji, dya zidyiji e David a jens'e cja o jodyë Mizhocjimi.

³⁶ 'Nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji a Israel, ixtí jñunt'ü ín mün'c'ejí ngueje e Jesús c'ü o 'ñeme Mizhocjimi. Ngueje e Jesús c'ü ra 'ñevgueji libre rá cjäpüji ín Jmugöji. Maco i dyörüji o ndät'äji cja ngronsi, eñe e Pedro.

³⁷ C'o nte c'o mi cãrã nu, 'ma mü o dyärãji c'o jña, o zi'ch'i o mü'büji, o unüji ngüenda c'ü vi tsjaji c'o na s'o. Cjanu o xipjiji e Pedro 'ñe c'o 'ñaja apóstole:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöjme, ró c jagöjme c'o na s'o. ¿Pje rá c jagöjme dya?

³⁸ O ndünrü c'ua e Pedro o xipjiji:

—C'ü rí tsjaji; jyéziji c'o na s'o, ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi. Y rí jigueji. A cjanu rí jizhigueji c'ü rí dyätãji dya e Jesucristo. Nu 'ma rí tsjaji a cjanu, ra perdonaots'üji 'ma Mizhocjimi. Xo ra dya'c'üji o Espíritu ra bübü cja in mü'büji.

³⁹ O mama Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji, c'ü ra dya'c'üji o Espíritu 'ma ra nzhogü in mü'büji. Ra dya'c'üji, 'ñe c'o in ch'igüejí. Xo ra unü o Espíritu c'o nte c'o cãrã na jẽ. Ra unü o Espíritu texe c'o ra tsjapü o nte, eñe e Pedro.

⁴⁰ Xe na puncjü o jña c'o o mama e Pedro va zopjü c'o nte. Mi zopjüji co texe o mü'bü mi xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín cãrãji yo cjẽ dya, na s'o ín cjaji. Jyéziji c'o na s'o, ra nzhogü in mü'büji. Nguec'ua ra jogü in mü'büji.

⁴¹ Nu c'o o dyãtpã o jña e Pedro, o jiji. O zö como 'na jñi mil o nte c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo, o ndeñeji co c'o ya mi creo.

⁴² Sido mi ärãji c'o jña c'o mi mama c'o apóstole. Me mi mäji ma ngãrãji. 'Natjo c'ua mi siji c'ü mi mbeñeji ja va ndü e Jesús. Sido mi ötüji Mizhocjimi.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ O Espíritu Mizhocjimi o unü poder c'o apóstole mi cjaji c'o me na nojo. Nguec'ua c'o nte o unüji ngüenda c'ü na cjuana c'o mi mama c'o apóstole. Y me mi sñji.

⁴⁴ Nu c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo mi pötü ma s'iyaji. C'o pje mi pë's'i, dya mi ne ro jñütsjëji, mi pjös'üji c'o pje mi jyodü.

⁴⁵ Ma cjó pje mi jyodü, mi pa 'na cjuarma mi pa pö 'na juajma o 'na ngumü, o pje c'o mi pa pö. Cja rrü unü c'ua c'o dya pje mi pë's'i.

⁴⁶ Pama mi jmurüji cja c'e templo. Cja o ngumüji mi pötü ma mbitaji mi siji o xëdyi ma mbeñeji ja va ndü e Jesucristo. Y me mi mäji, dya pje mi mbeñeji.

⁴⁷ Mi unüji na puncjü 'na pöjö Mizhocjimi. C'o nte, mi nuji na jo c'o mi creo e Jesucristo. Pama Mizhocjimi o jopcü o mü'bü na puncjü o nte. Nguec'ua pama mi jmurüji mas c'o ya vi creo.

3

Un cojo es sanado

¹ 'Na nu pa e Pedro o mëvi e Juan cja c'e templo, o ma dyötüvi Mizhocjimi nu. Ya vi zünü jñi'i c'ü nzhä; mi ngue 'naja hora c'o mi pa ötüji Mizhocjimi.

² 'Ma ya mi mëvi, ma tÿji 'na bëzo c'ü dya mi sö ro nzhodü. Nuc'ü, je ma cjanu ndeze 'ma o jmus'ü. Nguec'ua pama mi pa emeji c'e bëzo cja 'na o ngoxtji c'e templo, ngue c'ua ro dyötü o merio c'o mi cjogü nu. C'e ngoxtji nu ja mi emeji, ni chjü Na Zö.

³ C'e bëzo o jñanda e Pedro 'ñe e Juan c'ü ya mi ngue ro cjogüvi cja c'e templo. Cjanu o dyötü o merio anguezevi.

⁴ Nuc'ua e Pedro o jñanda na jo c'e bëzo; xo 'ñe e Juan. O mama c'ua e Pedro o xipji:

—Jñandgagöbe, eñe.

⁵ Nuc'ua c'e bëzo o jñanda na jo anguezevi, mi te'be pje ro ch'unü.

⁶ O mama c'ua e Pedro o xipji:

—Dya rí jüngö pje rá da'c'ü; dya rí jüngö plata ni oro. Pero rí xi'tsc'ö ra mböxc'ü e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret. Nuc'ü, ngue c'ü o ndäjä Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre. Nguéc'ua rí böbügue rí nzhodü, embeji c'e bëzo c'ü dya mi sö ro nzhodü.

⁷ Nuc'ua e Pedro cjanu o pënchp'i c'ua o jodyë c'e bëzo, cjanu o bö'bü. Ixco jogü c'ua o ngua 'ñe o bola, o zëzhi.

⁸ Nuc'ua ixco böbü c'ua o nzhodü. Cjanu o cjogü c'ua cja c'e templo co e Pedro 'ñe e Juan, mi nzhodü y mi dacü. Mi mama c'ü me na jo Mizhocjimi, mi unü 'na pöjö.

⁹ C'o nte c'o ma cã'ã cja c'e templo, o jñandaji mi nzhodü c'e bëzo 'ñe mi unü 'na pöjö Mizhocjimi.

¹⁰ Mi pärãji ngueje c'e bëzo c'ü mi junrü cja o ngoxtji c'e templo c'ü ni chjü Na Zö, mi örü o merio. Me go züji c'ua, dya mi parã pje ro nguijñiji. Na ngueje ya vi jogü c'e bëzo, ya mi nzhodü.

Discurso de Pedro en el Portal de Salomón

¹¹ Cja c'e templo, bübü 'na porta c'ü ni chjü o Portal e Salomón. Je mi bübü nu e Pedro 'ñe e Juan. C'e bëzo c'ü vi jogü o ngua, sido mi dyoji co anguezevi. C'o nte o möji c'ua na niji nu ja mi bübü c'e bëzo 'ñe e Pedro 'ñe e Juan. Me mi sñji, na ngue vi jogü c'e bëzo.

¹² E Pedro 'ma mü o jñanda ya vi mundo c'o nte, cjanu o xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'ëji ín menzumüts'öji a Israel, ¿jenga me in sñji me in jandgagöbe? In pëzhgueji c'ü me na

jozgöbe 'ñe me na zëzhi ín jñagöbe, nguec'ua rvá jocübe ne bëzo. Pero iyö.

¹³ C'ü o jocü, ngue o T'i Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob c'o mi ngue ín mboxatitagöji. Nudya Mizhocjimi ya unü poder e Jesús c'ü o T'i ngue c'ua ra manda. Nu'tsc'eji i sidyiji e Jesús cja jmi e Pilato ngue c'ua ro jñünpüji ngüenda. Mi ne e Pilato ro 'ñeme libre e Jesús, pero dya i ñegueji.

¹⁴ Maco e Jesús dya tsja c'o na s'o, pero dya i ñeji ro 'ñemeji libre c'ü. Maco ngue c'e bëzo c'ü mi pö't'üte c'ü i dyötüji e Pilato o 'ñeme libre.

¹⁵ I dyötüji e Pilato o mbö't'üji e Jesús, maco ngueje c'ü o ngambgagöji va c'ü o dyacüji c'ü rgá bübüttöji. O mbö't'üji e Jesús, pero Mizhocjimi o tsjapü o te'e o bübüttö na yeje. Nutscöjme ró jandajme; nguec'ua rí xi'tsc'öjme o te.

¹⁶ Ngue o poder e Jesús c'ü o tsjapü o zëzhi o ngua ne bëzo, na ngue o 'ñench'e o mü'bü e Jesús, o creo c'ü ro jogü. Nujnu, in pãrãgueji c'ü dya mi sö ro nzhodü. Pero in jandaji ya jogü dya. O 'ñench'e o mü'bü e Jesús; nguec'ua o jogü ja c'o nzi gui jñandaji, eñe e Pedro.

¹⁷ O sido o ña e Pedro o mama:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, rí pãrãgö c'ü dya mi pãrãgueji cjo ngueje c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi ra manda. Xo 'ñe c'o mböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o pje pjëzhi, dya xo mi pãrãji.

¹⁸ O zädä ja c'o nzi va mama Mizhocjimi. Mi jinguã Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü texe c'o o profeta o mamaji c'ü ro sofre nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi.

¹⁹ Ixtí unnc'eji ngüenda c'ü i tsjaji c'o na s'o. Nzhogüji cja Mizhocjimi rí dyötüji ra

perdonaots'üji. 'Ma rí tsjaji a cjanu, ra perdonaots'üji 'ma. Nuc'ua Mizhocjimi ra dya'c'üji me rí mäcjeji, dya pje rí mbeñeji.

²⁰ Xo ra ndäjä e Jesús ra ëjë na yeje. Na ngue ngueje c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.

²¹ Pero sido ra bübü e Jesús a jens'e hasta 'ma cja ra zädä c'o o mama Mizhocjimi. Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü c'o o profeta o mamaji ra zädä 'ma ra jogü texe, ja c'o nzi ma cja 'ma cja vi dyät'ä Mizhocjimi e jens'e 'ñe ne xoñijöümü.

²² O mama e Moisés: “Mizhocjimi c'ín Jmugöji o 'ñempquegö rí mamagö o jña. Je xo rga cjatjonu, ra 'ñeme c'ü 'na c'o ín menzumügöji xo ra mama o jña. Texe c'o ra xi'ts'iji c'ü, rí dyätäji c'ü.

²³ 'Ma cjó c'o dya ra dyätpä o jña, ra pjongüji cja c'o o nte, ra mbö't'üji.” Nuyo, ngue yo o mama e Moisés, eñe e Pedro va xipji c'o nte.

²⁴ O sido o ña e Pedro o mama:

—E Samuel mi ngue c'e profeta c'ü ot'ü o mama yo ya zädä yo cjë dya. Xo mama a cjanu c'o 'ñaja profeta.

²⁵ Mizhocjimi o xipji a cjava e Abraham: “Na ngue c'ü ra tsja c'ü in mboxbëchegue, rá intsjimigö yo nte yo cärã texe cja ne xoñijöümü”, eñe Mizhocjimi va xipji e Abraham. C'o ín mboxatitagöji mi te'beji ro zädä c'ü vi mama Mizhocjimi. Nutscöji o mboxbëchezüji anguezeji, nguezgöji ne ra intsjimizüji dya Mizhocjimi ja c'o nzi va xipji e Abraham, 'ñe ja c'o nzi va mama c'o profeta.

²⁶ Mizhocjimi o 'ñeme e Jesús. Nutscöji rí menzumüji a Israel, nguetscöji ot'ü o ë zocüji, ngue c'ua rá jëziji c'o na s'o, ra nzhogü ín mü'büji cja

Mizhocjimi. A cjanu ra intsjimizüji. Nguец'ua rí xi'tsc'öji ni jyodü rí dyätpäji dya o jña e Jesucristo, ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi, eñe e Pedro.

4

Pedro y Juan delante de las autoridades

¹ Ma mi ña e Pedro 'ñe e Juan ma zopjüvi c'o nte, o ëjẽ c'ua c'o mböcjimi, 'ñe c'e comandante cja c'e templo, 'ñe c'o saduceo.

² Me mi sjëyaji na ngue e Pedro 'ñe e Juan mi jíchivi c'o nte, mi xipjiji c'ü vi te e Jesús nguец'ua ra zädä 'ma ra te'e texe yo ya ndü.

³ Cjanu o zidyiji c'ua e Pedro 'ñe e Juan o ma pant'aji a pjörü. Je ro dyovi nu hasta c'ü na ye nu pa, na ngue ya vi nzhä.

⁴ Na puncjü c'o o dyärä 'ma mi ña e Pedro, o 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo. Nguец'ua o zö como 'na tsi'ch'a mil o bëzo c'o ya mi creo.

⁵ Nuc'ua c'ü na ye nu pa, o zojnüji c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel, 'ñe c'o tita, 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi, o jmurüji a Jerusalén.

⁶ Xo mi bübü nu e Anás c'ü mi mero ndamböcjimi, 'ñe e Caifás, 'ñe e Juan 'ñe e Alejandro, 'ñe c'o 'ñaja o dyoji e Anás 'ñe e Caifás.

⁷ O mandaji c'ua o ma siji e Pedro 'ñe e Juan. 'Ma mü o säjui, cjanu o xipjiji ro böbüvi a nde. Cjanu o dyöntüji c'ua:

—¿Cjó dya'c'üvi poder i jocüvi ne bëzo? ¿Cjó o tjü i ñänbäguevi?

⁸ Nuc'ua o Espiritu Mizhocjimi me go 'ñünbü o mü'bü e Pedro o ndünrü:

—Nu'tsc'ej*i* *in* mandaji cja yo nte, 'ñetsc'ej*i* *in* titaji.

⁹ Ró c*ja*göbe c'o na jo, ró p*jö*s'übe ne b*ë*zo nu dya mi s*ö* ro nzhodü. Maco nu'tsc'ej*i* *in* c*ja*cübe t'önü ja rvá j*oc*ü*g*öbe nu.

¹⁰ Ixtí unnc'ej*i* ngüenda *in* t*ex*e*j*i, 'ñe t*ex*e yo *in* menzumü*i* a Israel, ngue*j*e e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret nu c'ü o j*oc*ü ne b*ë*zo, nguec'ua b*ö*bü dya c*ja* in j*m*ig*ue*j*i*. E Jesús ngue e Cristo c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevg*ue*j*i* libre. Nu'tsc'ej*i* *i* dyörü*i* o ndät'ä*i* c*ja* ngronsi. Pero 'ma ya vi ndü, o tsjapü Mizhocjimi o te'e o b*ü*bütjo na yeje.

¹¹ *In* p*är*ä*j*i c'ü mama o jña Mizhocjimi: “Nu c'e piedra c'ü dya go ne c'o mi j*ä*bä o ngumü, ngue c'ü ot'ü ya jñumü*i* c*ja* squina dya c'ü”, eñe c'e jña. Ya zädä c'e jña. Nu'tsc'ej*i*, dya *i* ñe*j*i e Jesucristo. Pero Mizhocjimi ya 'ñeme ra manda.

¹² Ojtjo xe 'naja c'ü ra j*oc*üzü *in* mü'bü*j*i c'o na s'o; nguextjo e Jesucristo. Dya c*jo* xe ra ndä*j*ä Mizhocjimi ra ã salvazü*j*i; nguextjo e Jesús, eñe e Pedro.

¹³ C'o mi jün ngüenda o nguiñ*j*i c'ua:

—¿Ja ni 'ñeje c'ü ni ñavi a cjanu? Dya s*ü*vi, dya xo tsejevi, mi eñe*j*i.

O mamaji a cjanu, na ngue mi p*är*ä*j*i c'ü dya xötpüvi c*ja* yo ley, y dya p*j*e xo mi p*j*ëzhivi. Cjanu o mbeñe*j*i c'ua:

—Mi dyoji e Jesús; ngue c'ü o jíchi yo, eñe*j*i.

¹⁴ Dya mi s*ö* p*j*e ro xipj*j*i e Pedro 'ñe e Juan. Na ngue o jñandaji mi b*ö*bü nu c'e b*ë*zo c'ü ya vi j*og*ü.

¹⁵ Nguec'ua o xipj*j*i e Pedro 'ñe e Juan ro mbedyevi a t*j*i. 'Ma mü o mbedyevi a t*j*i, nuc'ua cjanu o ñaji ja rvá tsjapü*j*i.

16 O mamaji:

—¿Ja rga cja püji? Texe yo cãrã va a Jerusalén ya pãrãji c'ü o tsjavi c'ü me na nojo, o jocüvi ne bëzo. Dya sö rá cädägöji.

17 Para dya cja xe ra mbãrã yo ín menzumügöji a Israel, ni jyodü rá xipjiji yo ye bëzo pje c'o rá cja püji 'ma sido ra nãmbãvi o tjü e Jesús rgá zopjüvi yo nte.

18 Nuc'ua cjanu o ma't'üji e Pedro 'ñe e Juan. Anguezevi o cjogüvi c'ua na yeje nu ja mi jünji ngüenda. Nuc'ua c'o mi jün ngüenda, cjanu o xipjiji e Pedro 'ñe e Juan:

—Dya cja rí xipjivi yo nte ja ga cja e Jesús. 'Ma xe rí ñãmbãvi o tjü, jo rí ñuvi 'ma, embeji e Pedro 'ñe e Juan.

19 O ndünrú c'ua e Pedro 'ñe e Juan o xipjiji:

—Tsjijñiji. ¿Cjo na jo a jmi Mizhocjimi ot'ü rá ä'tc'ägöbe que na ngue Mizhocjimi?

20 C'o ró jandabe 'ñe c'o ró ärãbe, ni jyodü rá xipjibe yo nte c'o.

21 Nuc'ua c'o mi jün ngüenda o menasaoji na yeje e Pedro 'ñe e Juan, cjanu o 'ñemeji libre. Dya mi sö pje ro tsjapüji, na ngue mi süji c'o nte. Na ngue c'o nte me mi ma't'üji Mizhocjimi mi mamaji c'ü me na nojo, na ngue vi jogü c'e bëzo.

22 C'e bëzo ya mi pë's'i mas de cuarenta cjë.

Los creyentes piden confianza y valor

23 E Pedro 'ñe e Juan, 'ma mü o 'ñemeji libre, cjanu o mëvi c'ua nu ja ma cã c'o o dyoji; o ma xipjiji texe c'o vi mama c'o ndamböcjimi 'ñe c'o tita c'o pje mi pjëzhi.

24 'Ma mü o dyäräji, me go ma't'üji c'ua Mizhocjimi texeji o mamaji:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügöjme, me na zë'ts'igue sö rí tsjague texe. Ngue'tsc'e í dyät'ä e jens'e 'ñe ne xoñijö mü, 'ñe yo mar, 'ñe texe yo bübü 'ñe yo cja'a.

25 Í chäjä in Espíritu o ã 'ñünbü o mü'bü e David c'ü mi ngue ín mboxatitagöjme c'ü mi pë'pc'igue. Nguec'ua o mama a cjava:

C'o 'ñaja nte me üdü ga tsjaji o mbecuë.

Yo nte yo ín menzumügöji me cjiññiji c'ü pje ra tsjaji, pero dya sö.

26 Yo rey cja ne xoñijö mü 'ñe c'o 'ñaja c'o pje pjëzhi o jmurüji, mi nuji na ü Mizhocjimi 'ñe c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi ro manda, eñe in jñague c'ü o mama e David.

27 O sido o dyötüji Mizhocjimi o mamaji:

—Na cjuana o zädä ne jña nu o mama e David; o zädä cja ne ndajñiñi. Yo ín menzumügöjme va a Israel 'ñe c'o 'ñaja nte mi 'natjo o pjeñeji va mamaji c'ü ro mbö't'üji e Jesús c'ü ngue in Ch'igue. Maco dya pje vi tsja. E rey Herodes 'ñe e gobernador Poncio Pilato o jyëzivi o mbö't'üji e Jesús.

28 Nu c'ü o tsjaji, ngue c'ü ya vi mangue ro zädä. Í tsjapü o zädä.

29 Mizhocjimi ín Jmuts'ügöjme. C'o o jñünpü ngüenda yo ín cjuarmagöjme, o mamaji c'ü pje ra tsjacüjme 'ma sido rá zopjüjme yo nte. Nguec'ua rí ö'tc'öjme rí dyacöjme c'ü dya rá sÿjme, sido rá mamajme in jñague. Na ngue in mbëpjizüjme.

30 Xo rí ö'tc'öjme rí pjöxcüjme. Nguec'ua 'ma rá nänmbäjme o tjü e Jesús c'ín Ch'igue c'ü me in mápague, nu'tsc'e rí jocü c'o sö'dyë y rí tsja c'o 'ñaja c'o me na nojo. Nguec'ua yo nte ra unüji

ngüenda c'ü na cjuana c'ü rí xipjijme, eñeji va dyötüji Mizhocjimi.

³¹ Ma mü o nguarü o dyötüji Mizhocjimi, o mbi c'ua na zëzhi nu ja ma cãji. O Espíritu Mizhocjimi me go 'ñünbü o mü'büji texeji. Nguec'ua 'ma mü o xipjiji o jña Mizhocjimi c'o nte, sido mi zopjüji, dya mi süji.

Todas las cosas eran de todos

³² C'o mi creo e Jesús, mi 'natjo o mü'büji 'ñe o pjeñeji; mi pötü ma s'iyaji. C'o pje mi pë's'i, dya cjó mama: “Ngue ín tsjacjö nu”, ro 'ñeñeji. Na ngue c'o mi pë's'iji mi cjavüji nde mi ngue o cjaji.

³³ C'o apóstole sido mi zopjüji c'o nte mi xipjiji c'ü vi te e Jesús. O ch'unüji ja va zopjüji; nguec'ua c'o jña o zi'ch'i o mü'bü c'o nte. Mizhocjimi o mbös'ü texeji.

³⁴ C'o mi creo e Jesús, dya cjó cja mi bëzhi. Na ngue 'ma cjó c'o pje mi jyodü, mi pa 'na cjuarma mi pa pö 'na juajma o 'na ngümü.

³⁵ Cja rrü jün c'o merio ra ã unü c'o apóstole. Nuc'ua c'o apóstole ra unüji c'ua c'o pje mi jyodü.

³⁶ Mi bübü 'na cjuarma c'ü mi chjü e José c'ü mi mboxbëche cja e Leví. Nuc'ü, je mi menzumü a Chipre. C'o apóstole xo jñusp'üji Bernabé c'e cjuarma. C'e tjü Bernabé ne ra mama: Nu c'ü cjacüji rá mäji.

³⁷ C'e cjuarma o mbö 'na juajma, cjanu o jün c'o merio o unü c'o apóstole.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ C'ü 'naja cjuarma mi chjũ e Ananías. Mi chjũ e Safira c'ü nu su. O mbövi 'na juajma.

² Cjanu o ma c'ua e Ananías o ma unü c'o merio c'o apóstole. Dya unü texe, ndetjo c'o o unü. Pero o tsjapü c'ü vi unü texe. C'ü nu su, mi pãrã c'ü ro tsja a cjanu e Ananías c'ü dya ro unü texe.

³ 'Ma mü o unüji c'o merio c'o apóstole, o mama e Pedro o xipji e Ananías:

—Nu'tsc'e Ananías, ¿jenga i dyätãgue e Satanás c'ü dya jo 'ma o 'ñünc'ü in mü'bügue? C'o merio c'o o ngõ'tc'üji c'e juajma c'ü i pöguevi, i jñügue 'na parte pero i tsjapü i jñügue texe. Chjëntjui c'ü ri xique 'na bëchjine o Espiritu Mizhocjimi.

⁴ 'Ma dya be mi pöguevi c'e juajma, mi ngue in tsjacjevi; mi sö ri tsjapüvi ja c'o nzi mi ñeguevi. Nuc'ua 'ma vi pöguevi, mi sö ri gastovi c'o merio ja c'o nzi mi ñeguevi. Na ngue mi ngue in tsjacjevi. Nguец'ua, ¿jenga i tsjijñivi in mü'büvi yo na s'o yo i tsjaguevi? Mi cjaque nguextjozgjõme mi xitscõjme c'o dya cjuana. Pero ngue o Espiritu Mizhocjimi c'ü i xipjigüe c'o, eñe e Pedro.

⁵ Nuc'ua e Ananías 'ma mü o dyärã yo jña yo, cjanu o nügü o ndũ. Texe c'o o dyärã c'o jña c'o vi xipjiji e Ananías, me go zũji c'ua.

⁶ O ëjẽ c'ua ja nzi o sẽ o ã mbõch'üji o manta c'e añima. Cjanu o ndunüji c'ua o ma dyögüji.

⁷ O mezhe c'ua jñi hora, o cjogü c'ua c'ü o su e Ananías; dya mi pãrã cjo vi ndũ c'ü nu xĩra.

⁸ O mama c'ua e Pedro o xipji c'e ndixũ:

—Yo merio yo o jün e Ananías, ¿cjo nguextjo yo o ngõ'tc'üji c'e juajma c'ü i pöguevi?

O ndünrũ c'ua c'e ndixũ:

—Jã, nguextjo yo.

9 O ndünrũ c'ua e Pedro o xipji:

—¿Jenga i ñaguevi c'ü nin xĩra i tsjijñiguevi a cjanu yo na s'o? ¿Cjo i pëzhguevi c'ü dya ro castigaots'üvi o Espĩritu Mizhocjimi? Rĩ ärägö ya va säjä nu c'o o ndunũ c'ü nin xĩra o ma dyögüji. Xo ra ndunnc'üji in cuerpogue, embeji c'e ndixũ.

10 Ixco nügü c'ua c'e ndixũ cja o ngua e Pedro, o ndũ. 'Ma mü o cjogü c'o sē, o jñandaji ya vi ndũ. O ndunüji c'ua c'e ndixũ o ma dyögüji 'na lado nu ja vi dyögüji c'ü nu xĩra.

11 Me go zũ c'ua texe c'o mi creo e Jesucristo; 'ñe texe c'o o mbãrã ja va ndũ e Ananías 'ñe e Safira.

Muchos milagros y señales

12 Mizhocjimi o unũ o poder c'o apóstole o tsjaji na puncjü c'o na nojo c'o nunca mi janda c'o nte. C'o cjuarma mi jmurüji cja c'e porta c'ü ni chjũ o Portal e Salomón.

13 C'o dya mi creo, mi sũji ro ndeñeji c'o cjuarma. Pero c'o 'ñaja me mi mamaji c'ü me ma jonte c'o cjuarma.

14 Na puncjü o nte c'o xo 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo c'ın Jmugöji; o bëzo 'ñe o ndixũ.

15 Nguec'ua mi pjongüji c'o mi sö'dyë, mi cö's'üji o ngama 'ñe o pjinguã, mi pa cöbüji cja 'ñiji. Nguec'ua 'ma ro cjogü e Pedro, xa'ma ro ndöt'ü c'ü o xörü cja c'o mi sö'dyë ro jogüji.

16 Na puncjü o nte c'o vi 'ñeje cja c'o jñiñi c'o mi bëxtjo a Jerusalén, o siji c'o mi sö'dyë 'ñe c'o vi zürü o s'ondajma c'ü dya jo. Nde go jogüji.

Los apóstoles son perseguidos

17 C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe c'o saduceo c'o mi dyoji, me mi sjëyaji. Na ngue na puncjü o nte c'o mi teñe c'o apóstole.

18 Nguec'ua o zürüji c'o apóstole, cjanu o pant'aji a pjörü nu ja ma cãjã texe c'o mi cja na s'o.

19 Nuc'ua c'e xõmü, o ëjë c'ua 'na o anxe Mizhocjimi o ë xocü c'o ngoxtji cja c'e pjörü, o 'ñeme libre c'o apóstole. Cjanu o xipjiji:

20 —Möji cja ne templo, böbüji nu ja ra jñantc'aji yo nte. Nuc'ua rí xipjiji yo jña yo mama ja rgá sò ra salvaji ra bübüji co Mizhocjimi, embeji c'o.

21 O tsjaji ja c'o nzi va xipjiji. C'ü na jyas'ü o möji cja c'e templo o ma jíchiji c'o nte.

C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe c'o mi dyoji o ëji nu ja mi jünji ngüenda. Cjanu o zojnüji c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel o jmurüji ngue c'ua ro jñünpüji ngüenda c'o apóstole. Cjanu o mandaji c'o mbëpji ro möji cja c'e pjörü ro ma siji c'o apóstole.

22 'Ma mü o zät'ã c'o mbëpji cja c'e pjörü, dya cja chöt'üji c'o apóstole. Cjanu o nzhogüji o ë xipjiji:

23 —Ró ma tötc'öjme cjot'ütjo na jo c'o ngoxtji. Y c'o guardia cja c'e pjörü, böbüji pjörüji. Pero 'ma ró xocüjme c'o ngoxtji ró cjogüjme a mbo, dya cja ró töt'üjme c'o bëzo c'o ro ma sigöjme, eñeji.

24 C'ü mi mero ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja ndamböcjimi 'ñe c'ü mi comandante cja c'e templo, 'ma mü o dyäräji yo jña, dya mi pãrã pje ro nguiñiji. O mamaji:

—Pãrã, ¿pje me ra tsja c'o bëzo c'o ró pant'aji a pjörü?

25 Nuc'ua o säjä c'ua 'naja c'ü o ë xipjiji:

—C'o bëzo c'o i pant'aji a pjörü, böbüji cja ne templo jíchiji yo nte, embeji.

²⁶ Nuc'ua c'e comandante 'ñe c'o mbëpji o möji cja c'e templo o ma siji c'o apóstole, pero dya pje tsjapüji. Na ngue mi sūji c'o nte, 'na ro pjat'üji o ndojo.

²⁷ 'Ma mü o siji c'o apóstole, o xipjiji ro böbüji a nde nu ja ro jñünpüji ngüenda. Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi cjanu o tsjapü t'önü c'o apóstole.

²⁸ O xipjiji:

—¿Jenga sido in jíchiji yo nte? Maco ró xi'tsc'öjme c'ü dya cja ri ñänbäji o tjũ e Jesús. Nudya, texe va a Jerusalén pârâji c'o in mamaji. In neji c'ü ra nguijñi yo nte c'ü ngue ín s'ocüjme o mbö't'üji e Jesús.

²⁹ O ndünrü c'ua e Pedro 'ñe c'o 'ñaja apóstole o mamaji:

—Xenda ni jyodü rá ätcöjme Mizhocjimi que na ngue'tsc'eji rá ä'tc'öjme. Na ngue in ntetjogueji nza cjazgöjme.

³⁰ I dyörüji c'ü ro ndät'äji e Jesús cja ngronsi, nza cja 'ma ro tsja c'o na s'o. Nguéc'ua in pë's'i in s'ocügueji chjëntjui c'ü ri pö't'ügueji c'ü. Pero Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü c'o ín mboxatitagöji, o tsjapü o te.

³¹ O zidyí a jens'e e Jesús nu ja mimi dya cja o jodyë. O unü c'ü ra tsja ín Jmugöji 'ñe c'ü ra sal-vazüji nutscöji rí menzumügöji a Israel. Nguéc'ua 'ma cjó c'o ra nzhogü o mü'bü, ra perdonao 'ma Mizhocjimi.

³² Rí xi'tsc'öjme yo, na ngue ró jandajme y ró äräjme. Xo 'ñe o Espíritu Mizhocjimi jizhi c'ü na

cjuana c'ü rí mamajme. Mizhocjimi unü o Espiritu texe c'o ätpä o jña, eñeji.

³³ C'o mi jün ngüenda, 'ma mü o dyäräji c'o jña c'o mi mama e Pedro, me co üdüji c'ua na puncjü, mi ne ro mböt't'üji c'o apóstole.

³⁴ Cja c'o mi jün ngüenda, mi bübü 'na fariseo c'ü mi chjü e Gamaliel. Mi xöpü o ley Mizhocjimi; me mi nántji cja c'o nte. E Gamaliel o böbü, o manda ro pjongüji a tji c'o apóstole.

³⁵ Cjanu o ñatsjëji c'o 'ñaja c'o mi jün ngüenda o xipjiji:

—Nu'tsc'eji rí menzumügöji a Israel. Tsjijñiji na jo c'ü rí tsjapüji yo bëzo.

³⁶ Mbeñegueji c'o pa 'ma mi bübü c'e bëzo c'ü mi chjü e Teudas. Nuc'ü, mi cjavü mi manda. Na puncjü o bëzo c'o mi teñe angueze, mi sö 'na nziyo cientoji. Pero o mböt't'üji c'e bëzo, y o mböt'ü texe c'o mi dyoji. O bëzhi c'ü mi ne ro tsja.

³⁷ Nuc'ua c'o pa 'ma mü o tsjaji o censo, na puncjü o nte c'o mi teñe e Judas c'ü mi menzumü a Galilea. Pero o ndü, y c'o mi dyoji xo mböt'ü c'o.

³⁸ Nguec'ua rí xi'tsc'öji, jyëziji yo bëzo, dya rí pöt't'üji. Na ngue 'ma nguetsjë anguezeji cijjñiji c'o jña c'o mamaji, 'ñe 'ma ngue o podertsjëji c'ü ni tsjaji yo me na nojo, dya ra mezhe ra chjorü 'ma.

³⁹ Pero 'ma ngueje Mizhocjimi c'ü unü o poder yo bëzo, dya ra sö rí ts'a's'üji. 'Ma rí ts'a's'üji, chjëntjui c'ü in c'a's'üji Mizhocjimi, eñe e Gamaliel.

⁴⁰ C'o 'ñaja cjanu o mamaji:

—Na jo ja c'o nzi vi mangue. Dya rá pöt't'üjme, eñeji.

Cjanu o xipjiji c'o apóstole ro cjogüji na yeje. O mbäräji c'ua, cjanu o xipjiji c'ü dya cja ro xipjiji o jña e Jesús c'o nte. Cjanu o 'ñemeji libre.

⁴¹ C'o apóstole cjanu o mbedyeji, me mi mäji. O mamaji:

—Zö o bëchqui ín tseji va mbärüzüji, pero rí mäcjöji. Na ngue Mizhocjimi o dyacüji rí sufregöji por e Jesús, eñeji.

⁴² Sido mi pöji cja c'e templo mi jíchiji c'o nte, mi mamaji e Jesús ngue c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda. Xo mi xöpüji cja o ngümü c'o nte.

6

Se nombran a siete diáconos

¹ Pama mi creo na puncjü o nte e Jesucristo. Nuc'ua 'ma ya ma puncjü c'o mi creo, c'o cjuarma c'o mi ña griego o reclamaoji o mamaji:

—Yo ndixü yo ín dyocjömje yo ya ndü o xïra, dya nda ch'unüji pje ra ziji. Xenda ch'unü yo ndixü yo ña hebreo, embeji c'o apóstole.

² Nuc'ua c'o apóstole o ñaji cjanu o zojnüji texe c'o mi ätpä o jña Mizhocjimi. 'Ma mü o jmurüji, cjanu o xipjiji c'ua:

—Nutscöjme rí xipijime o jña Mizhocjimi yo nte. Dya ra jogü rá jëzijme ne bëpji para rá nu'ujme cjo pë's'i pje ra zi texe yo cjuarma.

³ Nguec'ua rí xi'tsc'öjme cjuarma, rí juajnügueji siete cjuarma, rá unüji c'e bëpji ra unüji c'ü ra zi c'o cjuarma c'o pje ni jyodü. Rí juajnüji c'o me nântji cjaji na jo, 'ñe ätäji o Espíritu Mizhocjimi, 'ñe pë's'iji na jo o pjeñeji.

4 Nutschöjme rí apóstolejme sido rá ötcöjme Mizhocjimi, y sido rá xipjijme o jña Mizhocjimi yo nte, eñeji.

5 Texe c'o mi cārã nu, o nguejmeji conforme c'o jña c'o vi mama c'o apóstole. Cjanu o juajnüji c'ua e Esteban c'ü mi creo co texe o mü'bü, y mi ätä o Espíritu Mizhocjimi. Xo juajnüji e Felipe 'ñe e Prócoro 'ñe e Nicanor 'ñe e Timón 'ñe e Parmenas 'ñe e Nicolás. E Nicolás mi menzumü a Antioquía, pero ante c'ü ro creo e Jesucristo, mi creo Mizhocjimi ja c'o nzi ga creo yo menzumü a Israel.

6 'Ma mü o nguarü o juajnüji c'o siete cjuarma, o xipjiji ro böbüji cja o jmi c'o apóstole. Nuc'ua c'o apóstole cjanu o 'ñe's'e o dyëji va dyötpüji Mizhocjimi.

7 Nuc'ua mas mi mamaji o jña Mizhocjimi. Nguec'ua me na puncjü o nte a Jerusalén c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo. Na puncjü o mböcjimi c'o xo dyätpä o jña Mizhocjimi xo 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo.

Toman preso a Esteban

8 Mizhocjimi o mbös'ü e Esteban 'ñe o unü poder. Nguec'ua o tsja c'o me na nojo c'o nunca mi janda c'o nte.

9 Mi bübü 'na nintsjimi c'ü mi chjü o Nintsjimi c'o nte c'o ya 'ñemeji libre. C'o mi pa nu, mi bübü ja nzi anguezeji c'o o zöji o jña e Esteban. Mi menzumüji a ma a Cirene 'ñe a ma a Alejandria 'ñe a ma a Cilicia 'ñe a ma cja c'e país a Asia.

10 O Espíritu Mizhocjimi o mbös'ü e Esteban o unü o pjeñe ja rvá ñaji c'o. Nguec'ua anguezeji, dya cja sö pje ro mamaji.

11 Nuc'ua cjanu o dyü't'üji c'ua ja nzi o bëzo. Nguec'ua ja c'o nde mi mamaji:

—Ró äräjme e Esteban o zadü e Moisés 'ñe Mizhocjimi, eñeji.

12 Nguec'ua c'o tita c'o mi manda, 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi, 'ñe c'o 'ñaja nte, me co üdüji c'ua na puncjü. Nuc'ua c'o nte c'o vi zöji o jña e Esteban, ixco cjuan'diji go möji nu ja mi bübü e Esteban o ma pënch'iji. Cjanu o zidyiji nu ja ro jñünpüji ngüenda.

13 Cjanu o 'ñemeji c'ua o testigo c'o ro mama o bëchjine. O mamaji a cjava:

—Ne bëzo nu, sido sadü ne templo nu me na sjü. Xo sadü o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés.

14 Ró äräjme o mama c'ü ra ëjë e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret ra ë yä't'ä ne templo. Ra xitsiji nan'ño rga cjaji c'o dya nza cja c'o o mama e Moisés, eñe c'o mi mama o bëchjine.

15 O jmi e Esteban me mi juëns'i nza cja o jmi 'na o anxé Mizhocjimi. Nguec'ua texe c'o mi jün ngüenda, me go jñandbaji o jmi c'ü mi juëns'i.

7

Defensa de Esteban

1 Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi o dyönü e Esteban o mama:

—¿Cjo na cjuana c'ü mama yo?

2 O ndünrü c'ua e Esteban o xipji c'o mi jün ngüenda 'ñe c'o 'ñaja nte:

—Nu'tsc'ëji ín menzumütsc'öji, dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Mizhocjimi a jens'e o zopjü e Abraham

c'ín mboxatitagöji 'ma mi bübü a Mesopotamia. Dya be mi pa a Harán.

³ O xipji: “Pedyegue cja in jñiñi rí sogü yo in dyocjeji, rí mague nu ja rá jí'tsc'ö”, embeji e Abraham.

⁴ O mbedye c'ua e Abraham a Caldea c'ü tsja a Mesopotamia, o ma mimi a Harán. 'Ma mü o ndü c'ü nu tata e Abraham, Mizhocjimi o xipji e Abraham o ëjë nu va ja rí cārãji.

⁵ Dya ch'unü e Abraham ne ri 'na juajma c'ü ro tsjapü o cjaja. Pero o mama Mizhocjimi c'ü ro zädä 'ma ro unü e Abraham texe ne país ro tsjapü o cjaja. Xo mama c'ü ro tsjapü o cjaja c'o o mboxbëche c'o ro tsājã. Zö dya mi 'ñeje e Abraham o t'i, pero Mizhocjimi o mama a cjanu.

⁶ Xo mama Mizhocjimi: “C'o in mboxbëchegue ra ma mimiji cja c'ü 'na país. Ra mezhe cuatro ciento cjë, nuc'ua c'o menzumü nu, ra tsjapüji me ra sufre c'o in mboxbëche, ra tsjapüji ra mbëpiji anguezeji.

⁷ Pero rá castigao c'e nación c'ü ra mbëpiji. Nuc'ua ra mbedye libre c'o in mboxbëchegue, ra ëji a 'ñeva ra ë matcügöji”, eñe Mizhocjimi va xipji e Abraham.

⁸ O sido o ña e Esteban o mama:

—Mizhocjimi o xipji e Abraham ro circuncidaoji c'ü o t'i 'ñe c'o o bëche. Ngue c'ü rví mbeñeji c'ü vi mama Mizhocjimi ro unü anguezeji. 'Ma mü o jmusp'ü 'na t'i e Abraham, o jñusp'ü o tjü e Isaac. Nuc'ua cjanu o circuncidao 'ma o zö chjün. Je xo va cjanu e Isaac o circuncidao c'ü o t'i c'ü mi ngue e Jacob. Y e Jacob o circuncidao c'o doce o t'i c'o mi ngue ín mboxatitagöji.

⁹ C'o once ín mboxatitagöji me mi sjëyaji na ngue c'ü o tataji xenda mi s'iya e José que na ngue anguezeji. Nguéc'ua o mböji e José, o mböpüji c'o mi pa a Egipto o zidyiji nu e José. Pero Mizhocjimi mi bübü co e José, o 'ñeme libre nu ja mi sufre.

¹⁰ O unü na puncjü o pjeñe; nguéc'ua e Faraón c'ü mi rey a Egipto me go ne'e e José, o 'ñeme o tsja gobernador texe a Egipto. Xo unü o manda texe cja c'o o mbëpji e Faraón c'o mi cãrã cja o palacio.

¹¹ O ëjê c'ua 'na tjiimi texe a Egipto, 'ñe texe a 'ñeva nu ja mi xiji Canaán c'o pa c'o. Me mi sufre c'o nte. C'o ín mboxatitagöji mi ojtjo pje ro ziji.

¹² Nuc'ua e Jacob o dyärã mi pöji o ndëxü a Egipto. Nguéc'ua o ndäjã c'o o t'i c'o mi ngue ín mboxatitagöji o möji a Egipto.

¹³ Nuc'ua 'ma mü o möji na yeje a Egipto, e José o xipjitsjê anguezeji: “Nutscö nguetscö e José ín cjuarmazüji”, eñe. Nuc'ua e José cjanu o jíchi anguezeji a jmi e Faraón. Nguéc'ua va mbãrã e Faraón anguezeji mi ngue o cjuarma e José.

¹⁴ Nuc'ua e José o mbenpe 'na jña e Jacob c'ü mi ngue o tata, o xipji ro möji a Egipto texe c'o o t'i 'ñe c'o o bëche. Mi sôji como 'na setenta y cincoji.

¹⁵⁻¹⁶ O möji c'ua. Nujnu, je nguejnu o ma ndü e Jacob. Nuc'ua o tÿji o cuerpo a 'ñe a Siquem, o ë ngöt'üji cja c'e cueva c'ü vi ndömü e Abraham. Vi ngöt't'ü ja nzi merio de plata c'o o t'i e Hamor c'o mi menzumü a Siquem c'o mi ngue o cjaja c'e cueva. Je xo ngue a Egipto o ndü c'o o t'i e Jacob c'o mi ngue ín mboxatitagöji. Xo tÿji c'o o cuerpoji a 'ñe a Siquem, xo ngöt'üji cja c'e cueva.

¹⁷ ”Ma ya mi ngue ro zädã c'o vi xipji Mizhocjimi

e Abraham, me co ngārã na puncjü c'o ín mboxatitagöji c'o mi cārã a Egipto. Me ma puncjüji.

¹⁸ Nuc'ua o mimi c'ua rey 'na bēzo a Egipto c'ü dya mi pārã c'o vi tsja e José.

¹⁹ C'e rey o tsjapüji na s'o c'o ín mboxatitagöji, mi xipjiji ra ma mbēziji c'o o ts'it'iji 'ma cja mi mus'ütjoji. A cjanu, dya nda rvá puncjüji 'ma.

²⁰ C'o pa c'o, o jmus'ü e Moisés c'ü me ma zö a jmi Mizhocjimi. O mezhe jñi zana, c'ü o tata 'ñe c'ü o nana o mbörüvi e Moisés.

²¹ Nuc'ua cjanu o pjongüvi c'ua cja o ngumüvi. Nuc'ua c'ü o xunt'i c'e rey a Egipto o chöt'ü, o mbörü nza cja 'ma ri ngue o t'i.

²² O jíchiji e Moisés texe c'o mi pārã c'o mi menzumü a Egipto. Nguec'ua mi pjēchi ra ña'a na jo, y mi pjēchi ja rvá tsja na jo 'na bēpji.

²³ "Ma ya mi ēdyi cuarenta cjë e Moisés, o nguijñi o mü'bü na jo ro ma nu'u pje mi cja c'o ín menzumüji a Israel c'o mi esclavo a Egipto. Na ngue mi ngue o dyoji.

²⁴ O jñanda c'ua 'na c'o mi menzumü a Egipto mi pārã 'na c'o mi menzumü a Israel. Nuc'ua e Moisés cjanu o ma ñana c'ü mi menzumü a Israel, o mbö't'ü c'ü mi menzumü a Egipto na ngue mi pārã c'e Israelita.

²⁵ O nguijñi e Moisés: "Yo ín menzumügöjme ra unüji ngüenda c'ü o 'ñempquegö Mizhocjimi rá emeji libre", eñe. Je ga cjanu va nguijñi e Moisés c'ü ro unü ngüenda c'o ín mboxatitagöji. Pero dya unüji ngüenda.

²⁶ C'ü na ye nu pa, e Moisés o jñanda mi chü yeje c'o ín mboxatitaji. E Moisés mi jo'tp'üvi o

xipjivi: “Nu'tsc'evi, ¿jenga in pötqui chũguevi? Maco in dyocjevi”, eñe e Moisés.

²⁷ Nuc'ua c'ü mi jonbü o chũ c'ü 'na o dyoji, o ndütüji e Moisés cjanu o xipji c'ua: “Nu'tsc'e, ¿pje pë'sc'ü rí ñu co nuzgöbe? Dya cjó ñnempc'e rí tsja juesi rí mandazübe.

²⁸ ¿Cjo in ne rí pötcügö ja c'o nzi vi pöt't'ügue c'e Egipcio a ndä'ä?”, embeji e Moisés.

²⁹ Nuc'ua e Moisés 'ma mü o dyärä c'o mi mama c'e bëzo, o unü c'ua ngüenda c'ü ya mi pãrãji c'ü vi tsja. Nguec'ua o c'ueñe o ma c'ua a ma a Madián nu ja dya cjó mi pãrã. Je chjüntü nu. C'ü nu su o musp'ü yeje o t'i.

³⁰ 'O mezhe c'ua cuarenta cjë, e Moisés mi bübü cja 'na majyadü; mi bëxtjo cja 'na t'eje c'ü ni chjũ a Sinaí. O jñetse c'ua 'na o anxë Mizhocjimi cja 'na zarza c'ü mi tjë.

³¹ E Moisés 'ma o jñanda, me co nguijñi, dya mi pãrã pje mi pjëzhi. 'Ma mü o chëzhi ro nu'u, o dyärä c'ua o ña Mizhocjimi.

³² O xipji e Moisés: “Nutschö o Mizhocjimizügö e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob c'o mi ngue in mboxatitague”, eñe Mizhocjimi. Me go mbi c'ua e Moisés, dya cja rezga xe ro nu'u.

³³ O mama c'ua Mizhocjimi: “Ts'o't'ü c'o in tin'ch'i. Na ngue me na sjũ nu ja in böbü.

³⁴ C'o in menzumügue ngue in ntegö c'o. Rí janda me cjäpüji ra sufreji a Egipto. Xo rí ärä me quejaji. Nguec'ua rvá ëgö a jens'e rá emeji libre. Nudya rí xi'tsc'ö rí mague a ma a Egipto. A cjanu rá emeji libre”, embeji e Moisés.

³⁵ O sido o ña e Esteban o mama:

—Mizhocjimi o ndäjä e Moisés o nzhogü a ma a Egipto. Maco c'o ín mboxatitagöji vi xipjiji: “Nu'tsc'e, ¿pje pë'sc'ü rí ñu co nuzgøjme? Dya cjó 'ñempc'e rí tsja juesi rí mandazüjme”, embeji c'ü. Mizhocjimi o unü e Moisés mi manda cja c'o ín mboxatitagöji o 'ñemeji libre. C'e anxe c'ü vi jñetse cja c'e bidyi o mbös'ü e Moisés.

³⁶ E Moisés o tsja o señal c'o me na nojo a Egipto, 'ñe cja c'e ndeje c'ü ni chjü Mar Rojo. Nguец'ua va pjongü libre a Egipto c'o ín mboxatitagöji. C'o cuarenta cjë c'o mi cãrãji cja c'e majyadü, e Moisés mi manda anguezeji y mi cja c'o me na nojo.

³⁷ E Moisés o xipji c'o nu menzumüji a Israel c'o mi ngue ín mboxatitaji: “Mizhocjimi ra 'ñeme 'na c'o ín menzumügöji ra mama o jña, ja c'o nzi va 'ñempquegö”, eñe.

³⁸ E Moisés mi bübü cja c'e majyadü co c'o ín mboxatitaji c'o vi juajnü Mizhocjimi. Mi cãrãji cja o ngua c'e t'eje c'ü ni chjü a Sinaí. 'Na o anxe Mizhocjimi o zopjü e Moisés o xipji c'o o mandamiento Mizhocjimi c'o ro dyätä c'o nte. Nuc'ua e Moisés o xipji c'o ín mboxatitagöji. 'Ma ro dyätäji c'o ley, ro bübütjoji co Mizhocjimi para siempre.

³⁹ 'Pero c'o ín mboxatitaji, dya go ne go dyätäji e Moisés. Dya neji ro manda e Moisés anguezeji. Me mi mbeñeji a Egipto nu ja vi mbedyeji.

⁴⁰ Nguец'ua 'ma mü o mezhe e Moisés a xes'e cja c'e t'eje, c'o ín mboxatitagöji o xipjiji e Aarón: “Rí dyätcäjme 'na ts'íta c'ü ri nza cja 'na ts'inzhünü c'ü rá ma'tc'øjme, c'ü ra zinzijme na jo cja 'ñiji. Na ngue e Moisés c'ü o pjongüzüjme a Egipto, dya rí pãrãgøjme pje tsja”, eñeji.

41 Nguec'ua cjanu o dyät'äji c'ü mi nza cja 'na ts'inzhünü. Cjanu o mbö't'üji o animale c'o o mbäsp'äji a jmi. Me go mäpäji c'e ts'inzhünü, maco vi dyät'ätjoji co o dyëtsjëji.

42 Nguec'ua Mizhocjimi o jyëzi anguezeji. Nguec'ua anguezeji o mbürü o ma't'üji e jyarü 'ñe e zana 'ñe yo seje. Nguec'ua va dyopjü a cjava c'o profeta:

Nu'tsc'eji in menzumüji a Israel, 'ma mi cārāji c'o cuarenta cjë cja majjadü, 'ma mi pö't'ügueji o animale cja rrī pä's'äji, ¿cjo nguetscö mi matcügöji? Iyö.

43 C'ü mi ma't'ügueji, ngue e Moloc 'ñe e Renfán. I dyät'äji c'e ts'ingumü nu ja mi tägä e ts'ita Moloc. Xo i dyät'äji e ts'ita Renfán c'ü mi nza cja 'na seje. Nuc'o, mi tunügueji ja c'o mi pöcjeji. Nguec'ua rá pjongüts'üji rí pjöt'ügueji a Babilonia a manu, eñe c'o profeta.

44 O sido o ña e Esteban o mama:

—Mizhocjimi o xipji e Moisés ro dyät'ä 'na ngumü de xipjadü nu ja ro bübü Mizhocjimi a nde cja c'o ín mboxatitaji cja c'e majjadü. O mama: “Rí dyät'ä c'ü ri nza cja c'ü ya ró jí'ts'i i jñanda”, embe.

45 'Ma mü o ndü e Moisés, e Josué o tsja xo'ñi mi manda cja c'o o t'i c'o ín mboxatitaji c'o vi mbedye a Egipto. 'Ma mü o säji cja ne país, ya mi cārā c'o 'ñaja nte. Pero Mizhocjimi o pjongü c'o. Nguec'ua c'o ín mboxatitagöji o tsjapüji o cjaji ne país. 'Ma mü o säji, ma tüji c'e ngumü de xipjadü. Mi bübü c'e ngumü de xipjadü hasta c'o pa 'ma mi rey e David.

46 Mizhocjimi me mi ne e David. Nguec'ua e David o dyötü sjëtsi Mizhocjimi ro dyä'tp'ä 'na

ngümü. Na ngue e Jacob c'ü nu mboxpale xo mi ma't'ü Mizhocjimi.

⁴⁷ Ngue o t'i e David c'ü mi chjũ e Salomón c'ü o dyä'tp'ä 'na templo Mizhocjimi.

⁴⁸ Pero Mizhocjimi dya ni jyodü o templo nu ja ra mimi. Na ngue yo templo rí ä'tc'öji co ín dyëji. Dyäräji c'ü o mama 'na o profeta Mizhocjimi:

⁴⁹ E jens'e ngue nu ja rí bübü rí manda.

Ne xoñijö mü ngue nu ja rí e'me ín cua.

Nguec'ua dya sö rá mimigö cja 'na templo c'ü rí dyät'äji. ¿Ja rgá sö rá mimigö nu?

⁵⁰ Maco ró ä't'ägö texe yo bübü 'ñe texe yo cja'a, eñe Mizhocjimi.

⁵¹ O sido o ña e Esteban o xipji c'o mi jün nguenda:

—Nu'tsc'ëji, dya in ne rí dyäräji. Ya meze in mü'büji, ya tsot'ü in tsöji. Zö 'ñünnc'ü in mü'büji o Espíritu Mizhocjimi, pero in cjaji ja c'o nzi gui ñetsjëji. In chjëntcjeji nza cja c'o ín mboxatitagöji.

⁵² Anguezeji o mbö't'üji texe c'o profeta. Mi mama c'o profeta c'ü ro ëjë 'naja c'ü me na jo a jmi Mizhocjimi. Pero c'o ín mboxatitaji o mbö't'üji c'o. Nu c'ü o ëjë, i sidyiji cja c'o pje pjëzhi o mbö't'üji; chjëntjui c'ü ri pö't'ügueji.

⁵³ C'o o anxe Mizhocjimi o ë unüji e Moisés c'ü o ley Mizhocjimi. In tjëgueji c'e ley, pero dya in ätäji, eñe e Esteban.

Muerte de Esteban

⁵⁴ C'o mi jün nguenda, 'ma mü o dyärä yo jña yo vi mama e Esteban, me go üdüji me mi nguünxt'ü a zibiji.

⁵⁵ Pero e Esteban dya go zũ; o Espíritu Mizhocjimi sido mi 'ñünbü o mü'bü. O nä's'ä

a jens'e o jñanda nu ja bübü Mizhocjimi me mi juëns'i. Xo jñanda e Jesús mi böbü cja o jodyë Mizhocjimi.

⁵⁶ Cjanu o mama:

—Dyäräji. Rí jandagö ya xogü a jens'e. Rí janda nu vi ñeje cja Mizhocjimi, böbü cja o jodyë Mizhocjimi, eñe.

⁵⁷ Anguezeji o ngo't'ü o ngõji co o dyëji, o mapjüji c'ua na jens'e va ma pënc'h'iji e Esteban.

⁵⁸ Cjanu o pjongüji cja c'e ndajñiñi, cjanu o pjat'üji c'ua o ndojo. Ngue c'o testigo c'o vi xosp'ü o bëchjine e Esteban c'o ot'ü o pjat'ü o ndojo. Ante c'ü ro pjat'üji c'ü, o ts'o's'üji c'o mabitu c'o mi jeji, cjanu o unüji 'na sē c'ü mi chjü e Saulo ro mbörü c'o.

⁵⁹ Ma mi pjat'üji o ndojo e Esteban, o dyötü c'ua Mizhocjimi o mama:

—Jesús ín Jmuts'ügö, sinngui dya ín aljma, eñe.

⁶⁰ Cjanu o ndüñijõmü o mapjü na jens'e o mama:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, na s'o yo na cjacöji. Pero rí ö'tc'ügö rí perdonaogueji yo.

Nuc'ua 'ma mü o nguarü o mama a cjanu, cjanu o ndü c'ua.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ E Saulo me mi mäjä na ngue vi mböt't'üji e Esteban.

C'e pa c'ü, o mbürü o tsjapüji o sufre c'o mi creo e Jesucristo c'o mi cārã a Jerusalén. Nguец'ua o mböt'üji o möji cja na puncjü o jñiñi a Judea 'ñe a Samaria. Nguextjo c'o apóstole c'o dya c'ueñe; o nguejmetjoji a Jerusalén.

² Ma mü o ndũ e Esteban, mi bübü c'o mi sũ Mizhocjimi o ma dyögüji me mi huëpiji.

³ E Saulo me mi nu'u na ü c'o mi creó e Jesús. O cjogü cja c'o ngumü nu ja mi cãrã c'o cjuarma, o pjongüji cjanu o ma pant'aji a pjörü, zö mi bëzo zö mi ndixũ.

Predicación del evangelio en Samaria

⁴ C'o cjuarma c'o vi mbedye a Jerusalén, mi mamaji o jña e Jesucristo texe nu ja c'o mi sät'äji, mi xipjiji c'o 'ñaja nte.

⁵ E Felipe o ma a Samaria o ma xipjiji:

—C'ü o mama Mizhocjimi ra ã 'ñevguegöji libre, ya ëjë. Ngueje e Jesús, eñe.

⁶ Na puncjü o nte c'o o dyärã c'o jña c'o o mama e Felipe. Xo jñandaji c'o me na nojo c'o o tsja. Nguec'ua na puncjü c'o o creó o jña e Jesucristo.

⁷ Na puncjü o nte c'o vi zürü o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. E Felipe mi xipji c'o s'ondajma ro mbedye; mi pedye c'ua c'o s'ondajma mi mapjüji na jens'e. Mi cãrã na puncjü a Samaria c'o dya mi sö ro 'ñömü. Xo na puncjü c'o mi me'dye. O jogü c'o.

⁸ Nguec'ua me mi mäji cja c'e jñiñi.

⁹ A Samaria mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjü e Simón. Ante c'ü ro ma nu e Felipe, mi sëro e Simón mi cja c'o me na nojo c'o nunca mi janda c'o nte. Mi cjapü me ma nojo.

¹⁰ Texe c'o mi cãrã nu, me mi ätpäji o jña, ndeze c'o dya pje mi pjëzhi hasta c'o mi pjëzhi na nojo. Mi mamaji:

—Nujnu ngue nu vi 'ñeje cja Mizhocjimi nu mero na zëzhi, mi eñeji.

11 C'o nte me mi ätpäji o jña e Simón. Na ngue ya vi mezhe mi cja c'o me na nojo c'o nunca mi jandaji.

12 Pero 'ma mü o zät'ä a Samaria e Felipe, o xipjiji c'o nte:

—Rí xi'tsc'öji 'na jña c'ü rgui mäcjeji. E Jesucristo ngue c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda. Ngue c'ü rí dyätäji, embeji.

Nguec'ua na puncjü o bëzo 'ñe o ndixü c'o o dyätpä o jña, cjanu o jiji.

13 Xo 'ñe e Simón o creo. Nuc'ua 'ma ya vi ji'i, mi teñe e Felipe. O jñanda mi cja e Felipe o señal c'o me na nojo. Nguec'ua dya mi pãrã e Simón pje ro nguijñi, na ngue nunca mi janda a cjanu.

14 C'o apóstole c'o mi cãrã a Jerusalén, o dyäräji c'ü ya mi ätpäji o jña Mizhocjimi a Samaria. Nguec'ua o ndäji e Pedro 'ñe e Juan o mëvi a Samaria.

15 O mëvi ngue c'ua ro dyötpüvi Mizhocjimi c'o mi creo, ngue c'ua ro ch'unüji o Espíritu Mizhocjimi.

16 Na ngue dya be mi jizhi o Espíritu Mizhocjimi cjo mi ngue o nte Mizhocjimi c'o mi menzumü a Samaria. Ya vi jiji, pero nguextjo o tjü e Jesús c'ín Jmugöji c'ü o nãnbäji 'ma o jichiji.

17 Nuc'ua e Pedro 'ñe e Juan o 'ñe's'e o dyëvi c'o mi creo. O ë c'ua o Espíritu Mizhocjimi o ë bübü cja o mü'büji.

18-19 E Simón o jñanda e Pedro 'ñe e Juan o 'ñe's'e o dyëvi c'o cjuarma. O jñanda ja ma cja 'ma o ëjë o Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua o xipji e Pedro 'ñe e Juan:

—Dyacövi ne poder rá cjõ'tc'üvi o merio. Nguec'ua 'ma cjó c'o rá ë's'ë ín dyëgö, ra ëjë o Espíritu Mizhocjimi ra ë bübü o mü'büji, eñe.

²⁰ O ndünrú c'ua e Pedro o xipji:

—Ra ma a linfiernu in meriogüe. Xo 'ñetsc'e, 'ma dya ra nzhogü in mü'bü. Na ngue in pëzhgüe ri chöümü c'ü unü Mizhocjimi.

²¹ Dya rí pë's'igüe parte cja o jña e Jesucristo, na ngüe dya jo in mü'bü a jmi Mizhocjimi.

²² Jyëzi nu na s'o nu in cjiñi, rí dyötü Mizhocjimi. Xa'ma ra perdonaots'ü.

²³ Rí unnc'ö ngüenda c'ü me na s'o in mü'bügüe. Xe in bübü'tjo cja o dyë e Satanás c'ü dya jo c'ü dya ne ra jyëtsc'i, eñe e Pedro va xipji e Simón.

²⁴ O ndünrú c'ua e Simón o mama:

—Dyötcügö Mizhocjimi ngüe c'ua dya rá sufregö yo i xitsi, embeji e Pedro.

²⁵ E Pedro 'ñe e Juan o xipjivi o jña Mizhocjimi c'o nte, o mamavi c'o vi jñandavi 'ñe c'o vi dyärävi. Nuc'ua cjanu o mbedyevi nu, ro mëvi a Jerusalén. 'Ma mü o cjögüvi na puncjü o jñiñi c'o tsja a Samaria, o xipjivi o jña e Jesucristo c'o nte.

Felipe y el hombre de Etiopía

²⁶ O ëjë 'na o anxe Mizhocjimi nu ja mi bübü e Felipe, o ë xipji:

—Ixtí magüe a ma a sur, rí chëpi c'e 'ñiji c'ü pedye a Jerusalén c'ü ni ma a Gaza, embe.

C'e 'ñiji cjögü cja 'na majyadü.

²⁷⁻²⁸ Ixco ma c'ua e Felipe. Cja c'e 'ñiji mi pa 'na bëzo c'ü mi menzumü a Etiopía. Mi tãgã cja 'na carro c'ü mi cjüt'ü o pjadü. Mi pjëzhi na nojo, mi pjötpü texe c'o mi pë's'i e Candace c'ü mi reina a

Etiopía. C'e bëzo ya vi 'ñeje a Jerusalén nu ja vi ma ma't'ü Mizhocjimi. 'Ma mü o jñanda e Felipe c'e bëzo, ya ma nzhogü ro ma cja o país a Etiopía. Mi xörü o jña Mizhocjimi c'ü vi dyopjü e Isaías c'ü mi profeta.

29 Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi o xipji e Felipe:

—Chèzhi cja ne carro.

30 'Ma mü o chèzhi e Felipe, o dyärä mi xörü c'e bëzo c'o vi dyopjü e Isaías. O mama c'ua e Felipe o dyönü:

—¿Cjo in pārãgue pje ne ra mama yo in xörügüe?

31 O ndünrü c'ua c'e bëzo o mama:

—¿Ja rgá sö rá pārãgö, 'ma dya cjó ra jítzigö? Ches'e rá min'hui, embe.

32 C'ü o jña Mizhocjimi c'ü mi xörü, je mi t'opjü nu c'ü mama a cjava:

Ra zidyiji c'e nte ja c'o nzi ga zidyiji o ndënchjürü, ra mbö't'üji.

Ja c'o nzi ga cja o ndënchjürü 'ma äxäji, dya nzama o neji; je xo rga cjatjonu c'e nte 'ma ra tsjapüji c'o na s'o, dya pje ra mama.

33 Ra tsjapüji burla c'e nte ra jñünpüji ngüenda ra tsjapüji ra sufre, zö dya pje vi tsja.

¿Ja rgá sö ra 'ñeje o t'i cja ne xoñijömmü? Na ngue ra mbö't'üji c'ü, eñe o jña Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Isaías.

34 O mama c'ua c'e bëzo o xipji e Felipe:

—Tsjacü favor rí xitsi cjó ngue c'ü ra sufre a cjanu. ¿Cjo ngueje c'e profeta c'ü o dyopjü ne jña, o ngue c'ü nan'ño?, eñe.

35 Nuc'ua e Felipe o xipji c'e bëzo pje mi ne ro mama c'e jña c'ü mi xörü, o xipji ja va mbö't'üji e Jesús; o xipji ngueje e Jesús c'ü ra salvazüji.

³⁶ Ya mi cjogüvi nu ja mi po'o o ndeje. O mama c'ua c'e bëzo:

—Po'o va o ndeje. ¿Cjo ra sö rá jigö?

³⁷ O ndünrü c'ua e Felipe o xipji:

—Jenga jiyö. Sö, 'ma in creo co texe in mü'bü.

O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Rí creogö e Jesucristo ngue o T'i Mizhocjimi, eñe c'e bëzo.

³⁸ Cjanu o manda o bö'büji c'e carro. Nuc'ua e Felipe ñe c'e bëzo o dagüvi cja c'e carro, cjanu o dat'üvi cja c'e ndeje. O tsja c'ua e Felipe o jichi c'e bëzo.

³⁹ Cjanu o mbes'evi cja c'e ndeje. Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi 'nango zidyí e Felipe. Nguec'ua c'e bëzo dya cja jñanda. Pero sido mi pa cja c'e 'ñiji, me mi mäjä.

⁴⁰ Nuc'ua e Felipe mi бүбү a Azoto. O mbedye a Azoto mi sät'ä nzi 'na jñiñi mi xipji c'o nte ja ga cja e Jesucristo, hasta o zät'ä a Cesarea.

9

Conversión de Saulo

¹ E Saulo me mi nu'u na ü c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji, sido mi mama:

—Rá pöt't'ügö texe c'o, eñe.

Nguec'ua o ma c'ua cja c'ü mi mero ndamböcjimi.

² O ma xipji:

—Rí ö'tc'ügö rí dyopjügue o carta c'o rá tjëdyi a ma a Damasco, rá jizhi cja c'o nintsjimi. Rí jñu's'ü c'ü ya i dyacügö sjëtsi nguec'ua 'ma cjó c'o rá töt'ügö a Damasco c'o sido o 'ñiji e Jesús, rá tjün't'ü

co cadena rá siji a 'ñeva a Jerusalén, zö ri bëzo zö ri ndixũ, eñe e Saulo.

O tsja c'ua c'e ndamböcjimi ja c'o nzi va xipji e Saulo.

³ O ma c'ua e Saulo. 'Ma ya mi ngue ro zät'ä a Damasco, 'nango ëjë c'ua a jens'e 'na jya's'ü c'ü me mi juëns'i c'ü o pjat'ü nu ja ma ëjë e Saulo.

⁴ Cjanu o ndögü c'ua e Saulo c'ü mi chägä, cjanu o dyärä c'ü mi mama a cjava:

—Nu'tsc'e Saulo, ¿jenga in cchapü ra sufre yo creozgö? Chjëntjui c'ü ri nguetscö c'ü ri cjacö rá sufre.

⁵ O ndünrü c'ua e Saulo o mama:

—¿Cjó ngue'tsc'e, nu'tsc'e nin t'ecjañö mü?

O ndünrü c'ua c'ü in Jmugöji o xipji e Saulo:

—Nguetscö e Jesús. In cchapü ra sufre yo creozgö. In chjëntjui nza cja 'na nzhünü c'ü dya ne ra dyärä, c'ü me pjech'e c'e maza c'ü ni chjocüji, nguec'ua ga s'odü. Je xo ga cjatsc'e nu, 'ma dya rí dyätcägö in jña, mas ra s'odü in mü'bü.

⁶ Me go zũ c'ua e Saulo me go mbi, cjanu o mama:

—Nu'tsc'e in Jmuts'ügö, ¿pje in ne rá c jagö?

O ndünrü c'ua e Jesús c'in Jmugöji:

—Ixtí mague dya, rí sät'ä cja c'e ndajñiñi a Damasco; nujnu, ra xi'ts'iji c'ü rí tsja, embeji e Saulo.

⁷ C'o bëzo c'o mi pöji e Saulo, me go pizhiji, dya mi sö ro ñaji. O dyäräji c'ü mi ña pero dya jñandaji.

⁸ Nuc'ua e Saulo o nanga nu ja mi 'mana. Nuc'ua 'ma mü o xocü o ndö, dya cja mi janda. Nguec'ua o pënchp'iji o dyë, cjanu o ngüjnüji o zidyiji a ma a Damasco.

⁹ 'Ma mi bübü a Damasco, o zö jñi pa c'ü dya mi janda. Dya zi o jñöñü, ne ri ndeje.

¹⁰ A Damasco mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjũ e Ananías, mi ench'e o mü'bü e Jesucristo. Mizhocjimi o zopjü a t'ĩĩ e Ananías o xipji:

—Nu'tsc'e Ananías.

O ndünrũ c'ua e Ananías:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügö, xitsigö pje in ne rá cjagö.

¹¹ O mama c'ua Mizhocjimi o xipji:

—Ixtí mague cja c'e calle c'ü ni chjũ Derecho. 'Ma rí sät'ä cja o ngumü e Judas, rí tsja t'önü cjo bübü nu 'na bëzo c'ü ni chjũ e Saulo c'ü o jmus'ü a Tarso. Nudya na ötcügö.

¹² Ró unügö o nguinch'i 'na t'ĩĩ o jñantc'a nu'tsc'e Ananías, i tsjogü cja c 'e ngumü nu ja bübü, cja ni 'ñe's'e in dyëgue. Nguéc'ua o jogü o ndö, o sö o jñanda na yeje. Je ga cjanu ró unügö o nguinch'i e Saulo.

¹³ O ndünrũ c 'ua e Ananías o mama:

—Mizhocjimi ín Jmuts'ügö, na puncjü o cjuarma c'o o xitsi ja ga cja e Saulo. O tsjapü me go sofre c'o in ntegue c'o cãrã a Jerusalén.

¹⁴ Nudya, cja säjä va, tjë 'na carta c'ü o dyopjü c'o ndamböcjimi. C'ü mama c'e carta, e Saulo pë's'i sjëtsi ra zücüjme rí texejme nutscöjme rí ma'tc'öjme, ra pantcajme a pjörü.

¹⁵ O ndünrũ c'ua Mizhocjimi o xipji e Ananías:

—Mague. Ya ró juajnügö e Saulo ra zopjü c'o in menzumügueji a Israel 'ñe c'o dya menzumü a Israel, 'ñe c'o o reyji. Nguéc'ua ra mbãcãji ja ga cjazgö.

¹⁶ Rá xipji e Saulo c'ü ra sofre na puncjü, na ngue ra xipji ín jñagö yo nte, eñe Mizhocjimi va xipji e Ananías.

17 O ma c'ua e Ananías o zät'ä cja c'e ngumü nu ja mi bübü e Saulo. O cjogü a mbo, cjanu o 'ñe's'e c'ua o dyë e Saulo, cjanu o xipji:

—Nu'tsc'e Saulo, mi cjuarmats'ügö. E Jesús c'ín Jmugöji o jñetse, i jñanda 'ma ma êcje cja 'ñiji. O ndäcjö ró êjë, ngue c'ua ra jogü in chö rí jñanda na yeje, 'ñe ngue c'ua ra êjë o Espíritu Mizhocjimi ra ë bübü in mü'bü, eñe e Ananías.

18 Ixco ndögü c'ua cja o ndö e Saulo c'o mi nza cja o ts'ixisquë. Nuc'ua ya jñanda c'ua na jo. Nuc'ua cjanu o ji'i; ngue e Ananías o jichi.

19 Cjanu o zi o xëdyi; nguec'ua o zëzhi. Nuc'ua e Saulo, o mimiji ja nzi pa a Damasco co c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

Saulo predica en Damasco

20 Nuc'ua mi pa cja c'o nintsjimi mi pa zopjü c'o nte, mi xipjiji e Jesús ngue o T'i Mizhocjimi.

21 C'o o dyärä mi ña e Saulo, me mi cijñi mi mamaji:

—Nujnu ngue nu mi cjäpü me ra sufre c'o creo e Jesús c'o cãrã a Jerusalén. C'ü vi 'ñeje a 'ñeva ngue c'ü ro zürü yo creo, ro ndün't'üji co cadena cja rrü zidyiji cja c'o ndamböcjimi. Maco nudya, ya xipji o jña e Jesús yo nte, eñeji.

22 Pama Mizhocjimi xenda mi pjös'ü e Saulo ja ma zopjü c'o o menzumüji a Israel c'o mi cãrã a Damasco. O mbenbeji c'o vi dyopjü c'o profeta ja rva cja c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi ro manda. A cjanu o jizhi c'ü ngueje e Jesús c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi. Nguec'ua anguezeji, dya sö pje ro mamaji.

Saulo escapa de aquella gente de Israel que no creía en Jesucristo

²³ O mezhe c'ua, c'o mi menzumü a Israel c'o mi cãrã a Damasco o ñatsjëji o mamaji ja rvá mbö't'üji e Saulo.

²⁴ O mbãrã e Saulo c'ü mi ne ro mbö't'üji. Xömü ndempa mi pjörüji cja o ngoxtji c'e jñiñi, ngue c'ua 'ma ro mbedye e Saulo, ro mbö't'üji.

²⁵ 'Na nu xömü, c'o mi ejme e Jesucristo, o mbös'üji e Saulo o mbedye libre cja c'e jñiñi. O xipjiji e Saulo o dyo'o cja 'na bos'i. Cjanu o sjö'büji cja c'e varda c'ü mi c'ot'ü cja c'e jñiñi.

Saulo en Jerusalén

²⁶ 'Ma mü o zät'ã e Saulo a Jerusalén, mi ne ro ndeñe c'o mi cãrã nu c'o mi creo e Jesucristo. Pero texeji mi süji e Saulo, dya mi creoji c'ü ya mi ätpã o jña e Jesucristo.

²⁷ 'Na cjuarma c'ü mi chjü e Bernabé o recibido e Saulo. Cjanu o zidi cja c'o apóstole o xipjiji:

—'Ma mi pa cja 'ñiji e Saulo, o jñetse c'ín Jmugöji; e Saulo o jñanda. C'ín Jmugöji o zopjü nu. Y 'ma mi bübü a Damasco, o xipji c'o nte ja ga cja e Jesús, dya zü, eñe e Bernabé.

²⁸ Nguec'ua o recibidoji c'ua e Saulo texe ja c'o mi jmurü c'o cjuarma a Jerusalén.

²⁹ Mi zopjü c'o nte mi xipjiji ja ga cja e Jesús c'ín Jmugöji, y dya mi sü. 'Ma mi zopjü c'o o menzumüji a Israel c'o mi ña griego, me mi söji o jña. Anguezeji o ñatsjëji o mamaji ja rvá mbö't'üji c'ü.

³⁰ 'Ma mü o mbãrã c'o cjuarma, o möji e Saulo a ma a Cesarea. Cjanu o xipjiji:

—Ra sö rí sät'ägue na jo dya a Tarso, embeji e Saulo.

³¹ Nuc'ua c'o cjuarma c'o mi cãrã cja c'e estado de Judea, dya cja mi nuji na ü c'o, dya cja pje mi

cjapüji. Xo 'ñe c'o mi cãrã cja c'e estado de Galilea 'ñe cja c'e estado de Samaria. Y xenda mi pãrãji ja ga cja e Jesucristo. Mi sũji Mizhocjimi mi ätäji. O Espíritu Mizhocjimi mi pjös'ü anguezeji. Nguec'ua xe na puncjü c'o o creo.

Eneas es sanado

³² E Pedro mi pa texe nu ja mi cãrã o cjuarma. 'Na nu pa, o ma a Lida o ma zengua c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

³³ Mi bübü nu 'na bëzo c'ü mi chjü e Eneas. Ya vi mezhe ocho cjë ma o'o cja ngama, dya mi sö ro 'ñõmü. E Pedro o jñanda c'e bëzo.

³⁴ Cjanu o xipji:

—Eneas, e Jesucristo ra jocüts'ü. Rí ñanga rí xã'ma in nzama, embe.

Nuc'ua cjanu o nanga c'ua.

³⁵ C'o mi cãrã a Lida 'ñe c'o mi cãrã a Sarón, o jñandaji ya vi jogü c'e bëzo. O jyëziji c'ua c'o mi creoji, o creoji e Jesucristo.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Cja c'e jñiñi a Jope, mi bübü 'na ndixü c'ü mi chjü e Tabita c'ü mi ench'e o mü'bü e Jesucristo. Cja c'e idioma griego mi chjü e Dorcas. C'e ndixü mi unü o merio c'o dya pje mi pë's'i; me ma jonte mi pjös'ü texe c'o nte.

³⁷ C'o pa c'o, o zürü 'na ngueme o ndü. O xatüji o cuerpo, cjanu o ngöbüji cja 'na jyäxcumü.

³⁸ A Jope mi bëxtjo a Lida. C'o cjuarma a Jope o dyärãji e Pedro mi bübü a Lida. Nguec'ua o ndãji ye cjuarma c'o o ma xipji e Pedro:

—Rvá ã ö'tc'öbe favor ixtá mö a Jope, eñevi.

³⁹ Nuc'ua e Pedro o möji c'ua anguezevi. 'Ma mü o zät'äji, cjanu o zidyiji e Pedro cja c'e jyäxcumü. Ma cã nu na puncjü o ndixü c'o ya vi ndũ nu xïra. O ma bõbüji cja o jmi e Pedro, me mi huëpiji e Dorcas. O jíchiji e Pedro c'o pajna 'ñe c'o 'ñaja bitu c'o vi ndä'bã e Dorcas 'ma xe mi bübü.

⁴⁰ E Pedro o xipji texe c'o ndixü ro mbedyeji. Nuc'ua cjanu o ndüñijõmü o dyötü Mizhocjimi. Cjanu o jñanda c'e ndixü c'ü vi ndũ, o xipji:

—Nu'tsc'e Tabita, ñanga.

Nuc'ua c'e ndixü o xocü c'ua o ndö o jñanda e Pedro. Cjanu o nanga o mimi c'ua.

⁴¹ Nuc'ua e Pedro o pënchp'i o dyë c'e ndixü o bö'bü. Cjanu o ma't'ü c'ua c'o ndixü 'ñe c'o 'ñaja c'o o nte Mizhocjimi, o jíchiji c'ü ya vi te e Tabita ya mi bübütjo na yeje.

⁴² Texe c'o mi cãrã a Jope o dyärãji e Pedro vi tsjapü o te c'e ndixü. Nguec'ua na puncjü c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji.

⁴³ Nuc'ua e Pedro o mezhe na puncjü o pa va mimi a Jope. Mi oxü cja o ngumü 'na bëzo c'ü xo mi chjü e Simón c'ü mi corti o xipjadü o animale.

10

Pedro y Cornelio

¹ A Cesarea mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjü e Cornelio. Mi manda cja 'na cien o tropa c'o mi xiji Tropa Italiana.

² Zö dya mi menzumü a Israel e Cornelio, pero mi sũ 'ñe mi ma't'ü Mizhocjimi. Xo 'ñe texe c'o mi cãrã o ngumü. Mi unü o merio c'o dya pje mi pë's'i. Pama mi ötü Mizhocjimi.

³ 'Na nu pa 'ma ya vi zünü jñi c'ü nzhä, Mizhocjimi o unü e Cornelio o jñanda 'na anxe, nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'ĩjĩ. O cjogü nu ja mi bübü o xipji:

—Nu'tsc'e Cornelio, eñe c'e anxe.

⁴ Me go zü e Cornelio me go jñanda c'e anxe. Cjanu o xipji:

—¿Pje pjêzhi, nu'tsc'e nin t'ecjañõmü?

O ndünrü c'ua c'e anxe o mama:

—Rvá ã xi'ts'igö Mizhocjimi mä'c'ägue. Na ngue in ötügüe c'ü, 'ñe in unü o merio yo dya pje pë's'i.

⁵ Nudya rí chäjä o bëzo c'o ra ma a Jope ra ma siji 'na bëzo c'ü ni chjũ e Simón Pedro.

⁶ Nuc'ü, je oxü cja o ngumü 'na bëzo c'ü xo ni chjũ e Simón c'ü corti o xipjadü o animale. C'e ngumü järä a squina cja nezapjü. Ra xi'ts'i e Simón Pedro pje ni jyodü rí tsjague, eñe c'e anxe va xipji e Cornelio.

⁷ O ma c'ua c'e anxe c'ü mi ñavi e Cornelio. Nuc'ua e Cornelio o ma't'ü c'ua yeje c'o o mbêpji, 'ñeje 'na c'o tropa c'ü mi teñe angueze, c'ü xo mi sũ Mizhocjimi.

⁸ O xipjiji texe c'o vi mama c'e anxe, cjanu o ndäji c'ua o möji a Jope.

⁹ C'ü na ye nu pa 'ma ya vi zünü jñisiarü, mi pöji cja 'ñiji ya mi ngue ro zät'äji a Jope. E Pedro o ndes'e a xes'e cja sotea cja c'e ngumü nu ja mi oxü, o dyötü Mizhocjimi.

¹⁰ Nuc'ua cjanu o zant'a, mi ne o xëdyi. 'Ma ma ät'äji o jñõnü, mi sö e Pedro nza cja c'ü dya cja mi bübü cja c'e sotea, mi sö nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'ĩjĩ.

11 O jñanda ya vi xogü a jens'e. Cjanu o jñanda nza cja 'na manta c'ü me na nojo c'ü vi 'ñeje a jens'e o säjä a jö mü. O jñetse nza cja c'ü cjö c'o mi pënch'i nza nziyo squina.

12 Cja c'e manta mi cã'ã o c'ijmi 'ñe o s'ü, 'ñe c'o pje nde ma animale c'o bübü nziyo o ngua.

13 Nuc'ua e Pedro o dyärä 'na jña c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü o mama:

—Nu'tsc'e Pedro, bübü rí pö't'ügue 'na yo animale rí sa.

14 O ndünrü c'ua e Pedro o mama:

—Iyö, ín Jmuts'ügö, dya ra sö. Nunca rí sagö o ts'ingue c'o na s'o c'o mama in leygue c'ü dya rá sagöjme, eñe e Pedro.

15 O ndünrü c'ua c'ü mi zopjü e Pedro, o mama:

—Dya rí mangu na s'o nu c'ü ya ró tjintscö, eñe Mizhocjimi.

16 Jñi vez va xipjiji a cjanu e Pedro. Y jñi vez va ndünrü a cjanu. Nuc'ua c'e manta cjanu o nguins'i c'ua a jens'e nu ja vi 'ñeje.

17 E Pedro me mi cijjñi o mü'bü pje mi ne ro mama c'o vi jñanda. Jo nu säjä c'ua cja c'e ngoxtji c'o bëzo c'o vi 'ñeje cja e Cornelio. Na ngue ya vi tsjaji t'önü ja mi bübü o ngümü e Simón.

18 O zenguateji c'ua, cjanu o tsjaji t'önü cjo mi bübü nu 'na bëzo c'ü mi chjü e Simón Pedro.

19 'Ma mi cijjñi e Pedro pje mi ne ro mama c'o vi jñanda, o ña c'ua o Espíritu Mizhocjimi o xipji:

—Cja säjä jñi bëzo c'o va ã jonc'ü.

20 Dyagü cja ne sotea rí möji co anguezeji. Dya rí yembeñe; nutscö ró täcjö o ëjë c'o, embeji e Pedro.

21 O dagü c'ua e Pedro nu ja c'o ma bübü c'o bëzo c'o vi 'ñeje cja e Cornelio, cjanu o xipjiji:

—Nguetscö in jongüji. ¿Pje vi ñecjeji?, embeji.

²² Anguezeji o mamaji:

—O ndäcjöjme 'na bëzo c'ü ni chjũ e Cornelio c'ü manda o tropa. Nuc'ü, sũ Mizhocjimi y cja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o na jo. Texe yo in menzumügueji a Israel mamaji c'ü cja na jo c'e bëzo. Mizhocjimi o ndäjä 'na o anxe o ma zopjü e Cornelio. O xipji c'ü ro ndäcjöjme rá ã sints'ijme rá mö o ngumü, ngue c'ua rí zopjügue. Angueze ra dyärä c'o rí xipjigue, eñe c'o bëzo va xipjiji e Pedro.

²³ Nuc'ua e Pedro o xipji c'o bëzo o cjogüji cja c'e ngumü o ziji o xëdyi. Y o oxüji. Nuc'ua c'ü na jyas'ü, e Pedro o möji c'o bëzo. Xo möji ja nzi c'o cjuarma c'o mi cãrã a Jope.

²⁴ C'ü na jñi nu pa, o zät'äji a Cesarea. E Cornelio ya ma te'be anguezeji; ya vi mbita c'o o dyoji ñe c'o mi pãrãji. Nuc'o, ya ma cãji nu.

²⁵ 'Ma mü o zät'ä e Pedro ñe c'o mi pöji cja o ngumü e Cornelio, o mbedye c'ua e Cornelio o recibido e Pedro. O ndüñijömmü cja o jmi, nza cja 'ma ro ma't'ü Mizhocjimi.

²⁶ Nuc'ua e Pedro o pënchp'i o dyë o bö'bü. O xipji:

—Böbü. Dya pje pjëtscö, xo rí ntetjogö nza cjatsc'e.

²⁷ O cjogüvi c'ua mi ñavi. E Pedro o jñanda ya vi jmurü na puncjü o nte.

²⁸ Cjanu o xipjiji:

—In pãrãgueji nutscöjme rí menzumüjme a Israel, dya sö rá dyocjöji nu'tsc'eji dya in menzumüji a Israel, ni rá cjogüjme cja in nzungueji rá ñaji.

'Ma jiyö, 'na ra pëgazüjme c'o na s'o. Pero o jítscö Mizhocjimi c'ü dya cja rá mangö cjó na s'o.

²⁹ Nguéc'ua 'ma mü o ma xitsi yo bëzo ro ëcjöjme yo, dya ró mangö: “Iyö”, ro 'ñeñe. Nu'tsc'e Cornelio, xitscö pje vi chäjä o ma sizgö yo, eñe e Pedro.

³⁰ O mama c'ua e Cornelio:

—Ya sö nziyo pa, mi ötügö Mizhocjimi y mi mbempje. Ya vi zünü jñi c'ü nzhä. O ë c'ua 'na bëzo o ë böbü ín jmigö. Mi je'e o bitu c'o me mi juëns'i.

³¹ O xitsi: “Nu'tsc'e Cornelio, Mizhocjimi o dyä'tc'ä c'o in ötü. Angueze pãrã c'ü in cja, in unü o merio yo dya pje pë's'i”, enze.

³² Xo xitsi: “Rí chäjä o bëzo c'o ra ma a Jope ra ma siji 'na bëzo c'ü ni chjü e Simón Pedro. Nuc'ü, je oxü cja o ngumü 'na bëzo c'ü xo ni chjü e Simón, c'ü corti o xipjadü o animale. C'e ngumü jãrã a squina cja nezapjü”, enzgö c'e bëzo c'ü ró janda.

³³ Nguéc'ua ixtó tãjä yo o ma sits'i. Pöcjü i 'ñeje. Rí cãrãjme a jmi Mizhocjimi rí texejme, rí ne rá äräjme c'o o jí'ts'i rí xitscöjme.

Discurso de Pedro en la casa de Cornelio

³⁴ Nuc'ua e Pedro o zopjü c'o nte o xipjiji:

—Dyãräji na jo. Nudya, rí pãrãgö Mizhocjimi dya juajnü cjó ra s'ia; ix na cjuana s'ia texe yo nte.

³⁵ Zö ja menzumü 'na nte, pero 'ma ra zü Mizhocjimi 'ñe ra tsja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o na jo, nu'ma, ra mãpä Mizhocjimi 'ma c'o.

³⁶ Mizhocjimi o ndãjä e Jesucristo o ë zocüjme nutscöjme rí menzumüjme a Israel. O xitscöjme ja rgá sö ra mãjä ín mü'büji rí texeji, dya pje rá mbeñeji. Na ngue e Jesucristo ngue ín Jmugöji zö ja nde rí menzumüji.

³⁷ In pãrãgueji e Juan mi zopjü c'o nte mi jichiji co ndeje. Nuc'ua e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret, mi nzhodü a Galilea mi zopjü c'o nte. Xo 'ñe a Judea.

³⁸ Mizhocjimi o 'ñeme e Jesús o zopjü c'o nte. O Espíritu Mizhocjimi c'ü mi bübüvi, o unü o poder. Nguec'ua mi pjös'ü c'o nte, y mi jocü c'o vi zürü o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Na ngue Mizhocjimi mi bübü co angueze.

³⁹ Nutscöjme rí apóstolejme ró jandajme c'o o tsja e Jesús a Jerusalén, 'ñe texe yo ja cãrã c'o ín menzumügöjme a Israel. Nuc'ua o ndät'äji e Jesús cja ngronsi va mbö't'üji.

⁴⁰ Pero c'ü na jñi nu pa, Mizhocjimi o tsjapü o te. Cjanu o jizhi c'ü ya vi tetjo.

⁴¹ Pero dya texe yo nte o jñanda 'ma mü o te. Nguetscöjme ró jandajme. Na ngue o juancüjme Mizhocjimi rá xipjijme yo nte. 'Ma ya vi te e Jesús, ró sigöjme o xëdyi angueze.

⁴² O xitscöjme e Jesús rá zopjüjme yo nte, rá xipjijme c'ü ngueje angueze c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra jñünpü ngüenda c'o ya rguí ndü 'ñe c'o xe ri cãrã.

⁴³ Texe c'o profeta o mamaji ja ga cja e Jesús. O mamaji 'ma cjó c'o ra 'ñench'e o mü'bü c'ü, ra perdonaoji 'ma c'o na s'o c'o vi tsjaji, eñe e Pedro.

Reciben el Espíritu Santo los que no son de Israel

⁴⁴ 'Ma xe mi ña e Pedro, 'nango ëjë c'ua a jens'e o Espíritu Mizhocjimi o ë bübü cja o mü'bü c'o mi ärä c'o jña.

⁴⁵ C'o vi ëji e Pedro cja o ngumü e Cornelio, ya mi creoji e Jesucristo. Anguezeji xo mi menzumüji a

Israel. Nguec'ua 'ma o ějě o Espíritu Mizhocjimi, me go nguijñiji cjanu o mamaji:

—¿Cjó ro mama ro unü o Espíritu Mizhocjimi yo dya menzumü a Israel?, eñeji.

⁴⁶ O mbârâji c'ü vi 'ñeje o Espíritu Mizhocjimi, na ngue o dyârâji c'o nte mi ñaji nan'ño idioma; xo mi mamaji c'ü me na nojo Mizhocjimi 'ñe me na jo. O mama c'ua e Pedro o xipji c'o o menzumüji:

⁴⁷ —Na jo ra ji'i yo; dya sö rá c'a's'üji. Na ngue Mizhocjimi o unü o Espíritu anguezeji, ja c'o nzi va dyacöji, eñe.

⁴⁸ Nuc'ua e Pedro o xipji c'o nte c'o dya mi menzumü a Israel ro jiji, na ngue xo 'ñench'e o mü'büji e Jesús c'ü ín Jmugöji. Nuc'ua anguezeji o xipjiji e Pedro c'ü ro mimi ja nzi pa co anguezeji.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ C'o apóstole c'o mi cãrã a Judea 'ñe c'o 'ñaja cjuarma, o mbârâji c'ü vi creo o jña Mizhocjimi c'o dya mi menzumü a Israel.

² Cãrã a Jerusalén c'o mama ni jyodü rá circuncidaoji. 'Ma mü o nzhogü e Pedro a Jerusalén, anguezeji o huënch'iji c'ua e Pedro.

³ O xipjiji:

—¿Jenga i tsjogü o ngumü c'o dya ín menzumüji i siji o xědyi? Maco dya circuncidao c'o, embeji e Pedro.

⁴ O ndünrü c'ua e Pedro o xipjiji texe ja va cja. O mama:

⁵ —Mi bübügö cja c'e jñiñi a Jope. 'Na nu pa mi ötügö Mizhocjimi. Nuc'ua ró sö nza cja c'ü dya cja mi bübü, nza cja 'ma ro cjinch'i 'na t'jĩ. Ró janda

c'ü mi nza cja 'na manta c'ü ma nojo. O jñetse nza cja c'ü cjó c'o mi pënch'i nza nziyo squina. Vi 'ñeje a jens'e o säjä a jömü cja ín jmigö.

⁶ Ma ró janda na jo cja c'e manta, ró janda o c'ijmi 'ñe o s'ü 'ñe o animale c'o na sate, 'ñe c'o 'ñaja animale c'o bübü nziyo o ngua.

⁷ Nuc'ua ró ärägö 'na jña c'ü o mama: “Nu'tsc'e Pedro, böbü rí pöt'ügüe 'na yo animale rí sa”, enzgö c'e jña.

⁸ Nuc'ua ró tjünrügö ró xipji: “Iyö, ín Jmuts'ügö, dya ra sö. Nunca rí sagö o ts'ingüe c'o na s'o c'o mama in leygue c'ü dya rá sagöjme”, rí embegö.

⁹ Nuc'ua c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e, o xitsi c'ua na yeje: “Dya rí mangue na s'o c'ü ya ró tjintscö”, enzgö Mizhocjimi.

¹⁰ Jñi vez va xitscö a cjanu. Y jñi vez rvá tjünrü a cjanu. Nuc'ua c'e manta cjanu o nguins'i c'ua a jens'e nu ja vi 'ñeje.

¹¹ Nuc'ua jo nu zät'ä c'ua jñi bëzo cja c'e ngümü nu ja mi bünc'ö. Vi 'ñeji a Cesarea o ã zinzgöji.

¹² O xitsi o Espíritu Mizhocjimi ro möjme c'o bëzo, dya ro yembeñe. Xo 'ñe yo 'ñanto cjuarma, xo ró möcjöjme yo. 'Ma ró sät'äjme, ró cjogüjme cja o ngümü c'e bëzo c'ü vi ndäjä c'o o ma a Jope o ma sizgö.

¹³ Nuc'ua c'e bëzo o xitscöjme c'ü vi jñanda 'na anxe cja o ngümü. C'e anxe o zopjö o xipji: “Rí chäjä c'o ra ma a Jope ra ma siji e Simón Pedro.

¹⁴ Ra xi'tsi' ja rgui salvague, 'ñe texe yo cãrã in nzungue”, eñe c'e anxe va xipji c'e bëzo.

¹⁵ Ma ró zopjügö c'o mi cãrã c'e ngümü, 'nango ëjë c'ua o Espíritu Mizhocjimi o ã bübü cja o

mü'büji, ja c'o nzi va ëjë cja ín mü'bügöji 'ma ot'ü 'ma mi cãrãgöji va.

¹⁶ Ró mbeñe c'ua c'e jña c'ü vi mama e Jesús c'ín Jmugöji. O mama: “E Juan mi jichi yo nte co ndeje. Pero ra zädä 'ma ra ëjë o Espíritu Mizhocjimi ra ë bübü cja in mü'büji”, eñe e Jesucristo.

¹⁷ O sido o ña e Pedro o mama:

—Mizhocjimi o unüji o Espíritu anguezeji 'ma o 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo c'ín Jmugöji, ja c'o nzi va dyacöji 'ma ró ench'e ín mü'bügöji c'ü. ¿Cjó nguetscö c'ü dya ro ätägö Mizhocjimi c'ü dya ro cjogü cja o ngumü c'e bëzo?, eñe e Pedro.

¹⁸ C'o nte c'o vi huënch'i e Pedro, 'ma mü o dyärä c'o mi mama, go juemeji. Cjanu o mamaji:

—Me na jo Mizhocjimi. Xo unü c'o dya menzumü a Israel ra dyäräji o jña. Nguec'ua 'ma ra jyëziji c'o na s'o ra nzhogü o mü'büji, ra bübüttöji co Mizhocjimi.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Ma mü o pjat'üji o ndojo e Esteban, o mbürü o tsjapüji o sufre c'o mi creo e Jesucristo. Nguec'ua o c'ueñeji o möji cja c'o 'ñaja jñiñi. Bübü c'o o ma hasta cja c'e país a Fenicia, 'ñe c'e país a Chipre, 'ñe c'e jñiñi a Antioquía. Mi xipjiji o jña e Jesucristo c'o nu menzumüji c'o mi cãrã nu. Pero c'o dya mi menzumü a Israel, dya mi xipjiji c'o.

²⁰ Mi cãrã a Antioquía c'o vi 'ñeje a Chipre 'ñe a Cirene. 'Ma mü o säji nu, o mbürü o zopjüji c'o mi ña griego c'o dya mi menzumü a Israel, o xipjiji o jña e Jesucristo c'ín Jmugöji.

²¹ Mizhocjimi o mbös'ü anguezeji o zopjüji na jo c'o nte. Nguec'ua c'o dya mi menzumü a Israel, na

puncjü c'o o jyëzi c'o mi creoji, o 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo c'ín Jmugöji.

22 C'o cjuarma c'o mi cãrã a Jerusalén, o mbãrãji c'ü vi creo c'o dya mi menzumü a Israel. Nguец'ua o ndäji e Bernabé o ma a Antioquía.

23 'Ma mü o zät'ä, me go mäjä. Na ngue o unü ngüenda Mizhocjimi vi intsjimi na puncjü c'o nte. Nuc'ua cjanu o xipjiji sido ro 'ñejmeji co texe o mü'büji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji.

24 Ma jonte e Bernabé. Mi cja ja c'o nzi ma 'ñünbü o mü'bü o Espíritu Mizhocjimi. Y mi creo e Jesucristo co texe o mü'bü. Nguец'ua 'ma mü o zopjü c'o nte, na puncjü c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji.

25 Nuc'ua e Bernabé o mbedye a Antioquía cjanu o ma c'ua a Tarso o ma jyodü e Saulo.

26 'Ma o chöt'ü, o siji a Antioquía. O mezhevi 'na cjë nu, mi zopjüvi c'o cjuarma y mi jíchivi o 'ñiji e Cristo na puncjü o nte. Je ngue a Antioquía c'ü o mbürü o xiji cristiano c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

27 'Ma mi bübü a Antioquía e Bernabé 'ñe e Saulo, o ëjë ja nzi c'o mi profeta c'o vi 'ñeje a Jerusalén.

28 'Na c'o profeta mi chjü e Agabo. O Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü. Nguец'ua o böbü nu ja mi jmurü c'o cjuarma, o mama c'ü ro ëjë 'na tjijmi ro sufreji texe cja c'o país. O zädä c'e jña 'ma mi manda e Claudio.

29 Nguец'ua c'o cjuarma c'o mi cãrã a Antioquía o ñaji o mamaji c'ü ro mbenpeji o merio c'o cjuarma c'o mi cãrã a Judea. C'ü ro sö nzi 'naja, ro mbös'üji c'o.

³⁰ Nuc'ua 'ma o jmutüji c'o merio, cjanu o ndäji c'ua e Bernabé 'ñe e Saulo o jñünüvi c'o merio o ma zopcüvi c'o mi pastor cja c'o cjuarma a Judea.

12

Muerte de Jacobo y encarcelamiento de Pedro

¹ C'o pa c'o, mi rey e Herodes. O manda o ma zürüji ja nzi c'o mi ma't'ü e Jesucristo, o tsjapü o sufreji.

² O manda o mbö't'üji co tjedyi e Jacobo c'ü mi ngue o cjuarma e Juan.

³ Nguec'ua me co mäjä c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi creo e Jesucristo. O unü ngüenda e Herodes c'ü me mi mäji; nguec'ua xo manda o ma zürüji e Pedro. Mi ngue c'o pa 'ma mi siji o tjömëch'i c'o dya mi bäs'ä.

⁴ 'Ma o zürüji e Pedro, o manda e Herodes o pant'aji a pjörü. O manda c'ua dieciseis o tropa ro mbörüji e Pedro; ro pëpji nziyo tropa, cja rrü cambiaji c'ua. O nguijñi e Herodes, 'ma ro nguarü c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua, ro jñünpü ngüenda e Pedro cja jmi c'o nte, cja rrü manda ro mbö't'üji.

⁵ Nguec'ua mi pjörüji na jo e Pedro. Pero c'o cjuarma c'o mi cãrã a Jerusalén sido mi ötü Mizhocjimi co texe o mü'büji, c'ü ro mbös'ü na puncjü e Pedro.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ 'Na nu xömü 'ma ma bübü e Pedro a pjörü, mi 'nün't'ü o cadena nzi 'na o dyë. Y cada lado mi bübü 'na tropa c'ü xo mi tjün't'ü o dyë c'o cadena. Ma ñjĩ e Pedro. Xo mi bübü yeje tropa c'o mi pjörü

cja o ngoxtji c'e pjörü. C'ü na jyas'ü, e Herodes ro jñünpü ngüenda e Pedro cja jmi c'o nte.

⁷ C'e xömü 'nango jñetse 'na o anxe Mizhocjimi. Y me go jya's'ü cja c'e cuarto. C'e anxe o 'ñünmbü o ximatjü e Pedro ngue c'ua o zö. Nuc'ua c'e anxe cjanu o xipji:

—Ixtí ñanga, embeji e Pedro.

Nuc'ua c'o cadena c'o mi 'nün't'ü o dyë, o ndögü c'ua.

⁸ Nuc'ua c'e anxe cjanu o xipji e Pedro:

—Nzünt'ü in mbünt'ü, chin'ch'i in mbäcua.

O tsja c'ua e Pedro ja c'o nzi va mama c'e anxe. Nuc'ua c'e anxe cjanu o xipji:

—Chëjë in bitu cja rrí 'ñeje. Rá ot'ügö, rí bëpjague.

⁹ O mbedye c'ua e Pedro mi bëpja cja c'e anxe. Dya mi pãrã cjo ix na cjuana mi pedye cja c'e pjörü. Mí sô nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'jï.

¹⁰ O cjogüvi yeje ngoxtji nu ja xo mi pjörü o tropa. Cjanu o zât'ävi cja c'e ngoxtji de t'ëzi c'ü mi mbedyeji a tji. C'e ngoxtji o xogütsjë c'ua. O mbedyevi c'ua o caminaovi 'na calle. 'Nango ojtjo c'ua c'e anxe, ya mi 'natsjë e Pedro.

¹¹ Nuc'ua cjanu o mbãrã c'ua e Pedro c'ü na cjuana vi mbedye cja c'e pjörü. Cjanu o mama c'ua:

—Nudya, rí pãrãgö Mizhocjimi o ndäjã c'ü o anxe o ë 'ñevgue libre. Nguéc'ua dya ro tsjacügö e Herodes ja c'o nzi ga ne c'o ín menzumügö c'o dya creo, eñe.

¹² 'Ma mü o mbãrã e Pedro c'ü na cjuana vi mbedye libre, cjanu o ma c'ua cja o ngümü e María c'ü nu nana e Juan c'ü xo mi chjü Marcos. Nujnu, mi jmurü na puncjü o cjuarma mi ötüji Mizhocjimi.

13 'Ma mü o zät'ä e Pedro cja c'e ngümü, o toca cja c'e ngoxtji. O mbedye c'ua 'na xunt'i cja c'e patio o ma dyärä cjó mi ngue. C'e xunt'i mi chjũ e Rode.

14 C'e xunt'i o mbãtpã o jña e Pedro 'ma mü o zenguate, pero dya xopcü c'e ngoxtji. Na ngue me go mäjä. Cjanu o cjuan'di o cjogü a mbo, o ma xipji c'o ma cã nu:

—E Pedro böbü cja ngoxtji, embeji c'o.

15 O ndünrũ c'ua anguezeji o mamaji:

—Nu'tsc'e in locague, eñeji.

O mama c'ua c'e xunt'i:

—Iyö. Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji, embeji c'o.

Anguezeji cjanu o mamaji:

—Iyö, dya ngue. Pe ngueje c'e anxe c'ü pjörü c'ü, eñeji.

16 E Pedro sido mi toca cja c'e ngoxtji. Nuc'ua c'o ma cã a mbo, cjanu o ma xopcüji c'e ngoxtji. 'Ma mü o jñandaji c'ü mi ngue e Pedro, me go nguijñji c'ua o mamaji:

—Pärã, ¿ja va mbedye a pjörü nu?

17 Nuc'ua e Pedro cjanu o tsja c'ua o seña co o dyë ro ngo't'ü o neji. Cjanu o xipjiji ja va 'ñeme libre Mizhocjimi angueze. Xo xipjiji:

—Nujyo, rí xipjigueji e Jacobo 'ñe c'o 'ñaja cjuarma, eñe.

Cjanu o mbedye c'ua, o ma c'ü 'na lugar.

18 C'ü na jyas'ü, me mi sũ c'o tropa me mi pötü ma mamaji c'ü dya mi pärãji ja vi ma e Pedro.

19 Nuc'ua e Herodes o ndäjä c'o o ma jyodü e Pedro, pero dya chöt'üji. Nguец'ua o tsjapü t'önü c'o tropa c'o mi pjörü e Pedro, cjanu o manda o mbö't'üji c'o. Cjanu o mbedye a Judea o ma a Cesarea o ma mimi nu.

La muerte de Herodes

²⁰ E Herodes me mi ünbü c'o mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón. Nguéc'ua anguezeji mi jodüji ja rvá jo'tp'üji c'ü. Na ngue c'o mi siji, mi tōmüji cja c'e país nu ja mi manda e Herodes. Mi bübü 'na bëzo c'ü mi pjëzhi na nojo cja o palacio e Herodes. Nuc'ü, mi chjü e Blasto. C'o mi cãrã a Tiro 'ñe a Sidón o möji cja e Blasto o ma ngõ't'üji o merio o xipjiji:

—Pjõxcüjme rá jo'tp'ügõjme ne rey Herodes, em-beji.

Nguéc'ua e Blasto cjanu o ma cja e Herodes o ma xipji c'ü mi ne c'o mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón ro ñaji e Herodes.

²¹ Nuc'ua e Herodes o mbä's'ä 'na pa, c'ü ro ñaji c'o mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón. 'Ma mü o zädä c'e pa, e Herodes o jye'e c'o me na zõ, na ngue mi rey. Cjanu o ndägã cja c'ü o silla c'ü xiji trono. Cjanu o zopjü c'o nte.

²² Nuc'ua c'o nte chaque o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Nu na ña'a, dya nte nu, Mizhocjimi nu, eñeji.

²³ E Herodes o jyëzi c'o nte o ma't'üji angueze. Dya mama:

—Dya rí matcügõji; nguextjo Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e rí ma't'üji, ro 'ñeñe.

Nguéc'ua o ëjë 'naja o anxe Mizhocjimi o ë tsjapü o zõ'dyë e Herodes, o ngã'ã o dyoxü a mbeme. C'o dyoxü o zapü a mbo o pjeme; dya mezhe o ndü.

²⁴ Xe na puncjü o nte c'o o dyärã o jña Mizhocjimi o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo.

²⁵ E Bernabé 'ñe e Saulo, 'ma o ma unüvi c'o merio c'o cjuarma a Judea, cjanu o mbedyevi a

Jerusalén o nzhogü o mëvi a Antioquía mi sivi e Juan c'ü xo mi chjũ Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ C'o cjuarma c'o mi cãrã a Antioquía, mi bübü c'o mi profeta 'ñe c'o mi xöpüte mi jizhiji o jña Mizhocjimi. Mi ngue e Bernabé, 'ñe e Simón c'ü mi xiji Negro, 'ñe e Lucio c'ü mi menzumü a Cirene, 'ñe e Manaén c'ü junto va tevi e Herodes c'ü mi manda a Galilea, 'ñe e Saulo.

² 'Na nu pa, mi ma't'üji Mizhocjimi y mi mbempjeji. Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi o ña c'ua o xipjiji:

—Ya ró juajnügö e Bernabé 'ñe e Saulo ra mbëpquivi. Ixtí chãgueji ra ma tsjavi c'e bëpji, embeji c'o.

³ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ma't'üji Mizhocjimi 'ñe o mbempjeji, cjanu o 'ñe's'eji o dyëji e Bernabé 'ñe e Saulo. Cjanu o ndäji ro mëvi cja c'o 'ñaja jñiñi ro ma mbëpivi Mizhocjimi.

Los apóstoles predicán en Chipre

⁴ Ngueje o Espíritu Mizhocjimi c'ü o ndäjä e Bernabé 'ñe e Saulo. Nuc'ua anguezevi cjanu o zidyivi e Marcos o möji c'ua a Seleucia. Nuc'ua o mbedyeji nu, o möji c'ua cja 'na barco o zät'äji cja c'e isla c'ü ni chjũ a Chipre c'ü bübü a nde cja c'e ndeje.

⁵ O zät'äji a Salamina c'ü tsja a Chipre. Nuc'ua cjanu o möji c'ua cja c'o nintsjimi c'o bübü a Chipre nu ja ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a Israel. E Bernabé 'ñe e Saulo o zopjüvi c'o mi jmurü nu, o

xipjiji o jña Mizhocjimi. Mi dyoji e Marcos ngue c'ua ro mbös'ü anguezevi.

⁶⁻⁸ Cja c'e isla a Chipre, mi gobernador e Sergio Paulo. Nuc'ü, mi pè's'i na puncjü o pjeñe. Mi dyojui e Sergio Paulo 'na bëzo c'ü mi menzumü a Israel c'ü mi cëro. Nuc'ü, mi chjũ e Barjesús. Xo mi xiji e Elimas. Nuc'ü, mi cjavü mi ña o jña Mizhocjimi, pero dya ma cjuana. E Bernabé 'ñe e Saulo 'ñe e Marcos o zät'äji texe cja c'o jñiñi cja c'e isla a Chipre. 'Ma mü o zät'äji cja c'e jñiñi a Pafos, nuc'ua e Sergio Paulo o zojnü c'ua anguezeji. Na ngue me mi ne ro dyärä o jña Mizhocjimi. 'Ma mü o ña e Bernabé 'ñe e Saulo, dya go ne e Elimas. Me mi jodü ja rvá ts'a's'ü, ngue c'ua c'e gobernador dya ro creo o jña Mizhocjimi c'o mi mama e Bernabé 'ñe e Saulo.

⁹ Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e Saulo c'ü xo ni chjũ e Pablo, me go jñanda e Elimas.

¹⁰ Cjanu o xipji:

—Nu'tsc'e in cjavü in jíchi yo nte, pero me na s'o c'o in cjague. In onpügue yo nte in xipjiji c'o dya cjuana. O t'its'ü e Satanás c'ü dya jo, in cjague o böpji c'ü. In nugue na ü texe c'o na jo. Me na jo o 'ñiji Mizhocjimi, pero nan'ño gui jíchigue yo nte in xipjiji c'o dya cjuana.

¹¹ Dyärä. Ra castigaots'ügue dya Mizhocjimi ra tsja'c'ü rí ndëzhögue. Ra mezhe ja nzi o pa, dya rí jñanda o jya's'ü e jyarü, eñe e Pablo.

Nuc'ua o bëxö mü o ndö e Elimas, dya cja mi janda. Nguéc'ua mi örü cjó ro pënchp'i o dyë ro ngüjnü.

¹² 'Ma mü o jñanda c'e gobernador ja va ndëzhö e Elimas, me go nguijñi c'ua:

—Nunca rí janda a cjanu. Me na zëzhi o jña Mizhocjimi, eñe.

Nguec'ua o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi dyoji, cjanu o ndes'eji c'ua cja 'na barco o mbedyeji a Pafos o möji c'ua a Perge c'ü tsja cja c'e estado de Panfilia. 'Ma mü o zät'äji nu, nuc'ua e Juan Marcos o jyanbüji co anguezevi, o nzhogü o ma c'ua a Jerusalén.

¹⁴ Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé o mbedyevi a Perge o mëvi c'ua a Antioquía c'ü bëxtjo cja c'e estado de Pisidia. Nuc'ua c'e pa 'ma mi söya c'o mi menzumü a Israel, o mëvi cja c'e nintsjimi, cjanu o mimivi c'ua.

¹⁵ Cjanu o böbü c'ua 'na c'ü o xörü o jña Mizhocjimi. O xörü 'na pasaje cja c'o ley c'o o dyopjü e Moisés, 'ñe 'na pasaje c'ü o dyopjü c'o profeta. Nuc'ua c'o mi manda cja c'e nintsjimi, cjanu o mandaji 'naja c'ü o ma xipji e Pablo 'ñe e Bernabé:

—Mi cjuarmats'ügövi, 'ma in jünguevi 'na jña, xitscöjme, embeji c'o.

¹⁶ Cjanu o böbü c'ua e Pablo o tsja o seña co o dyë c'ü dya cjó ro ña. Cjanu o mama:

—Nu'tsc'eji in menzumüts'ügöji a Israel, 'ñetsc'eji dya in menzumüji a Israel pero in süji Mizhocjimi, dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji.

¹⁷ Mizhocjimi o juajnü c'o in mboxatitaji nutscöji rí menzumüji a Israel, o tsjapüji o nte. 'Ma mi cãrã anguezeji a ma a Egipto, Mizhocjimi o intsjimi

anguezeji, nguec'ua va ngãrãji na puncjü. Nuc'ua o pjongüji libre cjanu o möji c'ua, na ngue me na zëzhi angueze.

18 O mezhe c'ua cuarenta cjë mi pjörü Mizhocjimi anguezeji 'ma mi nzhodüji cja c'e majjadü. Zö mi cjaji c'o na s'o, pero Mizhocjimi mi pësp'iji paciencia anguezeji.

19 Mizhocjimi o chjotü c'o siete raza c'o mi cãrã a Canaán. Cjanu o unü a Canaán c'o ín mboxatitagöji o tsjapü o cjaji.

20 O mezhe cuatro ciento cincuenta cjë va 'ñeme Mizhocjimi c'o mi cja juesi cja c'o nte, hasta e Samuel c'ü mi bëpja juesi, c'ü xo mi profeta.

21 O mezhe c'ua, c'o ín mboxatitaji o dyötüji Mizhocjimi ro 'ñeme 'naja anguezeji c'ü ro tsja rey. O 'ñeme c'ua e Saúl c'ü mi t'i cja e Cis, 'ñe mi mboxbëche cja e Benjamín. O mezhe cuarenta cjë c'ü mi rey, mi manda cja c'o ín mboxatitaji.

22 Nuc'ua Mizhocjimi dya cja jyëzi xe ro manda e Saúl; o 'ñeme c'ua e David o tsja rey. O mama Mizhocjimi: “E David c'ü nu t'i e Isaí, me rí mápägö c'ü; rí janda ätcägö c'ü. Ra tsja ja c'o nzi rgá negö”, eñe Mizhocjimi.

23 O mama Mizhocjimi c'ü ro 'ñeme 'na c'o o mboxbëche e David ro 'ñe 'ñevguegöji libre nutscöji rí menzumüji a Israel. Ya tsja Mizhocjimi ja c'o nzi va mama, o ndäjä 'naja c'ü o ë 'ñevgueji libre cja c'o na s'o c'o rí cjaji. Nuc'ü, ngueje e Jesús.

24 Ante c'ü ro zopjü e Jesús c'o nte, e Juan ya mi pëpi Mizhocjimi. Mi zopjü c'o ín menzumügöji mi xipjiji ro jyëziji c'o na s'o, ro nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi.

25 E Juan, 'ma ya mi ngue ro nguarü c'ü mi pëpi Mizhocjimi, o xipji c'ua c'o nte: “In pëzhgueji nguetscö c'ü o mama Mizhocjimi ra ë 'ñempc'ejí libre, pero dya nguetscö; ngue c'ü cja va ëjë. Bübü o mbëpji c'o xäpcä o mbäcua c'ü nu lamu ga mbös'ü. Nutscö, dya pje pjëtscö rá pjösc'ö a cjanu c'ü cja va ëjë. Na ngue angueze me na nojo na puncjü; nutscö, dya pje ni movizügö”, eñe e Juan.

26 O sido o ña e Pablo o mama:

—Rí zo'c'öji nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji a Israel, o mboxbëchezüji e Abraham. Xo rí zo'c'öji nu'tsc'ejí dya in menzumüji a Israel pero in sÿji Mizhocjimi. Mizhocjimi ne c'ü rí pärägueji ja rgá sö rí salvagueji in texeji.

27 'Ma mü o ëjë e Jesús, c'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o pje mi pjëzhi, dya mi päräji cjo vi 'ñeje cja Mizhocjimi. Ni xo ri ngue c'o 'ñaja nte a Jerusalén dya xo mi päräji. Dya unüji ngüenda cjo ya vi zädä o jña Mizhocjimi c'o vi dyopjü c'o profeta, maco chjüma'ma xabaro mi xörüji o jña Mizhocjimi. C'o profeta o mamaji c'ü mi jyodü ro ndü e Jesús. Nguec'ua va zädä c'o vi dyopjü c'o profeta.

28 Zö dya chö'tp'üji c'ü vi tsja na s'o c'ü rví ndü, pero o dyötüji e Pilato c'ü ro manda ro mbö't'üji c'ü.

29 Nguec'ua va zädä texe c'o mi t'opjü cja o jña Mizhocjimi ja rvá tsjapüji e Jesús. Nuc'ua, bübü c'o o ma ts'üpcü o cuerpo cja c'e ngronsi, cjanu o ma ngöt'üji cja 'na cueva.

30 Zö ya vi ndü e Jesús, pero Mizhocjimi o tsjapü o te'e o bübütjo na yeje.

31 O mezhe c'ua ja nzi c'ü o jñetse e Jesús, o jñanda na puncjü o nte c'ü ya vi te. C'o o jñanda, ngue c'o mi

nzhodüji e Jesús ante c'ü ro mbö't'üji. Mi nzhodüji ndeze 'ma o mbürü o zopjü c'o nte a Galilea, hasta o zät'a a Jerusalén. Nguec'ua zopjüji yo nte, xipjiji o te e Jesús.

³²⁻³³ 'Rí xi'tsc'öbe c'ü rguí mäcjeji. Nu c'e jña c'ü o xipji Mizhocjimi c'o ín mboxatitagöji, ya zädä yo cjé yo rí cārāgöji nutscöji o mboxbêchezüji c'o. O tsjapü o te e Jesús ja c'o nzi ga t'opjü cja Salmo dos. Je mama a cjava c'e Salmo: "Ixi ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö. Ne pa dya, ró jizhi que nu'tsc'e ín Ch'itsc'ö", eñe Mizhocjimi.

³⁴ Mizhocjimi xo mama: "Rá intsjimits'ü ja c'o nzi rvá xipjigö e David." C'ü vi mama a cjanu Mizhocjimi, ngue c'ü ro tsjapü ro te e Jesús, c'ü dya ro dya'a o cuerpo.

³⁵ Nguec'ua mama a cjava c'ü 'na Salmo: "Rí pârāgö c'ü dya rí jyëzi ra dya'a ín cuerpogö. Na ngue j juancügö", eñe.

³⁶ E David o tsja rey cja c'o o menzumüji c'o mi ngue ín mboxatitagöji; o tsja ja c'o nzi va mama Mizhocjimi. Pero 'ma o ndü, o dyögüji a lado nu ja ya vi dyögüji c'o ín mboxatitaji. Cjanu o dya'a o cuerpo.

³⁷ Pero 'ma mü o ndü e Jesús, Mizhocjimi o tsjapü o te, dya go dya'a o cuerpo.

³⁸ Nguec'ua rí xi'tsc'öji nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, ngueje e Jesús c'ü ra perdonaots'üji ín nzhübüji c'o ín tûji.

³⁹ C'o o ley Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés, dya ra 'ñempc'eji libre cja c'o na s'o. Pero 'ma rí 'ñench'e ín mü'büji e Jesucristo, ra 'ñempc'eji libre texe cja c'o na s'o.

⁴⁰ Pjötöpüji na puncjü ngüenda. Na ngue 'ma dya

rí 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo, ra zädä 'ma rí sufregueji ja c'o nzi va dyopjü c'o profeta. Je dyopjüji a cjava:

⁴¹ Nu'tsc'ejji in cjacüji burla. Pero jñant'maji, rá c jagö c'o me na nojo, c'ü dya rí creoji zö cjó ra xi'ts'iji.

Y rí mangueji: “¿Ja rgá sö ra zädä yo?”

Pero rí chüji, eñe Mizhocjimi.

⁴² Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi dyoji, cjanu o mbedyeji c'ua cja c'e nintsjimi. C'o nte me go mamaji c'ua:

—Tsjacüjme favor rí 'ñejui ra chjün, rí ã yepe rí xitscöjme yo i xitsijme dya.

⁴³ 'Ma mü o nguarü c'e culto, na puncjü c'o mi menzumü a Israel c'o o ndeñe co e Pablo 'ñe e Bernabé. Xo 'ñe c'o dya mi menzumü a Israel pero mi ma't'üji Mizhocjimi, anguezeji xo na puncjü c'o o ndeñe co e Pablo 'ñe e Bernabé. Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé o zopjüvi c'ua anguezeji o xipjiji:

—Nu'tsc'ejji rí sido rí dyätpäji o jña e Jesucristo. Ngueje c'ü o ndjä Mizhocjimi o ã mböxcüji.

⁴⁴ Nuc'ua c'ü na ye nu xabaro, o ã c'ua texe c'o mi cãrã c'e jñiñi o ã dyäräji o jña Mizhocjimi.

⁴⁵ C'o mi menzumü a Israel, 'ma mü o jñandaji xo vi jmurü na puncjü o nte c'o dya mi menzumü a Israel, o sjëyaji c'ua na puncjü. O zadüji e Pablo o mamaji c'ü dya ma cjuana c'ü mi mama.

⁴⁶ Dya zü e Pablo 'ñe e Bernabé, o mamavi:

—Nu'tsc'ejji rí menzumügöji a Israel, ngue'tsc'ejji ot'ü ró xi'tsc'öbe o jña Mizhocjimi. Pero dya i ñeji. Nguец'ua, zö Mizhocjimi ne ra 'ñempc'ejji libre cja c'o na s'o, pero dya sö. Na ngue dya in creoji c'ü

xi'ts'iji. Nguec'ua dya cja rá zo'c'öbe; rá zopjübe c'o dya ngue ín menzumügöji.

⁴⁷ Ngue c'ü o xitsibe Mizhocjimi. O mama a cjava:

Ró juan'c'ü rí zopjü yo nte yo dya menzumü a Israel yo cãrã texe cja ne xoñijõmü, ngue c'ua ra salvaji ra bübü ín jya's'ügö cja o mü'büji, eñe Mizhocjimi.

A cjanu va mama e Pablo.

⁴⁸ C'o dya mi menzumü a Israel, 'ma mü o dyäräji c'o jña c'o o mama e Pablo, me go mäji o mamaji c'ü me na jo o jña Mizhocjimi. Bübü c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesús. Nguec'ua o bübütjoji co Mizhocjimi. Nuc'o, ngue c'o ya vi juajnü Mizhocjimi.

⁴⁹ Nuc'ua o jña e Jesucristo c'ín Jmugöji, o mamaji texe c'o jñiñi cja c'e estado.

⁵⁰ Nuc'ua c'o mi menzumü a Israel, o dyü't'üji c'o ndixü c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi c'o mi ma't'ü Mizhocjimi. Xo dyü't'üji c'o bëzo c'o pje mi pjëzhi. Nguec'ua o nuji na ü e Pablo 'ñe e Bernabé, cjanu o pjongüji nu.

⁵¹ Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé 'ma mü o mbedyevi nu, cjanu o jyä'bävi c'ua o jõmü c'o mi jäs'ä cja o mbäcuavi, ngue c'ua ro mbãrã c'o mi menzumü nu, c'ü vi tsjaji c'o na s'o, dya recibidoji anguezevi. Cjanu o mëvi cja c'e jñiñi a Iconio.

⁵² C'o mi cãrã a Antioquía c'o vi 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo, zö mi nuji na ü c'o, pero o Espiritu Mizhocjimi me go 'ñünbü o mü'büji o tsjapüji me go mäji.

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Ma mi bübüvi e Pablo 'ñe e Bernabé a Iconio, o mëvi cja c'e nintsjimi nu ja mi pa c'o mi menzumü a Israel. O zopjüvi c'o nte ja c'o nzi ma zopjüvi cja c'o 'ñaja jñiñi. Nuc'ua na puncjü c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo. C'o o creo, mi cãrã c'o mi menzumü a Israel; xo mi cãrã c'o dya mi menzumü a Israel.

² C'o mi menzumü a Israel c'o dya go ne go creo, o dyü't'üji c'o dya mi menzumü a Israel. Nguec'ua va nguijñiji c'o na s'o, o nuji c'ua na ü e Pablo 'ñe e Bernabé.

³ E Pablo 'ñe e Bernabé o mezhe va mimiivi a Iconio. Mi zopjüvi c'o nte, dya mi süvi. Mi xipjiji:

—Me s'iyats'üji e Jesucristo c'ü ín Jmugöji, mi eñevi.

Nguec'ua c'ü ín Jmugöji o unüvi poder o tsjavi c'o na nojo c'o nunca mi janda c'o nte. Nguec'ua va mbãrãji c'ü na cjuana c'o mi mama e Pablo 'ñe e Bernabé.

⁴ C'o mi cãrã a Iconio, dya mi 'natjo o pjeñe ma nguijñiji. Mi cãrã c'o mi teñe c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi ätpã o jña e Jesucristo; mi cãrã c'o mi teñe c'o apóstole c'o mi ngue e Pablo 'ñe e Bernabé.

⁵ Nuc'ua c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi ätä c'o apóstole, cjanu o ma ñaji c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi. Xo ñaji c'o 'ñaja nte c'o dya mi menzumü a Israel. O mamaji c'ü ro tsjapüji burla c'o apóstole, cja rrü pjat'üji o ndojo.

⁶⁻⁷ Pero e Pablo 'ñe e Bernabé o mbãrãvi. Nguec'ua o c'ueñe o mëvi c'ua a Listra 'ñe a Derbe c'o tsja cja c'e estado de Licaonia. Nujnu, o zopjüvi c'o nte o xipjiji ja rvá sö e Jesús ro 'ñeme libre

anguezeji cja c'o na s'o. Xo zopjüji c'o nte cja c'o 'ñaja jñiñi c'o bëxtjo mi chäji.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ A Listra mi bübü 'na bëzo c'ü dya mi sö ro nzhodü, mi junrü a jö mü. Je ma cjanu ndeze 'ma o jmus'ü.

⁹ Nuc'ü, o dyärä mi ña e Pablo 'ma mi zopjü c'o nte. E Pablo o jñanda na jo c'e bëzo, o mbärã c'ü mi junt'ü o mü'bü c'e bëzo c'ü ro sö Mizhocjimi ro jocü.

¹⁰ Nguec'ua o ña c'ua na jens'e e Pablo o xipji c'e bëzo:

—Böbü dya, rí böbü derecho, eñe.

O böbü na zëzhi, cjanu o nzhodü c'ua.

¹¹ Na puncjü o nte c'o o jñanda e Pablo ja va jocü c'e bëzo. O mapjüji c'ua na jens'e o ñaji c'e jña Licaonia o mamaji:

—Nujyo, ngue yo ín ts'itagöji yo rí ma't'üji. O mbëzhi o nte nza czazgöji. O ëjui nu ja rí cärägöji o ë nugüji, eñeji.

¹² Cjanu o jñusp'üji c'ua ts'ita Júpiter e Bernabé. E Pablo, o jñusp'üji ts'ita Mercurio, na ngue mi ngue e Pablo c'ü mi zopjü c'o nte.

¹³ A tji cja o ngoxtji c'e jñiñi nu ja mi cjogüji, mi järä 'na templo nu ja mi ma't'üji e Júpiter. Nuc'ua c'ü mi mböcjimi cja c'e templo o siji o toro cja o ngoxtji c'e jñiñi. C'o toro ya vi ndepeji o ndäjnä. C'e mböcjimi 'ñe c'o nte mi ne ro mbö't'üji c'o toro, cja rrü mbäsp'äji e Pablo 'ñe e Bernabé c'ü rví ma't'üji.

¹⁴ E Pablo 'ñe e Bernabé 'ma mü o mbärãvi c'ü mi ne ro tsja c'o nte, o cjuan'divi o cjogüvi a nde nu ja mi cärã c'o nte. O ts'üdü o bituvi, o mapjüvi c'ua na jens'e o mamavi:

15 —Nu'tsc'ejí in bëzojì, çjenga in ne rí pötcübe o toro? Maco rí ntetjogöbe nza cjatsc'ejí. C'ü rvá ècjöbe, rá xi'tsc'öbe ja rgá sö ra 'ñempc'ejí libre cja c'o na s'o. Ni jyodü rí jyézijí yo ts'íta. Dya cja rí creojí, na ngue dya sö ra mböxc'üjì. Rí 'ñench'e in mü'büjì Mizhocjimi c'ü bübü para siempre, c'ü o dyät'ä e jens'e 'ñe ne xoñijö mü, 'ñe texe yo bübü a jens'e 'ñe yo bübü cja ne xoñijö mü. Xo dyät'ä yo ndeje 'ñe texe c'o cã'ã nu.

16 Mi jinguã Mizhocjimi o jyëzi texe c'o nte mi cjají ja c'o nzi ma netsjëjì.

17 Pero Mizhocjimi mi unü c'o mi jyodü c'o nte; xo 'ñetscöjì dacöjì c'o pje ni jyodüzüjì. Va penquejì o dyebe; dacüjì o ts'ítjö. Nguéc'ua me rí mäcjöjì, bübü c'ü rá sigöjì. A cjanu, ngue c'ü rga pärägöjì bübü Mizhocjimi, eñe e Pablo 'ñe e Bernabé.

18 Zö mi mamavi a cjanu, pero c'o nte siempre mi ne ro mbö'tp'üjì o toro anguezevi. Pero o sido o xipjivi c'ü dya ro tsjají a cjanu.

19 Cjanu o säjä c'ua a Listra ja nzi o nte c'o mi menzumü a Israel, vi 'ñeji a Antioquía 'ñe a Iconio. O dyüt't'üjì c'ua c'o mi cãrã a Listra o pjat'üjì o ndojo e Pablo. Cjanu o ngüt'üjì c'ua va pjongüjì a tji cja c'e jñiñi. Mi pëzhijí ya vi ndü.

20 Nuc'ua cjanu o ë c'ua c'o cja vi 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo, o ë böbüjì nu ja mi 'mana e Pablo. Nuc'ua e Pablo cjanu o nanga c'ua, o cjogü na yeje cja c'e jñiñi. C'ü na ye nu pa, o mbedyevi nu e Bernabé o mëvi a Derbe.

21 A Derbe o zopjüvi c'o nte o xipjijì o jña Mizhocjimi. Na puncjü c'o o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo. Nuc'ua cjanu o nzhogü o mëvi a Listra 'ñe a Iconio 'ñe a Antioquía.

22 O zopjüvi c'o mi creo e Jesucristo, o xipjiji:

—Nu'tsc'ejí sîdo rí 'ñejmeji e Jesucristo. Dya pje rí tsjijñiji 'ma pje c'o cja'c'üji. Na ngue 'ma cjo c'o unü o mü'bü Mizhocjimi ra dyätä, nuji na ü 'ma c'o, y pje c'o cja'püji, embeji c'o.

Nguec'ua o zëzhiji, dya züji.

23 Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé cjanu o juajnüvi c'ua c'o ro tsja pastor nzi 'naja jñiñi. C'o cjuarma c'o mi cãrã nu, 'ñe c'o apóstole o mbempjeji. Nuc'ua c'o apóstole o dyötüvi Mizhocjimi ro mbös'ü c'o pastor 'ñe c'o 'ñaja cjuarma, na ngue vi creoji. Cjanu o mbedyevi o mëvi c'ua.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

24 O huench'evi c'ua cja c'e estado de Pisidia o zät'ävi a Perge c'ü tsja a Panfilia.

25 'Ma mü o nguarü o zopjüvi c'o mi cãrã nu, cjanu o zöbüvi o mëvi a ma a Atalia.

26 Nujnu, o ndes'evi cja 'na barco c'ü mi ma a Antioquía c'ü tsja a Siria. Je mi mëvi nu, na ngue nujnu ngueje nu ja vi dyötü Mizhocjimi c'o cjuarma, ro mbös'ü e Pablo 'ñe e Bernabé cja c'e bëpji. Je mi mëvi nu, na ngue ya vi cjuatüvi c'e bëpji.

27 'Ma o zät'ävi a Antioquía, o zojnüvi c'ua c'o cjuarma. 'Ma mü o jmurüji, nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé o xipjiji ja va mbös'ü Mizhocjimi va zopjüvi c'o nte. Xo xipjiji Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü c'o dya mi menzumü a Israel, xo dyätpäji o jña e Jesucristo.

28 O mezhe c'ua na puncjü o pa, mi cãrãji co c'o mi cãrã a Antioquía c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

15

La reunión en Jerusalén

¹ C'o pa c'o, xo säjä c'ua ja nzi o bëzo a Antioquía c'o vi 'ñeje a Judea. O zopjüji c'o cjuarma o xipjiji:

—'Ma dya ra circuncidaots'üji ja c'o nzi va dyopjü e Moisés, dya ra sö rí salvagueji, embeji c'o cjuarma c'o mi cãrã a Antioquía.

² E Pablo 'ñe e Bernabé o mamavi c'ü dya ro sö ro circuncidaoji c'o mi menzumü a Antioquía. Nguec'ua va zöji c'ua o jña c'o. Nguec'ua c'o cjuarma a Antioquía o xipjiji e Pablo 'ñe e Bernabé ro mëvi a Jerusalén, 'ñe ja nzi anguezeji, ro ma ñaji c'o apóstole 'ñe c'o pastor, ro dyönüji cjo mi jyodü ro circuncidaoji c'o dya mi menzumü a Israel.

³ Cjanu o möji c'ua. Bübü o cjuarma c'o o ma zogüji. 'Ma o cjogüji a Fenicia 'ñe a Samaria, o zät'äji c'o jñiñi nu ja mi cãrã o cjuarma. O xipjiji c'ü ya vi creo na puncjü o nte c'o dya mi menzumü a Israel. Nguec'ua me co mäjã c'o cjuarma.

⁴ 'Ma mü o zät'äji a Jerusalén, c'o apóstole 'ñe c'o pastor 'ñe c'o 'ñaja cjuarma o recibidoji e Pablo 'ñe e Bernabé 'ñe c'o ma dyoji. Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé cjanu o mamavi ja va mbös'ü Mizhocjimi o zopjüvi c'o dya mi menzumü a Israel.

⁵ Mi bübü nu ja nzi o fariseo c'o vi creo e Jesucristo. O böbüji c'ua cjanu o mamaji:

—Ni jyodü rá circuncidaogöji c'o dya menzumü a Israel c'o ätpã o jña e Jesucristo. Xo rá xipjiji ni jyodü ra dyätäji o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés, eñeji.

⁶ Nguec'ua o tsjaji 'na junta, o jmurü c'o apóstole 'ñe c'o pastor o ñaji ja rvá xipjiji c'o dya mi menzumü a Israel.

⁷ Nuc'ua 'ma ya vi mezhe vi zöji o jña, o böbü e Pedro o xipjiji:

—Mi cjuarmats'ügöji, *in* pãrãgueji ya mezhe ja nzi cjë, Mizhocjimi o juancügö nguetscö ot'ü ró zopjügö c'o dya menzumü a Israel ró xipjiji ja rvá 'ñemeji libre cja c'o na s'o. 'Ma o dyäräji c'o ró xipjiji, o creoji.

⁸ Ja c'o nzi va dyacöji Mizhocjimi o Espíritu, je xo ga cjanu va unü yo dya menzumü a Israel c'o ya 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo. Na ngue Mizhocjimi pãtpã o mü'bü texe yo nte.

⁹ Angueze dya juajnü cjó ra s'iya. O ndintspi o mü'bü yo dya menzumü a Israel 'ma o 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo, ja c'o nzi va ndintsqui *in* mü'bügöji.

¹⁰ Maco Mizhocjimi ya recibido yo dya menzumü a Israel, ¿jenga *in* xipjiji ni jyodü ra dyätäji c'o ley? Dya rí tsjaji a cjanu; 'na ra ünnc'üji Mizhocjimi. C'o *in* mboxatitagöji mi söji na jyü c'o ley, dya sö ro cumpleji c'o. Ni xo ri nguetscöji.

¹¹ Rí pãrãgöji na s'ozgöji pero ra salvazügöji Mizhocjimi na ngue me s'iyazüji e Jesús c'*in* Jmugöji. Je xo rga cjanu rgá salva yo dya menzumü a Israel, eñe e Pedro.

¹² 'Ma mü o nguarü o ña e Pedro, dya cjó cja ndünrü. Nuc'ua e Pablo 'ñe e Bernabé o zopjüvi c'o mi cãrã nu, o xipjiji ja va mbös'üvi Mizhocjimi va zopjüvi c'o dya mi menzumü a Israel. O mbös'ü o tsjavi c'o na nojo c'o nunca mi janda c'o nte.

13 'Ma mü o nguarü o ñavi, cjanu o ña c'ua e Jacobo o xipji c'o mi cãrã nu:

—Mi cjuarmats'ügöji, dyärãji c'ü rá xi'tsc'öji.

14 Ya xitsiji e Simón Pedro c'ü ya mezhe Mizhocjimi xo juentse yo dya menzumü a Israel, xo tsjapü o nte yo.

15 Nujyo, ngue yo o dyopjü c'o profeta c'ü ro zädä. C'o o dyopjüji je mama a cjava:

16 Yo nte, dya cja matcüji ja c'o nzi va matcüji cja c'e ngumü de xipjadü c'ü o dyät'ä e David.

Nguec'ua 'ma ra zädä c'o pa, rá nzhogö rá cjäpü yo nte ra matcüji na yeje.

17-18 Rá cjäpü ín ntegö c'o 'ñaja nte, zö ja nde menzumüji.

Ra jyongüji ra mbãcãji, eñe Mizhocjimi.

Nujyo, o jítscöji ndeze mi jinguã yo.

Je ga cjanu va mama c'o profeta.

19 O sido o ña e Jacobo o mama:

—C'ü rí mangö, yo dya menzumü a Israel c'o ya ejme dya Mizhocjimi, dya ni jyodü rá xipjiji ra circuncidaoji ja c'o nzi ga mama c'o ley.

20 C'ü rá cjaji, rá penpeji 'na carta rá xipjiji c'ü dya ra zaji o ts'ingue o animale c'o päsp'äji yo ts'ita. C'o bëzo, dya ra tsãji o ndixü; c'o ndixü, dya xo ra tsãji o bëzo. Xo 'ñe c'o dya be chjüntü. Xo rá xipjiji, dya ra zaji o ts'ingue o animale c'o dya mbedye o cji. Dya xo ra ziji o cji.

21 Rá xipjiji a cjanu. Na ngue ya mezhe jizhiji o ley e Moisés texe cja c'o ciudad. 'Ma xabaro xörüji cja nintsjimi c'e ley, eñe e Jacobo.

22 Nuc'ua o nguejme conforme c'o apóstole 'ñe c'o pastor 'ñe c'o 'ñaja cjuarma. O juajnüji c'ua

yeje cjuarma c'ü ro möji a Antioquía e Pablo 'ñe e Bernabé. Nuc'o, mi xo'ñivi cja c'o cjuarma. C'ü 'naja mi chjũ e Judas Barsabás; c'ü 'naja mi chjũ e Silas.

²³ O dyopjüji 'na carta o jñu's'üji a cjava:

“Nutscøjme rí apóstolegøjme 'ñetscøjme rí pastorgøjme rí pen'c'øjme ne carta. Rí zenguats'üjme cjuarma, nu'tsc'eji dya in menzumüji a Israel in cãrãji a Antioquía 'ñe texe cja ne estado de Siria 'ñe ne estado de Cilicia.

²⁴ C'ü rgá pen'c'øjme ne carta, ró äragøjme bübü c'o o mbedye va ja rí cãragøjme c'o o ã nuc'üji. O xi'ts'iji ni jyodü ra circuncidaots'üji 'ñe rí tsjaji c'o mama o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. Nguec'ua dya in pãrãji ja ngue c'ü rí creoji. Nu c'o o ã xi'ts'iji a cjanu, dya ró tagøjme c'o.

²⁵ Ya ró ñagøjme ró juajnüjme yeje cjuarma rá täcøjme ra ãji e Bernabé 'ñe e Pablo, ra 'ñe zenguats'üji. Me rí s'iyagøjme anguezevi.

²⁶ Zö cjogüvi na puncjü peligro 'na ra mbö't'üji c'o, pero sido zopjüvi yo nte, xipjiji o jña e Jesucristo c'ín Jmugöji.

²⁷ Ró juajnüjme e Judas 'ñe e Silas ra ãji e Bernabé 'ñe e Pablo. E Judas 'ñe e Silas ra xi'ts'iji nu yo ró opjüjme cja ne carta.

²⁸ O Espíritu Mizhocjimi o dyacøjme o pjeñe, o jítscøjme c'o rá xi'tsc'øjme rí tsjaji. Y na jo, nguextjo c'o rá xi'tsc'øjme c'o. 'Ma jiyö, 'na rí sögueji na jyü.

²⁹ Yo rá xi'tsc'øjme, ngue c'ü dya rí saji o ts'ingue o animale c'o päsp'ãji yo ts'ita. Dya xo rí siji o cji. Dya xo rí saji o animale c'o dya mbedye o cji. Nu'tsc'eji in bëzoji, dya rí tsãji o ndixũ; 'ñetsc'eji in ndixũji, dya rí tsãji o bëzo. Xo 'ñetsc'eji dya be in

chjüntüji. 'Ma dya rí tsjaji yo na s'o, in cjaji na jo'ma. Zenguaji, Mizhocjimi ra mböxc'üji", eñe c'e carta va dyopjüji.

³⁰ Cjanu o ndäji c'ua e Judas 'ñe e Silas o ndëdyivi c'e carta, o möji e Bernabé 'ñe e Pablo a Antioquía. 'Ma mü o zät'äji, cjanu o xipjiji c'ua c'o cjuarma a Antioquía ro jmurüji. 'Ma o jmurüji, o unüji c'ua c'e carta.

³¹ 'Ma mü o xörüji c'e carta, me go mäji na ngue ma jo c'o jña c'o mi t'opjü nu.

³² E Judas 'ñe e Silas mi profetavi. O xipjivi na puncjü o jña c'o cjuarma, o jíchiji ja ga cja o jña Mizhocjimi. Nguec'ua c'o cjuarma xenda go zëzhiji cja o jña Mizhocjimi.

³³ E Judas 'ñe e Silas o mezhevi ja nzi pa a Antioquía. Nuc'ua 'ma mü o nzhogüvi nu ja vi 'ñeji e Bernabé 'ñe e Pablo, c'o cjuarma a Antioquía o xipjiji anguezevi:

—Mizhocjimi ra mböxc'üvi. Xipjivi ra mbörü Cjimi c'o o ndäc'äji, eñeji.

³⁴⁻³⁵ E Pablo 'ñe e Bernabé xe go mimivi a Antioquía. Anguezevi 'ñe c'o 'ñaja xöpüte mi jizhiji mi mamaji o jña Mizhocjimi.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ O mezhe c'ua ja nzi o pa, o mama c'ua e Pablo o xipji e Bernabé:

—Na jo rá më cja c'o jñiñi nu ja ya ró zopjüvi o jña Mizhocjimi c'o nte. Rá ma zenguavi c'o cjuarma, rá nuvi pje cjaji, eñe e Pablo.

³⁷ E Bernabé mi ne ro zidyivi e Juan Marcos.

³⁸ Pero o mama e Pablo c'ü xenda na jo 'ma dya ro zidyivi c'ü. Na ngue e Marcos vi jyanbüji

co anguezevi a Panfilia; dya sido cja c'e bēpji co anguezevi.

³⁹ Nguec'ua o zōvi c'ua o jña e Bernabé e Pablo. Nguec'ua va xōgüvi c'ua. Nuc'ua e Bernabé cjanu o mēvi e Marcos. O mbes'evi cja 'na barco o mēvi a Chipre.

⁴⁰ Nuc'ua e Pablo o juajnü e Silas ro mēvi ro mbēpivi Mizhocjimi. C'o cjuarma a Antioquía o dyōtpüji Mizhocjimi ro mbös'ü e Pablo 'ñe e Silas. Cjanu o mēvi c'ua.

⁴¹ O zāt'ävi texe cja c'e estado de Siria 'ñe cja c'e estado de Cilicia. E Pablo mi zopjü c'o cjuarma; nguec'ua va zēzhiji cja o jña Mizhocjimi.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Nuc'ua cjanu o mēvi c'ua a Derbe 'ñeje a Listra. Mi bübü nu 'na t'i c'ü mi chjü e Timoteo. Nuc'ü, mi ench'e o mü'bü e Jesucristo. C'ü nu nana mi menzumü a Israel, y xo mi ench'e o mü'bü e Jesucristo. C'ü nu tata mi menzumü a Grecia.

² C'o cjuarma a Listra 'ñe a Iconio mi mamaji c'ü mi cja na jo e Timoteo.

³ E Pablo o ne o zidyivi e Timoteo ngue c'ua ro mbös'üvi cja c'e bēpji. Pero ot'ü o circuncidao. Na ngue c'o mi menzumü a Israel c'o mi cārā cja c'o jñiñi nu ja ro möji e Pablo e Silas e Timoteo, mi pārāji c'ü mi griego c'ü o tata e Timoteo, dya mi menzumü a Israel. 'Ma o nguarü o circuncidao, cjanu o möji c'ua.

⁴ Texe cja c'o jñiñi ja c'o mi pöji, mi zopjüji c'o cjuarma mi xipjiji c'o vi mama c'o apóstole 'ñe c'o pastor c'o mi cārā a Jerusalén.

⁵ Nguec'ua c'o cjuarma xenda go mbārāji go creoji e Jesucristo. Pama mi bübü c'o mi ench'e o mü'bü e Jesucristo.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Nuc'ua mi ne ro möji a Asia ro xipjiji o jña e Jesucristo c'o nte. Pero o Espíritu Mizhocjimi o tsjapü o mbārāji c'ü dya ro möji nu. Nguec'ua va cjogütjoji cja c'e estado de Frigia 'ñe cja c'e estado de Galacia.

⁷ Ma ya mi ngue ro zāt'āji cja c'e estado de Misia, mi cja ro möji a Bitinia. Pero o Espíritu e Jesucristo dya jyēzi ro möji.

⁸ Nguec'ua va cjogütjoji c'ua cja c'e estado de Misia, dya mamaji o jña Mizhocjimi nu. Nuc'ua o zāt'āji a Troas c'ü tsja a Misia.

⁹ Na nu xōmü 'ma mi cārāji a Troas, Mizhocjimi o jíchi e Pablo c'ü o jñanda, nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'jĩ. O jñanda 'na bëzo c'ü mi menzumü cja c'e estado de Macedonia. Mi bōbü ma xipji e Pablo: “Möji a Macedonia rí ma pjöxcüjme”, eñe c'e bëzo.

¹⁰ Nutscö e Lucas, je ngue a Troas ró chjögöjme e Pablo 'ñe c'o mi dyoji. Na ngue c'ü o jñanda e Pablo c'ü o jíchi Mizhocjimi, ró pārājme Mizhocjimi mi jítscöjme c'ü ro ma zopjüjme c'o mi cārā a Macedonia ro ma xipjijme o jña e Jesucristo. Ixtó xampjajme ro möcjöjme nu.

Pablo y Silas en Filipos

11 Ró tes'ejme c'ua cja c'e barco c'ü ró töt'üjme a Troas ró möjme derecho ró sät'äjme a Samotracia. C'ü na ye nu pa, ró sät'äjme a Neápolis ró dagüjme cja c'e barco.

12 Nuc'ua ró pedyejme nu ró sät'äjme a Filipos nu ja cãrã na puncjü o nte c'o vi 'ñeje a Roma o 'ñe mandaji nu. A Filipos ngue 'na jñiñi c'ü me na nojo cja c'o 'ñaja jñiñi c'o tsja a Macedonia. Ró mimijme ja nzi pa nu.

13 'Ma mü o zädä c'e pa 'ma söya c'o menzumü a Israel, ró pedyejme cja o ngoxtji c'e jñiñi ró möcjöjme a squina cja 'na ndare nu ja mi pa ötüji Mizhocjimi. Ró mimijme ró jíchijme c'o ndixü c'o mi jmurü nu.

14 'Na c'o ndixü c'o mi ärä c'o mi mamajme, mi ngue 'na ndixü c'ü mi chjü e Lidia. Mi menzumü a Tiatira mi pö o bitu c'o ma cji pobü. Nuc'ü, mi ma't'ü Mizhocjimi. Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü o creo c'o jña c'o o mama e Pablo.

15 Cjanu o ji c'ua, 'ñe c'o mi cãrã o ngumü. Nuc'ua cjanu o xitscöjme:

—Nu 'ma in mangueji c'ü na cjuana rí ench'e ín mü'bügö c'ü ín Jmugöji, rí mbitats'üji rá mö ín nzungö rí ma oxqueji nu, enzgöjme c'ü.

O zümpcöjme ró oxüjme nu.

16 'Na nu pa, mi pöcjöjme nu ja mi pa ötüjme Mizhocjimi. Ró chjögöjme 'na xunt'i c'ü mi esclavo. Mi o'o o mü'bü 'na o espíritu e Satanás c'ü dya jo, mi unü poder mi divinao. C'o o lamu c'e xunt'i mi tõi na puncjü o merio co c'ü mi divinao c'e xunt'i.

17 Nuc'ü, mi tjünt'ü ín xütjügöjme nu ja mi pöcjöjme e Pablo, mi mapjü na jens'e mi mama:

—Nu yo bëzo, ngue o mbëpji Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e. Xi'ts'iji ja rgá sö rí salvagueji, eñe c'e xunt'i.

¹⁸ O mezhe c'ua na puncjü o pa, mi cja a cjanu c'e xunt'i mi tjünt'ü ín xütjügöjme mi mama a cjanu. O xicha c'ua e Pablo o pjünü o jñanda c'e xunt'i. Cjanu o xipji c'ua c'ü o espíritu c'ü dya jo:

—Me na zëzhi e Jesucristo; rí xi'tsc'ö rí pedye cja ne xunt'i.

Cjanu o mbedye c'ua.

¹⁹ C'o o lamu c'e xunt'i o mbäräji c'ua c'ü dya cja ro ndöji na puncjü o merio. Nguec'ua cjanu o zürüji c'ua e Pablo 'ñe e Silas o zidyiji a fuerza a jmi c'o pje mi pjëzhi, ngue c'ua ro jñünpüji ngüenda.

²⁰ 'Ma mü o zät'äji cja c'o pje mi pjëzhi, cjanu o xipjiji c'ua:

—Nu yo bëzo, je menzumüvi a Israel. Va ã xipjiji nan'ño jña yo nte ga dyonpüji. Nguec'ua dya päräji ja ngue c'ü ra creoji.

²¹ Mamavi o jña c'o mama ín leygöji c'ü dya sö rá cjaji ni xo rá creoji. Na ngue rí menzumügöji a Roma, eñeji.

²² Nguec'ua c'o nte o üdüji, mi ne ro mbäräji e Pablo 'ñe e Silas. C'o pje mi pjëzhi cjanu o ts'ünbüvi c'ua o bitu e Pablo 'ñe e Silas. Cjanu o mandavi o mbäräji co dyenza.

²³ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o mbäräji na puncjü, cjanu o pant'aji c'ua a pjörü. Cjanu o xipjiji c'ua c'e mböpjörü ro mbörüji na jo e Pablo 'ñe e Silas para dya ro mbedyevi.

²⁴ Nguec'ua c'e mböpjörü o tsja ja c'o nzi va xipjiji, o siji e Pablo 'ñe e Silas o ã tsjocüji mas a mbo cja c'e pjörü. Cjanu o ngö'tp'üji c'ua o nguavi

cja yeje dyaxü c'o vi dyö't'üji, para dya ro sö ro mbedyevi.

²⁵ Nuc'ua c'ü ndexömü e Pablo 'ñe e Silas mi ötüvi Mizhocjimi y mi tövi o himno ma ma't'üvi Mizhocjimi. C'o 'ñaja c'o ma o'o a pjörü mi äräji.

²⁶ 'Nango mbi c'ua na zëzhi ne xoñijömmü go 'ñömmü c'o cimienta cja c'e pjörü go xogü c'o ngoxtji. C'o cadena c'o mi 'nün't'ü c'o ma o'o a pjörü, o ndögü nu ja mi sa'a cja ndüngümü.

²⁷ C'e mböpjörü 'ma mü o zö, o jñanda ya vi xogü c'o ngoxtji cja c'e pjörü. O ngübü c'ua o tjëdyi ro pö't'ütsjë. Na ngue mi pëzhi ya vi c'ueñe texe c'o ma o'o cja c'e pjörü.

²⁸ Nuc'ua e Pablo o mapjü c'ua na jens'e o xipji:

—Dya rí pö't'ütsjë; rí cãxtjogöjme rí texejme, eñe.

²⁹ Nuc'ua c'e mböpjörü o manda o tñji o sivi. Cjanu o cjuan'di o ma a mbo cja c'e pjörü, me mi mbi. Cjanu o ndüñijömmü cja o jmi e Pablo 'ñe e Silas.

³⁰ Cjanu o zidyivi a tji o xipjivi:

—Nu'tsc'evi nin t'ecjañömmüvi, ¿pje ni jyodü rá c jagö ngue c'ua rá salvagö?

³¹ Cjanu o ndünrüvi o xipjivi:

—Rí 'ñench'e in mü'bü e Jesucristo rí tsjapü in Jmugue. Ra 'ñempc'e libre texe cja c'o na s'o; xo 'ñe yo cãrã in nzumü, embeji c'e mböpjörü.

³² Nuc'ua cjanu o xipjivi o jña Mizhocjimi c'e bëzo 'ñe texe c'o mi cãrã o ngümü.

³³ Nuc'ua mismo c'e xömmü, c'e mböpjörü ixco zidy c'ua e Pablo 'ñe e Silas nu ja mi po o ndeje o mbe'chp'evi nu ja vi s'odü. Nuc'ua cjanu o jichiji co ndeje c'e mböpjörü 'ñe c'o mi cãrã o ngümü.

³⁴ Nuc'ua c'e mböpjörü cjanu o zidi e Pablo 'ñe e Silas cja o ngumü, o ma unüvi o xëdyi o zivi. Me go mäjä c'ua c'e mböpjörü 'ñe c'o mi cãrã o ngumü, na ngue vi 'ñench'e o mü'büji Mizhocjimi.

³⁵ Nuc'ua c'ü na jyas'ü, c'o pje mi pjëzhi cjanu o zopjüvi c'ua c'o policia o xipjiji:

—Mëvi ma xopcüvi c'o bëzo c'o ró pant'aji a pjörü.

³⁶ 'Ma mü o zät'ävi nu, o xipjivi c'e mböpjörü. Nuc'ua c'e mböpjörü cjanu o ma xipji e Pablo:

—C'o pje pjëzhi o ndävi c'o o ë mama c'ü sö rí pedyevi libre. Nguec'ua pedyevi, Mizhocjimi rí möji, eñe c'e mböpjörü.

³⁷ Pero e Pablo dya nguejme conforme o xipji c'o policia:

—C'o pje pjëzhi o mandavi o mbärüzübe na puncjü, me go bëchquibe ín tsebe cja yo nte, zö dya jñüncübe ngüenda. Y o pandgabe a pjörü. O tsjacübe a cjanu, maco rí menzumügöbe a Roma. Nudya, nevi c'ü rá pedyebe, c'ü dya ra mbãrã yo nte. Iyö. Ma xipjivi ra ëjui ra 'ñe pjongüzübe libre.

³⁸ Cjanu o ma c'ua c'o policia cja c'o pje mi pjëzhi, o ma xipjivi ja va mama e Pablo. 'Ma mü o dyärã c'o pje mi pjëzhi c'ü mi menzumü a Roma e Pablo 'ñe e Silas, me go züvi c'ua.

³⁹ Cjanu o mëvi c'ua cja c'e pjörü o ma xipjivi e Pablo 'ñe e Silas:

—Perdonozübe c'ü ró cja c'öbe.

Cjanu o pjongüvi c'ua libre cja c'e pjörü. Cjanu o xipjivi:

—Rí ö'tc'üjme 'na favor rí pedyevi cja ne jñiñi, eñe c'o pje mi pjëzhi.

⁴⁰ Nuc'ua e Pablo 'ñe e Silas 'ma mü o mbedyevi libre cja c'e pjörü, cjanu o ma zenguavi e Lidia. Nuc'ua cjanu o zopjüvi c'o cjuarma c'o mi cãrã nu; nguec'ua o mãji y o zëzhiji. O mbedye o möji c'ua co e Timoteo.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ O zät'äji c'ua a Anfípolis 'ñe a Apolonia pero o cjogütjoji, o zät'äji cja c'e jñiñi a Tesalónica. Nujnu, bübü nu 'naja nintsjimi nu ja ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a Israel.

² Texe nu ja mi sät'ä e Pablo mi pa cja nintsjimi. Nguec'ua o mezhe jñi nzo, chjünma mi pa cja c'e nintsjimi a Tesalónica mi pa jíchi o jña Mizhocjimi c'o nte.

³ O jíchiji c'o mama o jña Mizhocjimi, ngue c'ua ro mbãrãji mi jyodü ro sufre rvá ndü e Cristo, cja rrü tetjo c'ua na yeje. O xipjiji:

—In te'beji c'ü o mama Mizhocjimi ra ã 'ñevgueji libre. Pero rí xi'tsc'öji, nuc'ü, ya ëjë. Ngueje e Jesús.

⁴ C'o menzumü a Israel, bübü c'o o creo o ndeñeji e Pablo 'ñe e Silas. C'o dya menzumü a Israel c'o xo mi sũ Mizhocjimi, na puncjü c'o xo creo e Jesucristo. Nuc'o, mi bübü ja nzi ndixü c'o pje mi pjëzhi.

⁵ Nuc'ua c'o menzumü a Israel c'o dya mi creo, me go sjëyaji c'ua na ngue c'o nte o ndeñeji e Pablo 'ñe e Silas. Nguec'ua cjanu o möji cja chõjmü nu ja mi cãrã c'o bëzo c'o ma s'o c'o dya mi pëpji c'o ja nde mi nzhodü. O xipjiji ro möji anguezeji. 'Ma mi pöji, o mbürü o mapjüji c'ua na jens'e. Nguec'ua va mundo c'ua na puncjü o nte. Nuc'ua cjanu o

möji cja o ngumü e Jasón, Cjanu o xo'tp'üji o ngumü cjanu o cjogüji, ngue c'ua ro pjongüji e Pablo 'ñe e Silas ro zidyiji nu ja ro jñünpüji ngüenda a jmi c'o nte.

⁶ Pero dya chöt'üji. Nguec'ua o pënch'iji c'ua e Jasón 'ñe ja nzi c'o 'ñaja cjuarma, o zidyiji a fuerza cja c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi. O mapjüji na jens'e mi mamaji:

—E Pablo 'ñe e Silas nzhodüvi onpüvi yo nte. Nguec'ua texe cja ne xoñijömmü bübü c'o ya s'onbüji o mü'bü na ngue c'o jña c'o mamavi. Nudya, va ëjui va ë oncügöji.

⁷ Nu ne Jasón o recibido cja o ngumü c'o, ngue c'ua sido oxüvi. C'o creo ja c'o nzi ga mama anguezevi, dya cjaji ja c'o nzi ga manda e César c'ü mero manda; mamaji e Jesús ngueje c'ü mero manda, eñeji.

⁸ C'o nte 'ñe c'o pje mi pjëzhi 'ma mü o dyäräji a cjanu, me go züji, dya mi pärã pje ro tsjaji.

⁹ Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cjanu o cobraji o merio e Jasón 'ñe c'o 'ñaja cjuarma, o xipjiji c'ü ro nzhopcüji c'o merio 'ma ro mbedye e Pablo 'ñe e Silas cja c'e jñiñi. Cjanu o 'ñemeji c'ua libre.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Nuc'ua c'o cjuarma cjanu o xipjiji e Pablo 'ñe e Silas c'ü ro mbedyevi c'e xömmü, ro mëvi a ma a Berea. 'Ma mü o zät'ävi nu, o mëvi cja c'e nintsjimi nu ja ma't'ü Mizhocjimi c'o menzumü a Israel.

¹¹ C'o mi cãrã a Berea xenda mi äräji que na ngue c'o mi cãrã a Tesalónica. O dyäräji co texe o mü'büji c'o jña c'o mi mama e Pablo 'ñe e Silas. Pama

mi nuji cja ɔ jña Mizhocjimi cjo na cjuana c'o mi mamavi.

¹² Nguec'ua c'o menzumü a Israel, na puncjü c'o o 'ñench'e ɔ mü'bü e Jesucristo. Xo 'ñe na puncjü o ndixü c'o pje mi pjëzhi c'o mi griego c'o dya mi menzumü a Israel, xo creoji e Jesucristo. Xo 'ñe o bëzo c'o mi griego.

¹³ Nuc'ua c'o mi cãrã a Tesalónica c'o mi menzumü a Israel, o mbãrãji c'ua e Pablo 'ñe e Silas vi mëvi a Berea; e Pablo mi zopjü c'o nte mi xipjiji ɔ jña Mizhocjimi. Ixco möji c'ua o ma dyü't'üji c'o nte, ngue c'ua me go mundoji va mapjüji.

¹⁴ Nuc'ua c'o cjuarma ixco ndãji c'ua c'o ro ma caminao e Pablo ro zãt'ãji a squina cja c'e mar. E Silas 'ñe e Timoteo o nguejmevi a Berea.

¹⁵ C'o cjuarma o ma caminaoji e Pablo hasta o zãt'ãji a Atenas. Nuc'ua e Pablo o mama c'ua o xipjiji:

—'Ma rí nzhogueji a Berea, xipjiji e Silas 'ñe e Timoteo ra tsjavi posible ra ëjui, dya ra mezhevi.

Pablo en Atenas

¹⁶ E Pablo mi te'be e Silas 'ñe e Timoteo ro säjui a Atenas. Me go sofre ɔ mü'bü, na ngue o jñanda mi tãgã na puncjü o ts'ita cja c'e jñiñi.

¹⁷ Nguec'ua mi pa cja c'e nintsjimi mi ñaji c'o mi menzumü a Israel mi xipjiji ja ga cja c'ü na cjuana. Xo mi ñaji c'o dya mi menzumü a Israel c'o xo mi ma't'ü Mizhocjimi. Y pama mi pa cja c'e chõjmü mi ñaji c'o mi pa nu.

¹⁸ Nujnu, mi pa nu c'o mi xiji epicureo c'o mi xötpü ɔ jña e Epicuro, 'ñe c'o mi xiji estoico c'o mi xötpü ɔ jña e Zenón. Anguezeji o zóji o jña e Pablo. Bübü c'o o mama:

—Mbãrã, ¿pje ra xitscöji ne bëzo nu ja nde pezhe o jña?, eñeji.

Bübü c'o o mama:

—Nza cja c'ü xitscöji rá creoji nan'ño ts'ita c'o ma't'üji nan'ño jñiñi, eñeji.

O mamaji a cjanu na ngue e Pablo mi xipji anguezeji ja ga cja e Jesús 'ñe c'e Resurrección. Anguezeji dya tendioji, mi cjaþüji e Jesús 'ñe c'e Resurrección mi ngue o tjũ yeje ts'ita.

¹⁹ O zidyiji c'ua e Pablo nu ja mi chjũ a Areópago nu ja mi jünji ngüenda. Cjanu o xipjiji:

—Rí ne rí xitscöjme ne jña nu in jizhgue ngue c'ua rá pãrãjme.

²⁰ In mangue yo nunca rí äräjme. Rí ne rá pãrãjme ja ga cja yo, embeji e Pablo.

²¹ C'o mi menzumü a Atenas 'ñe c'o dya mi menzumü a Atenas c'o mi cãrã nu, sido mi mamaji c'o jña c'o nuevo y me mi ne ra dyärãji c'o jña c'o nuevo.

²² Nuc'ua e Pablo cjanu o böbü c'ua nu ja mi jünji ngüenda nu ja mi chjũ a Areópago, cjanu o mama:

—Nu'tsc'eji in bëzoji in cãrãji va a Atenas, rí unnc'ö ngüenda c'ü me in ma't'üji o ts'ita.

²³ 'Ma mi nzhodügö mi janda yo ts'ita yo in ma't'üji, ró janda 'na altar c'ü juns'ü a cjava: “Ne altar ngue para c'e ts'ita c'ü dya rí pãrãgöji”, je juns'ü a cjanu. Nudya rá xi'tsc'öji ja ga cja c'ü dya in pãrãji pero in mamaji in ma't'üji, c'ü ngueje Mizhocjimi.

²⁴ 'Mizhocjimi o dyät'ä e jens'e 'ñe ne xoñijöümü, 'ñe texe yo bübü 'ñe yo cja'a. Nuc'ü, manda texe a jens'e 'ñe texe cja ne xoñijöümü. Nguec'ua dya bübü

a mbo o templo 'ñe o ts'ingumü nu ja ra mimi. Na ngue nuyo, ät'ätjoji co dyë yo.

25 Nu'tsc'eji in cjiñiji c'ü pje c'o ni jyodü yo ts'ita rí unügueji. Pero Mizhocjimi dya pje ni jyodü. Maco ngue angueze o ngambgagöji va cja ne xoñijö mü, y dacüji c'ü rgá bübüji 'ñe c'ü rgá tsjons'ü in jñüji. Xo dacüji texe c'o ni jyongüji.

26 'Mizhocjimi o ngama texe yo raza 'ñe yo nación. Na ngue je mboxbëchiji cja c'e bëzo c'ü ot'ü o dyät'ä Mizhocjimi. O mama Mizhocjimi jinguã ro mimi nzi 'na raza yo cãrã dya, 'ñe ja ngue c'ua ro ngãrãji. Xo 'ñe c'o cja ra ngãrã.

27 O ngama a cjanu Mizhocjimi yo raza, ngue c'ua texeji ra jyodüji angueze, ra mbãrãji ja ga cja, ra 'ñench'e o mü'büji. Na ngue dya jë bübü Mizhocjimi co nuzgöji rí nteji.

28 Na ngue dacüji c'ü rgá bübüji 'ñe c'ü rgá 'ñõ'müji in dyëji 'ñe in cuaji. Nguet'ua sö rá mamaji bübü co nutscöji c'ü. Xo mama a cjanu 'naja c'o in menzumügueji c'o mi xiji poeta c'o mi pjëchi ra ña c'o pje nde ma jña. O mama: “O t'izgöji Mizhocjimi”, eñe.

29 Nu 'ma o t'izgöji Mizhocjimi, ni jyodü rá unnc'öji ngüenda c'ü dya Mizhocjimi yo ts'ita yo ät'ä yo nte. Na ngue ät'äji ja c'o nzi ga neji, de oro o de plata o de ndojo.

30 'Ma ot'ü, Mizhocjimi mi pësp'i na puncjü paciencia c'o mi ma't'ü yo ts'ita. Na ngue dya mi pãrãji. Pero nudya, mama Mizhocjimi c'ü ni jyodü ra nzhogü o mü'bü texe yo cãrã cja ne xoñijö mü.

31 Mizhocjimi ya juajnü 'na pa 'ma ra jñüncüji ngüenda. O 'ñeme 'na bëzo c'ü ra jñüncüji na jo

ngüenda. 'Ma o ndũ c'e bëzo, Mizhocjimi o tsjapü o te. Ngue c'ü rga pãrãgöji rí texeji, c'e bëzo ngueje c'ü ra jñüncüji ngüenda, eñe e Pablo.

³² 'Ma mü o dyäräji c'ü mi mama e Pablo c'ü vi te e Jesús 'ma ya vi ndũ, bübü c'o o tsjapü burla va ndenbe e Pablo. Bübü c'o o mama:

—Xe rí xitscöjme 'na nu pa, eñeji.

³³ Nguec'ua e Pablo o mbedye nu ja mi cãrãji.

³⁴ Bübü c'o o ndeñe e Pablo o 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo. 'Na anguezeji mi chjũ e Dionisio. Mi ngue 'na c'o bëzo c'o mi jün ngüenda. Xo creo 'na ndixũ c'ü mi chjũ e Dámaris.

18

Pablo en Corinto

¹ Nuc'ua e Pablo o mbedye a Atenas o ma a Corinto.

² Nujnu, o chjévi nu 'na bëzo c'ü xo mi Israelita, pero vi jmus'ü cja c'e estado de Ponto c'ü tsja a Asia. Nuc'ü, mi chjũ e Aquila. Cja vi 'ñejui c'ü nu su a Italia nu ja mi bübüvi. Na ngue e Claudio c'ü mi mero mi manda o xipji texe c'o mi menzumü a Israel ro mbedyeji a Roma c'ü tsja cja c'e país a Italia. C'ü nu su e Aquila mi chjũ e Priscila. E Pablo o ma zengua e Aquila 'ñe e Priscila cja o ngumüvi.

³ C'e bëpji c'ü mi cja e Aquila 'ñe e Priscila, mi mismotjo c'e bëpji c'ü mi cja e Pablo. Mi tä'bäji o xipjadü o animale mi pöji. Y nu c'o mi tãmü, mi ät'äji o ngumüji. Nguec'ua e Pablo o mimiji co anguezevi, mi tä'bäji o xipjadü.

⁴ E Pablo mi pa 'ma xabaro cja c'e nintsjimi mi ñaji c'o menzumü a Israel 'ñe c'o dya menzumü a Israel, mi xipjiji ro dyätpäji o jña e Jesucristo.

⁵ Nuc'ua cjanu o säjä c'ua e Silas 'ñe e Timoteo, vi 'ñejui cja c'e estado de Macedonia. Nuc'ua e Pablo pama mi zopjü c'o mi menzumü a Israel mi xipjiji:

—Rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, e Jesús ngue c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre, embeji.

⁶ Anguezeji dya go ne go creoji, y o zadüji e Pablo. Nguec'ua e Pablo o juancja o bitu ngue c'ua ro unüji ngüenda c'ü ro mbedye cja c'e nintsjimi, dya cja ro ma zopjü anguezeji. Cjanu o mama c'ua:

—C'ü rí ma sufregueji, dya ngue ín s'ocügö; ngueje in s'ocügueji. Na ngue 'ma ró xi'tsc'öji rí 'ñench'e in mü'büji e Jesucristo, dya i dyätcäji. Nudya, rá zopjügö yo dya menzumü a Israel, eñe e Pablo.

⁷ Cjanu o mbedye c'ua cja c'e nintsjimi. O cjogü c'ua cja 'na ngumü c'ü bëxtjo mi järä cja c'e nintsjimi. C'e ngumü mi ngue o ngumü e Justo. Nuc'ü, dya mi menzumü a Israel pero mi ma't'ü Mizhocjimi. Nu cja c'e ngumü ngue nu sido mi ña e Pablo o jña Mizhocjimi.

⁸ C'ü mi manda cja c'e nintsjimi, mi chjü e Crispo. Nuc'ü, o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo c'ín Jmugöji; xo 'ñe texe c'o mi cãrã o ngumü. C'o mi menzumü a Corinto, na puncjü c'o o dyätä e Pablo cjanu o creoji e Jesucristo. Cjanu o jiji.

⁹ Na nu xömü Mizhocjimi o unü e Pablo o jñanda nza cja 'ma ro nguinch'i 'na t'jĩ, o xipji:

—Dya rí sũ. Sido rí zopjügue yo nte, dya rí jueme.

¹⁰ Na ngue rí bübügö co nu'tsc'e. Dya rá jëzi cjó pje ra tsja c'ü. Na ngue cja ne jñiñi cãrã na puncjü o nte c'o ra dyätcä ín jña; nutscö rá cjäpü ín ntegö, eñe Mizhocjimi.

11 O mezhe 'na cjë nde va mimi e Pablo a Corinto mi jíchi o jña Mizhocjimi c'o nte.

12 E Galión mi gobernador cja c'e estado de Acaya. 'Na nu pa, c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi ätpä o jña e Jesucristo, o jmurüji o ñaji. Cjanu o ma zürüji e Pablo o zidyiji a jmi e Galión nu ja mi jün ngüenda.

13 Cjanu o xipjiji c'ua e Galión:

—Ne bëzo nu, onpü yo nte xipjiji nan'ño rgá ma't'üji Mizhocjimi. Maco dya mama a cjanu c'o ley, eñeji va xipjiji e Galión.

14 Nuc'ua e Pablo ya mi ngue ro ndünrü. Pero e Galión o ña c'ua o xipji c'o mi menzumü a Israel:

—Nu'tsc'ejí in menzumüji a Israel, sido va ã molestaozügöji, ya xichazügö co nu'tsc'ejí. 'Ma ro pö't'unte ne bëzo, o pje c'o ro tsjapü 'na nte, ro ä'tc'öji 'ma.

15 Pero dya pje tsja nu. C'ü ni ñugueji na ü nu, ngue c'ü dya jizhi ja c'o nzi ga mama c'o in leygueji. Nan'ño jña c'o mama y nan'ño tjü c'ü nädä. Nguec'ua ngue'tsc'ejí sö rí reglatsjëji; nutscö dya pë'sc'ü rá nugö yo, embeji c'o.

16 Cjanu o manda o pjongüji c'o mi menzumü a Israel nu ja mi jün ngüenda.

17 Nuc'ua c'o dya mi menzumü a Israel, o pënch'iji c'ua e Sóstenes c'ü mi manda cja c'e nintsjimi a Corinto, o mbäräji a jmi e Galión nu ja mi jün ngüenda. Pero e Galión dya tsjapü ngüenda.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

18 E Pablo xe go mezhe c'ua na puncjü o pa, o mimi a Corinto. Nuc'ua cjanu o 'ñezhe c'ua c'o

cjuarma. Cjanu o möji c'ua e Aquila 'ñe e Priscila a ma a Siria, mi pöji cja 'na barco. 'Ma mü o zät'äji a Cencrea, o 'ñaxpaji o ñi na ngue ya vi cumple c'e promesa c'ü vi mama va xipji Mizhocjimi.

19-21 O mbedyeji nu, o zät'äji a Efeso. E Pablo cjanu o cjogü cja c'e nintsjimi o ñaji c'o mi menzumü a Israel o xipjiji ja ga cja e Jesucristo. Anguezeji mi süjmüji e Pablo xe ro mezhe rvá mimiji. Pero e Pablo o ndünrö o mama c'ü dya mi sö. Cjanu o 'ñezhe anguezeji o xipjiji:

—Ni jyodü rá magö a Jerusalén rá ma süpcö c'e mbaxcua c'ü ya ra zädä. Pero 'ma ra ne Mizhocjimi, rá nzhogü rá ã zenguats'üji na yeje.

Cjanu o ma ndes'e cja 'na barco c'ü mi cjogü a Efeso, o mbedye nu. E Aquila 'ñe e Priscila o nguejmevi a Efeso.

22 'Ma mü o zät'ä c'e barco cja c'e jñiñi a Cesarea, o dagü e Pablo o ma'a nu ja mi jmurü c'o cjuarma a Jerusalén, o ma zenguaji. O mbedye c'ua nu, cjanu o ma c'ua a Antioquia.

23 O mezhe ja nzi pa va mimi nu. Cjanu o mbedye o ma cja c'e estado de Galacia 'ñe cja c'e estado de Frigia. O zät'ä texe cja c'o jñiñi nu ja mi cãrã c'o mi ätpä o jña e Jesucristo, o zopjüji. Nguec'ua o mäji y o zëzhiji.

Apolos predica en Efeso

24 Dya go mezhe go säjä c'ua a Efeso 'na bëzo c'ü mi chjü e Apolos. Mi Israelita pero vi jmus'ü a Alejandría. C'e bëzo mi pãrã na jo o jña Mizhocjimi, y mi pjëchi ra zopjü na jo c'o nte.

25 Nuc'ü, ya vi jíchiji ja ga cja o 'ñiji e Jesús c'ín Jmugöji. Mi zopjü c'o nte co texe o mü'bü, mi xipjiji

ja ga cja e Jesús ja c'o nzi va dyärä. Pero dya mi pãrã na jo ja ga cja. E Apolos mi pãrã e Juan mi jichi co ndeje c'o nte. Pero dya mi pãrã ja ga nãnbãji dya o tjü e Jesucristo 'ma jichiji c'o ench'e o mü'bü angueze.

²⁶ Nuc'ua e Apolos o mbürü o zopjü c'o nte cja c'e nintsjimi, o xipjiji texe c'ü mi pãrã ja ga cja e Jesús. Y dya mi sũ. Nuc'ua e Priscila 'ñe e Aquila 'ma mü o dyärävi mi ña e Apolos, o zidyivi o ngumüvi. Cjanu o ñatsjëji c'ua o xipjivi c'o jña c'o xe mi bëzhi ro mbãrã.

²⁷⁻²⁸ Nuc'ua e Apolos cjanu o mama c'ü ro ndes'e cja 'na barco ro ma cja c'e estado de Acaya. Nguец'ua c'o cjuarma a Efeso o xipjiji e Apolos:

—Jã, na jo rí mague, embeji c'ü.

Cjanu o dyopjüji 'na carta ro ndëdyi e Apolos, ngue c'ua c'o cjuarma a Acaya ro recibidoji c'ü. 'Ma o zãt'ã a Acaya, Mizhocjimi o unü poder e Apolo o zopjü c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi creo e Jesucristo. Mi söji o jña anguezeji nu ja mi cãrã texe c'o nte mi äräji. Mi zopjüji co texe o mü'bü mi xipjiji ja ga mama o jña Mizhocjimi; nguec'ua c'o nte va mbãrãji e Jesús ngueje c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre. Nguец'ua c'o mi söji o jña e Apolos o bëzhiji. Nguец'ua c'o ya vi creo e Jesucristo xenda go zëzhiji.

19

Pablo en Efeso

¹ 'Ma mi bübü e Apolos a Corinto c'ü tsja a Acaya, e Pablo mi nzhodü cja c'o jñiñi c'o mi jãrã cja t'eje. Cjanu o zãt'ã a Efeso. Cjanu o chjëji nu, ja nzi c'o mi ätpã o jña e Jesucristo.

² Cjanu o xipjiji c'ua:

—'Ma i creogueji, ¿cjo o ëjë o Espíritu Mizhocjimi cja in mü'bügieji?

O ndünrü c'ua anguezeji o mamaji:

—Dya rí äräjme cjo bübü o Espíritu Mizhocjimi.

³ O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—¿Ja vi jigueji 'ma?

O ndünrü c'ua anguezeji:

—O nzhogü ín mü'büjme ja c'o nzi va mama e Juan, cja rrü jigöjme.

⁴ O ndünrü c'ua e Pablo o xipjiji:

—'Ma mi jichi e Juan c'o nte, mi xipjiji ro jyëziji c'o na s'o ro 'ñench'e o mü'büji c'ü cja ro ëjë, c'ü ngueje e Jesús. Ngueje c'ü o mama Mizhocjimi ra 'ñevgueji libre cja c'o na s'o, eñe e Pablo.

⁵ 'Ma mü o dyäräji a cjanu, cjanu o jiji c'ua na yeje. O nänbäji o tjü e Jesús c'ín Jmugöji va jichiji.

⁶ Nuc'ua e Pablo o 'ñe's'e o dyë anguezeji. Nuc'ua o ëjë c'ua o Espíritu Mizhocjimi o ë bübü cja o mü'büji. Nuc'ua o mbürü o ñaji c'ua nan'ño idioma, y mi mamaji o jña Mizhocjimi.

⁷ Anguezeji mi söji 'na doce bëzo.

⁸ O mezhe jñi zana e Pablo mi pa cja c'e nintsjimi, mi pa ñaji c'o nte mi xipjiji mi jyodü ro 'ñench'e o mü'büji e Jesús, na ngue ngueje angueze c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.

⁹ Pero bübü c'o o meze o mü'bü, c'o dya go 'ñejme e Jesucristo. Anguezeji o zopjüji c'ua c'o 'ñaja c'o mi jmurü cja c'e nintsjimi, o xipjiji c'ü dya ma jo o 'ñiji e Jesús. Nguec'ua e Pablo o mbedye cja c'e nintsjimi, dya cja mi pa zopjü nu c'o nte. Nuc'ua e Pablo 'ñe c'o mi teñe angueze, cjanu o möji c'ua cja 'na scuela nu ja mi xöpüte 'na bëzo c'ü mi chjü e

Tiranno. Nuc'ua e Pablo pama mi pa cja c'e scuela mi pa zopjü c'o nte.

¹⁰ O mezhe yeje cjë c'ü mi pa zopjü c'o nte nu. Nguec'ua texe c'o mi cãrã cja c'e estado de Asia, o dyärãji o jña e Jesucristo c'ín Jmugöji, zö mi menzumü a Israel zö dya mi menzumü a Israel.

¹¹ Mizhocjimi o unü poder e Pablo o tsja c'o na nojo c'o nunca mi janda c'o nte.

¹² Nguec'ua c'o ts'imbayo c'o mi jüt'ü o ñi e Pablo 'ñe c'o o péchera, mi canaji mi pa cuatüji c'o mi sö'dyë 'ñe c'o vi zürü c'o o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Nguec'ua mi jogü c'o mi sö'dyë y mi pedye c'o s'ondajma.

¹³ Bübü c'o menzumü a Israel c'o mi nzhodü mi cjuama c'o vi zürü o s'ondajma c'ü dya jo. Mi nãnbãji o tjü e Jesús c'ín Jmugöji ma cjuamaji, xa'ma ro mbedye c'o s'ondajma. Mi mamaji:

—Pedye cja ne nte. Rí xi'tsc'ö co o poder e Jesús c'ü nädã e Pablo ga zopjü yo nte, embeji c'o s'ondajma.

¹⁴ Cja c'o menzumü a Israel, mi bübü 'na ndamböcjimi c'ü mi chjü e Esceva. Mi 'ñeje yencho t'i c'o mi nãnbã o tjü e Jesús ma cjuamaji.

¹⁵ 'Na nu pa 'ma o nãnbãji a cjanu o tjü e Jesús, o ndünrü c'ua c'e s'ondajma o mama:

—Ri pãrãgö cjó ngueje e Jesús. Xo rí pãrãgö cjó ngueje e Pablo. Natsc'ejí, ¿pje pjë'tsc'ejí?, eñe.

¹⁶ Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi zürü c'e s'ondajma, 'nango dacü o ma ndaji c'o o t'i e Esceva. Me go mbärãji go ndöpüji. Nuc'ua o mbedyeji c'ua cja c'e ngümü, ya mi nzergatjoji y ya me vi s'odüji.

¹⁷ Nuc'ua c'o mi cãrã a Efeso c'o mi menzumü a Israel, 'ma mü o mbärãji c'ü vi tsja c'o o t'i e Esceva,

me go zũji c'ua. Xo 'ñe c'o dya mi menzumü a Israel. Na ngue mi pãrãji, zö mi nãnbãji o t̄jũ e Jesús pero dya mi creoji, nguec'ua va tsjapũji a cjanu c'o o t'i e Esceva. Nguec'ua o mamaji c'ũ me na nojo e Jesús c'ũ ín Jmugöji.

¹⁸ O ëjẽ c'ua na puncjü c'o ya mi creo e Jesucristo pero sido mi cëroji, mi divinaoji y pje c'o nde mi cjaji. O mamaji c'ũ dya ma jo c'o mi cjaji, y dya cja ro tsjaji.

¹⁹ Bübü o cëro c'o mi cja o magia. O ma tjëji c'o o libroji c'o mi juns'ü c'o magia, cjanu o ndüt'üji a jmi texe c'o nte. O tsjaji ngüenda c'ũ ja nzi mi muvi c'o libro; o zäs'ä cincuenta mil o merio de plata.

²⁰ Na puncjü o nte c'o o creo e Jesucristo co texe o mü'bü. Na ngue me na zëzhi o jña Mizhocjimi.

²¹ Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e Pablo ro ma na yeje cja c'e estado de Macedonia 'ñe cja c'e estado de Acaya, ro ma zengua c'o cjuarma. Nuc'ua cja rrü ma a ma a Jerusalén. O mama:

—'Ma rá sät'ä a Jerusalén, xo ni jyodü rá ëjẽ a Roma, eñe.

²² Nuc'ua e Pablo o ndäjä yeje c'o nu mimbëpjiji o mëvi a Macedonia. Nuc'o, mi ngueje e Timoteo 'ñe e Erasto. E Pablo xe nguejme o mimi cja c'e estado de Asia.

El alboroto en Efeso

²³ 'Na nu pa 'ma xe mi bübü e Pablo a Efeso, me mi huëñi c'o nte me mi mapjüji. Na ngue mi bübü c'o dya go ne o 'ñiji Mizhocjimi.

²⁴ Mi bübü 'na bëzo c'ũ mi chjũ e Demetrio. Mi ät'ä o ts'inana de plata c'o mi xiji ts'ina Diana. Xo mi ät'ä o ts'ingumü nu ja mi tãgã c'o ts'ina Diana.

Mi tsājã o mbëpji c'o mi pjëchi ra dyät'ä o ts'inana; nguec'ua mi tõi na puncjü o merio.

²⁵ E Demetrio o zojnü c'ua c'o o mbëpji 'ñe c'o 'ñaja c'o mi ät'ä o ts'inana. 'Ma mü o jmurüji, cjanu o xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'ejj nin t'ecjanõmüji, in pãrãji rí tõi na puncjü o merio rgá ät'äji yo ts'inana.

²⁶ Pero xo in pãrãji ja ga cja ga tsja e Pablo, zopjü yo nte xipjiji c'ü dya mizhocjimi yo ts'inana; na ngue rí ät'ätjoji co in dyëgöji yo. Xo in ärãji mama a cjanu e Pablo cja c'o 'ñaja jñiñi. Nguec'ua na puncjü o nte c'o dya cja ma't'ü yo ts'inana; ya creoji c'o mama e Pablo. Dya nguextjo va a Efeso; xo 'ñe texe cja ne estado de Asia.

²⁷ Bübü peligro ra tsjacüji burla yo nte, dya cja ra ndõmüji yo ts'inana yo rí ätc'öji. Y dya nguextjo nu, xo ra tsjapüji c'ü dya cja ni muvi o templo e ts'ina Diana. Dya cja ra züpüji e ts'ina Diana. Maco nudya ma't'üji texe va a Asia 'ñe texe cja ne xoñijõmü.

²⁸ 'Ma mü o dyärãji c'o o mama e Demetrio, me go sjëyaji c'ua na puncjü o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Me na nojo e ts'ina Diana nu rí ma'tc'öji nutschöji rí menzumüji a Efeso, eñeji.

Y sido mi mapjüji a cjanu.

²⁹ Nguec'ua texe c'o nte cja c'e jñiñi o mbürü o huëñiji, pero dya mi pãrãji pje mi pjëzhi. Nuc'ua cjanu o cjuan'di o möji c'ua nu ja mi cjaji o junta. 'Ma mü o möji nu, o pëñch'iji e Gayo 'ñeje e Aristarco c'o mi dyoji e Pablo, o zidyiji a fuerza

nu ja mi cjaji o junta. Anguezevi mi menzumüvi a Macedonia.

³⁰ E Pablo mi ne ro cjogü a nde cja c'o nte ro ñaji. Pero c'o mi creo e Jesucristo, dya jyëziji ro cjogü.

³¹ C'o pje mi pjëzhi c'o mi manda cja c'e estado de Asia, bübü c'o mi joji e Pablo. Anguezeji o ndäji c'o o ma'a nu ja mi bübü e Pablo o ma dyötüji 'na favor c'ü dya ro ma cja c'e junta, 'na pje c'o ro tsjapüji.

³² C'o nte me mi huëñiji. Nan'ño c'o mi mama c'o 'ñaja; nan'ño c'o mi mama c'o 'ñaja. Nguéc'ua na puncjü c'o dya mi pãrã pje vi jmurüji.

³³ Nuc'ua c'o menzumü a Israel c'o dya mi creo e Jesucristo, o juajnüji 'na c'o o dyoji c'ü mi chjü e Alejandro para ro frentaoji co c'o nte. Bübü c'o o xipji e Alejandro pje vi jmurüji cja c'e junta. Nuc'ua e Alejandro o tsja o seña co o dyë ngue c'ua ro ngo't'ü o ne c'o nte. Na ngue mi ne ro xipjiji c'o nte c'ü dya mi ngue o s'ocü c'o mi menzumü a Israel.

³⁴ Pero c'o nte, 'ma mü o jñandaji e Alejandro mi menzumü a Israel, cjanu o mapjüji c'ua na yeje. O mezhe c'ua yeje hora junto va mapjüji a cjava:

—Me na nojo e ts'ina Diana nu rí ma'tc'öji nutscöji rí menzumüji a Efeso, eñeji va mapjüji.

³⁵ Nuc'ua c'ü mi representante cja c'e jñiñi, o xipji o ngo't'ü o ne c'o nte. Cjanu o xipjiji:

—Nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji a Efeso. Yo nte yo cãrã texe cja ne xoñijö mü pãrãji nutscöji rí menzumüji a Efeso rí pjörügöji e ts'ina Diana c'ü vi 'ñeje a jens'e o säjä a jö mü. Xo rí pjörügöji o templo.

³⁶ Maco nde pãrãji a cjanu y dya cjó sö ra ngädä, na jo, dya rí mapjüji. Dya pje rí tsjaji.

³⁷ I siji yo yeje bëzo, maco dya pje põnüvi cja o templo c'ü ín ts'inanaji. Dya xo zadüvi c'ü.

³⁸ Nujyo, 'ma o tsjavi na s'o, 'ma pje c'o o tsjapüji e Demetrio 'ñe yo 'ñaja yo ät'ä yo ts'inana, nu'ma, sö anguezeji ra möji cja juesi. Nuc'ua c'e juesi ra jñünpü ngüenda yo yeje bëzo.

³⁹ 'Ma ngue 'na jña c'ü xe na s'ëzhi, rá ñaji 'ma ra zädä c'e pa 'ma rá cjaji junta, ja c'o nzi ga mama cja c'o ley.

⁴⁰ Nu c'o mandazüji, ra ëji ra ë huënzghöji jenga me ró huëñiji. Ra nguijñiji rí ne rá cjaji o revolución, dya cja rá ätäji o gobiernoji. Dya ra sö pje rá xipjiji, eñe c'e representante.

⁴¹ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ña, cjanu o xipji c'ua c'o nte ro möji o ngumüji.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y a Grecia

¹ 'Ma o nguarü o huëñi c'o nte, nuc'ua e Pablo o mbenpe 'na jña c'o mi ejme e Jesucristo ro jmurüji. 'Ma mü o jmurüji, cjanu o zopjüji. Cjanu o 'ñezheji cjanu o ma a ma a Macedonia.

² O zät'ä cja c'o jñiñi nu ja mi cãrã o cjuarma, me go zopjüji ngue c'ua o mäji y o zëzhiji. Cjanu o mbedye a Macedonia o ma c'ua a Grecia c'ü xo xiji a Acaya.

³⁻⁶ O mezhe jñi zana va mimi nu. Nuc'ua o mama ro ndes'e cja barco ro ma a Siria. C'o mi menzumü a Israel c'o dya mi creo, mi mamaji ja rvá mbö't'üji e Pablo 'ma ro ma cja barco. O mbãrã c'ua e Pablo; nguec'ua dya ndes'e cja barco. C'o o ndes'e ngue c'o mi dyoji e Pablo. Mi ngue e Sópater c'ü mi

menzumü a Berea, 'ñe e Aristarco 'ñe e Segundo c'o mi menzumü a Tesalónica, 'ñe e Gayo c'ü mi menzumü a Derbe, 'ñe e Timoteo. Xo 'ñe e Tíquico 'ñe e Trófimo c'o mi menzumü cja c'e estado de Asia. Anguezeji ot'ü o möji cja barco. Pero e Pablo o nzhogü o ma na yeje a Macedonia. Nujnu, je ro ma ndes'e cja barco. Nutscö e Lucas ró chjögöbe e Pablo a Filipos c'ü tsja a Macedonia. O zädä c'ua c'e mbaxua 'ma siji o tjömech'i c'o dya bäs'ä. 'Ma o cjogü c'e mbaxua, ró tes'ebe cja barco a Filipos xo ró mebe a Troas. O mezhe tsi'ch'a pa, cja ró sät'äbe nu. Ya ma tepquegöbe c'o cjuarma c'o vi ot'ü. Ró mimijme siete pa nu.

Visita de Pablo en Troas

⁷ C'ü ot'ü pa nu ngo, ró jmurüjme c'o cjuarma c'o mi cãrã a Troas, ngue c'ua ro sijme o tjömech'i c'ü rva mbeñejme ja va ndü e Jesucristo. E Pablo o zopjü c'o cjuarma, na ngue ro pedeyejme c'ü na ye nu pa. O mezhe ndexö mü va ña.

⁸ Mi tjë na puncjü o sivi nu ja mi jmurüjme cja c'e ngümü c'ü na jñi piso.

⁹ 'Na t'i c'ü mi chjü e Eutico mi tãgã cja ventana. O zürü o t'ijï na ngue o mezhe va ña'a e Pablo. Nguец'ua va ndögü a jö mü. 'Ma ró dagüjme ró ma nujme, ya vi ndü.

¹⁰ E Pablo xo dagü cja c'e jyäxcümü, o ma ndaja c'e t'i c'ü ya vi ndü. Nuc'ua cjanu o xitscöjme c'ua:

—Dya rí sÿji. Mizhocjimi o tsjapü o te, ya bÿbÿtjo na yeje, enzgöjme.

¹¹ Nuc'ua e Pablo 'ñezgöjme ró tes'ejme na yeje cja c'e jyäxcümü. E Pablo o më'ch'i c'e tjömech'i c'ü rvã mbeñejme ja va ndü e Jesús. Cja rrÿ sigöjme o

xëdyi. E Pablo cjanu o ñaji c'ua c'o cjuarma hasta 'ma o jyas'ü. Cjanu o ma c'ua.

¹² O zidyiji e Eutico cja o ngumü, me mi mäji. Na ngue vi ndü pero Mizhocjimi o tsjapü o te na yeje.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Ante c'ü ro mbedye e Pablo a Troas, o xitscøjme ro tes'ejme cja barco nu, ro möjme a Asón; angueze ro matsjé cja 'ñiji.

¹⁴ Nguec'ua 'ma ró chjégöjme e Pablo a Asón, xon des'e cja c'e barco. Cja rrü möcjöjme a Mitilene nu ja mi ma c'e barco.

¹⁵ C'ü na ye nu pa, o mbedye nu c'e barco ró möjme ró cjogüjme a lado cja c'e isla a Quío. C'ü na jñi nu pa, ró sät'äjme cja c'e isla a Samos, y ró oxüjme cja c'e jñiñi a Trogilio. C'ü na ngiyo nu pa, ró sät'äjme a Mileto.

¹⁶ E Pablo mi xädä ro ma a Jerusalén, xa'ma ro zät'ä nu 'ma ro pjongüji c'e mbaxua c'ü ni chjü Pentecostés. Nguec'ua ya vi juajnü 'na barco c'ü ro cjogütjo a Efeso c'ü dya ro böbü. Na ngue dya mi ne ro metscøjme cja c'e estado de Asia.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ 'Ma ró sät'äjme a Mileto, e Pablo o ndäjä c'o o ma a Efeso o ma siji c'o mi pastor cja c'o cjuarma.

¹⁸ 'Ma o ëji, nuc'ua e Pablo cjanu o xipji c'ua anguezeji:

—In pârãgueji ja rvá minc'ö a ndetsc'eji ndeze c'e pa 'ma cja rvá ságö va a Asia.

¹⁹ Ró pëpcö Mizhocjimi co texe ín mü'bü. Y dya ró cjapü na nozü. Me mi huégö na ngue c'o nte c'o dya go ne go creo. Y me mi sufregö na ngue

c'o ín menzumügöjme a Israel me mi jodü ja rvá mbötcüji.

20 Ró xi'tsc'öji texe c'o mi jyodü ri pãrãgueji; dya ró co'bügö ne ri 'na jña. Ró zo'c'üji 'ma mi jmurügueji; xo ró zo'c'üji cja in nzungueji.

21 Ró zopjügö c'o ín menzumügöjme a Israel, ró xipjiji co texe ín mü'bü ro jyéziji c'o na s'o ro nzhogüji cja Mizhocjimi, y ro 'ñench'e o mü'büji e Jesucristo c'ín Jmugöji. Xo 'ñetsc'ej, dya ín menzumügueji a Israel, xo ró zo'c'öji a cjanu.

22 Nudya rrã magö a Jerusalén. Na ngue o Espíritu Mizhocjimi jítscö c'ü ni jyodü rá magö nu. Dya rí pãrã pje ra tsjacüji nu.

23 Pero texe cja c'o jñiñi ja rí sätc'ö, o Espíritu Mizhocjimi xitscö c'ü ra pantcaji a pjörü nu, 'ñe me rá sufregö.

24 Pero dya ra tsja zö rá sufregö zö ra mbötcüji. C'ü rí negö, ngue c'ü rá cjuatü ne böpji nu o dyacü e Jesús c'ín Jmugöji. O dyacü rí zopjügö yo nte rí xipjiji me s'iya Mizhocjimi anguezeji; ne ra 'ñemeji libre cja c'o na s'o.

25 "Ma mi bübü co nu'tsc'ej, mi xi'tsc'öji c'ü ri unü in mü'bügueji e Jesús c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda. Nudya rí xi'tsc'öji c'ü dya cja rá chjögöji.

26 Tsjijñiji na jo c'ü rí xi'tsc'öji, na ngue ya rá jyanbüji ne pa dya. 'Ma cjó c'o bübüts'üji c'ü dya ra salva, c'ü ra ma sofre, dya ngue ín s'ocügö.

27 Na ngue ró xi'tsc'öji texe c'o ne Mizhocjimi rá pãrãgöji 'ñe rá cjaji; dya ró co'bügö ne ri 'na jña.

28 Rí pjötpüji ngüenda ja rguí minc'ej. Xo rí pjörüji texe c'o 'ñaja cjuarma c'o ma't'ü e Jesucristo c'ín Jmugöji. Na ngue chjëntjui nza cja o

ndënjürü. O Espiritu Mizhocjimi o dya'c'üji ne bëpji rí tsjaji o mbörü. Rí pjörüji na jo, na ngue o pjödü o cji va ndü e Jesús; nguec'ua va tsjapü o ndënjürü c'o.

²⁹ Rí pãrãgö 'ma rá jyanbüji, 'ma rá magö, ra êjë c'o na s'o ga xöpunte. Nuc'o, ri chjëntjui nza cja o min'ño c'o me na sate, ra ê pjö't'üji c'o ndënjürü.

³⁰ Xo ra bübüts'üji c'o ra jíchi c'o ya ri creo e Jesucristo, ra xipjiji o jña c'o dya cjuana, ngue c'ua c'o ya ri creo ra ndeñeji co anguezeji. Nguec'ua c'o ya ri creo e Jesucristo, bübü c'o ra creo c'o xöpüte.

³¹ Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí pjötpügueji na puncjü ngüenda. Mbeñegueji, ró minc'ö jñi cjë a ndetsc'ëji. Zö xömü zö ndempa pero sido mi zo'c'öji. Mi xi'tsc'öji ja rvi minc'ëji hasta bübü 'ma mi huëgö por nu'tsc'ëji.

³² 'Nudya cjuarma, rí ötcö Mizhocjimi ra mbö'c'üji y ra tsja'c'üji ra zi'ch'i in mü'bügueji o jña c'ü mama ja ga s'iyazügöji. Me na zëzhi o jña, ra mböxc'üji ra tsja'c'üji xenda rí dyätäji Mizhocjimi. Nguec'ua ra dya'c'üji c'o me na jo a jens'e c'o ra ch'unü texe c'o cjapü o nte.

³³ 'Ma mi bübügö co nu'tsc'ëji, dya cjó mi nepegö o merio ne ri ngue o bitu.

³⁴ In pãrãji mi pëpcjö c'ü ma tötc'ö c'ü mi sigö 'ñe c'o mi jëgö, 'ñe c'ü mi si c'o mi dyocjömje 'ñe c'o mi jeji.

³⁵ Ró jí'ts'iji 'na tjürü c'ü xo rí tsjaji. Rí pëpcjeji ngue c'ua rí pjös'üji c'o pje ni jyödü. Rí mbeñegueji c'ü o mama e Jesús c'ín Jmugöji: “Xenda rí mäcjeji 'ma rí unüji, que na ngue 'ma ra ch'a'c'üji”, eñe va mama.

³⁶ Nuc'ua e Pablo 'ma o nguarü o zopjü a cjanu c'o pastor, cjanu o ndüñijõmü o dyötü Mizhocjimi co texe anguezeji.

³⁷ Nuc'ua anguezeji me go huëji c'ua, na ngue ya ro ma e Pablo. Me go ndaji y me go zü'tp'üji o jmi.

³⁸ Me mi sentioji na ngue c'o jña c'o vi mama e Pablo c'ü dya cja ro chjëji. Nuc'ua ró möcjøjme e Pablo; anguezeji o ma zogüzüjme hasta cja c'e barco.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Nuc'ua 'ma mü o 'ñetscøjme c'o cjuarma, cja rrü möjme c'ua cja c'e barco. Ró möcjøjme derecho cja c'e isla c'ü ni chjü a Cos. C'ü na ye nu pa, ró möjme a Rodas. 'Ma ró pedyejme nu, ró möjme a Pátara.

² Nujnu, ró jodüjme nu 'na barco c'ü ro ma a Fenicia. 'Ma ró töt'üjme, ró tes'ejme cja rrü möjme.

³ 'Ma ma möcjøjme, ró jandajme c'e isla c'ü ni chjü a Chipre ró cjogüjme cja o jodyë. Ró sidojme hasta ró sät'äjme cja c'e jñiñi c'ü ni chjü a Tiro c'ü tsja a Siria. Ró dagüjme cja c'e barco, na ngue je ro sjö'büji nu c'o mi tunü c'e barco.

⁴ A Tiro ró jodüjme ja mi cārā c'o mi ätpä o jña e Jesucristo. Nujnu, ró minc'øjme nu siete pa. O Espíritu Mizhocjimi ya vi jíchiji c'o cjuarma c'ü me ro sofre e Pablo a Jerusalén. Nguec'ua o xipjiji e Pablo c'ü dya ro ma nu.

⁵ 'Ma o zädä c'o pa 'ma ro mbedye c'e barco, ró pedyejme cja c'e jñiñi a Tiro ro möjme. Nuc'ua texe c'o cjuarma 'ñe c'o o suji 'ñe c'o o t'iji o ma caminaozüjme 'ma ró pedyejme cja c'e jñiñi. 'Ma

ró sät'äjme cja squina c'e mar, ró ndüñijömüjme ró ötcöjme Mizhocjimi.

⁶ Cjanu pötü rvá chagöjme, cjanu o 'ñetscöjme c'ua. Nuc'ua cja rrü tes'ejme cja c'e barco; anguezeji cjanu o nzhogüji o ngumüji.

⁷ 'Ma ró pedyejme a Tiro, ró möjme a Tolemaida c'ü tsja a Fenicia. 'Ma ró dagüjme nu, dya cja ró möcjöjme cja barco. A Tolemaida ró ma zenguaime c'o cjuarma, y ró minc'öjme 'napa co anguezeji.

⁸ Nuc'ua c'ü na ye nu pa, 'ma ró pedyejme a Tolemaida, cja rrü möjme a Cesarea. 'Ma ró sät'äjme nu, ró cjogüjme cja o ngumü e Felipe ró oxüjme nu. Nuc'ü, mi zopjü c'o nte mi xipjiji ja rvá sö ro salvaji. E Felipe mi ngue 'na c'o siete c'o vi juajnüji ro unü pje ro zi'i c'o ndixü c'o ya vi ndü nu xïra.

⁹ E Felipe mi tsäjã nziyo o xunt'i c'o dya mi chjüntü. Mi mamaji o jña Mizhocjimi ja c'o nzi ma 'ñünbü o mü'büji.

¹⁰ Ró minc'öjme nu ja nzi pa. O ëjë c'ua 'na bëzo c'ü mi chjü e Agabo vi 'ñeje a Judea. Xo mi profeta mi mama o jña Mizhocjimi.

¹¹ O säjä nu ja mi cãrãjme. Cjanu o nganba c'ua c'ü mi nzünt'ü e Pablo, cjanu o jyüt'ü c'ua o ngua 'ñe o dyë. Cjanu o mama:

—Rí xi'tsc'öji c'ü mama o Espíritu Mizhocjimi. C'o cãrã a Jerusalén c'o dya ätpä o jña e Jesucristo, je xo rgá cjanu rgá jyü'tp'üji o dyë 'ñe o ngua ne bëzo nu ngue o cjaja ne mbünt'ü, cja rrü zidyiji ra ma nzhöji cja o dyë c'o dya menzumü a Israel.

¹² 'Ma ró äragöjme c'o o mama e Agabo, nuzgöjme 'ñe c'o cjuarma c'o mi cãrã a Cesarea me ró ötcöjme

na puncjü e Pablo c'ü dya ro ma a Jerusalén.

¹³ O ndünrü c'ua e Pablo o xitscöjme:

—¿Jenga in huëji? In cjacüji xo rá sentiogö. ¿Cjo in neji c'ü dya rá cjägö ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi? Rí bübü dispuesto ra zücüji a Jerusalén ra jyütcüji ín dyë 'ñe ín cua, ra pantcaji a pjörü. Dya nguextjo nu; xo rí bübü dispuesto ra mbötcüji na ngue rí pëpigö e Jesús c'ín Jmugöji, eñe.

¹⁴ 'Ma dya dyätcäjme, dya cja pje ró xipijime. Ró mamajme:

—Ra zädä rí tsjague ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi.

¹⁵ Nuc'ua ró xampjajme, cja rrü möjme c'ua a Jerusalén.

¹⁶ Bübü ja nzi cjuarma a Cesarea c'o o ma zogüzüjme hasta ró sät'äjme a Jerusalén. C'o cjuarma o zinzgöjme cja o ngumü e Mnasón c'ü mi menzumü a Chipre; je ró oxüjme nu. C'e bëzo, ya vi mezhe vi 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo.

Pablo visita a Jacobo

¹⁷ C'o cjuarma a Jerusalén me go mäji va recibidozüjme.

¹⁸ C'ü na ye nu pa, ró möcjöjme e Pablo ró ma zenguajme e Jacobo. Ya xo ma cäjã nu texe c'o pje mi pjëzhi cja c'o cjuarma.

¹⁹ 'Ma ró cjuarü ró zenguajme, nuc'ua e Pablo cjanu o xipji c'o cjuarma ja va mbös'ü Mizhocjimi angueze va zopjü c'o nte c'o dya mi menzumü a Israel.

²⁰ 'Ma o dyäräji c'o o mama e Pablo, o mama c'ü me na nojo Mizhocjimi 'ñe me na jo. Cjanu o xipjiji c'ua e Pablo:

—Na jo c'ua ja gui mangue, cjuarma. Pero dyärä na jo c'o rá xi'tsc'öjme. Cãrã na puncjü mil c'o ín menzumügöji c'o ya creo e Jesucristo. Anguezeji me sÿpÿji c'o ley c'o o dyopjü e Moisés. Y neji texe c'o cjuarma xo ra zÿpÿji c'o.

²¹ Anguezeji äräji nan'ño gui jíchigue c'o ín menzumügöji c'o cãrã c'o nan'ño jñiñi; äräji ín xipjiji c'ü dya cja ra dyätäji c'o o dyopjü e Moisés; äräji ín xipjiji c'ü dya cja ra circuncidaoji c'o o t'iji, ni xo ra tsjaji c'o 'ñaja ín chjÿrügöji.

²² Yo ín menzumügöji ra mbärãji c'ü i 'ñecje, ra mundoji 'na pje c'o ra tsja'c'üji. Nguec'ua, ¿ja rga cjapÿji?

²³ Na jo rí tsjague c'o rá xi'tsc'öjme dya. Bÿbüzgöjme nziyo cjuarma yo o tsja promesa va xipjiji Mizhocjimi.

²⁴ Rí möcjeji yo cjuarma cja ne templo rí chömügue o animale c'o rí unügeji. Nuc'ua yo cjuarma ra unÿji c'o mböcjimi ra mbäsp'äji Mizhocjimi. A cjanu ra jogÿji a jmi Mizhocjimi. Nuc'ua ra sö ra 'ñaxpaji o ñiji, na ngue ya rguí cumpleji c'o promesa. Nuc'ua yo ín menzumügöji ra mbärãji c'ü dya cjuana c'ü äräji; ín cjague ja c'o nzi ga mama c'o ley c'o o dyopjü e Moisés.

²⁵ Dya rí xi'tsc'öjme c'ü ni jyodü ra dyätä c'o ley c'o dya rí menzumügöji. Na ngue ya ró ñagöjme ró penpejme 'na carta ró xipjiime c'o ni jyodü ra tsjaji. Ngue c'ü dya ra zaji o ts'ingue o animale c'o bäs'p'ä yo ts'ita. Dya xo ra ziji o cji. Dya xo ra zaji o ts'ingue o animale c'o dya mbedye o cji. C'o bëzo, dya ra tsäji o ndixÿ; c'o ndixÿ, dya xo ra tsäji o bëzo, eñe e Jacobo.

Toman preso a Pablo en el templo

²⁶ C'ü na ye nu pa, e Pablo o möji c'ua c'o nziyo cjuarma o cjogüji cja c'e templo. Nuc'ua e Pablo o xipji c'e mböcjimi c'ü ya mi ngue ro cumple c'o bëzo c'o promesa c'o vi xipjiji Mizhocjimi. Xo mama e Pablo:

—Nutschö nguetscö rá tömügö c'o animale c'o ra dya'c'ü yo bëzo, rí päsp'ägue Mizhocjimi, eñe.

²⁷⁻²⁸ Nuc'ua ya mi ngue ro zädä c'o xe siete pa 'ma ro cumpleji c'o promesa. C'o menzumü a Israel c'o vi 'ñeje cja c'e estado de Asia, bübü c'o o jñanda e Pablo cja c'e templo. O pëñch'iji c'ua e Pablo, cjanu o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Nu'tsc'eji in bëzoji rí menzumüji a Israel, pjöxcüjme rá pëñch'ijme ne bëzo. Ngueje nu nzhodü texe cja ne xoñijömmü, jíchi yo nte c'o me na s'o. Nujnu, ña'a contra nutschöji o ntezgöji Mizhocjimi. Xo ña'a contra o ley e Moisés, 'ñe ne templo nu me na sjü. Y dya nguextjo nu; o siji yo dya rí menzumügöji o cjogüji cja ne templo nu me na sjü o contaminaoji, eñeji.

²⁹ C'o vi 'ñeje a Asia o mamaji a cjanu, na ngue o jñandaji a Jerusalén e Trófimo c'ü mi menzumü a Efeso mi dyojui e Pablo. Mi pëzhiji e Pablo xo vi siji e Trófimo cja c'e templo.

³⁰ Me co üdü c'ua texe c'o mi cārā cja c'e jñiñi. Go cjuan'diji c'ua go mundoji. Cjanu o pëñch'iji e Pablo go pjongüji cja c'e templo. Ixco ngot'üji c'ua c'o ngoxtji.

³¹ C'o nte mi ne ixto mbö't'üji e Pablo. Pero bübü c'o o ma cja c'e bëzo c'ü mi manda 'na mil o tropa romana, o ma xipjiji c'ü ya vi mundo texe c'o mi menzumü a Jerusalén ma huëñiji.

³² Nu c'e bëzo, ixco ma't'ü c'ua c'o tropa 'ñe c'o mi manda cada cien tropa, ixco dagüji c'ua cja c'e jyäxcumü nu ja mi cārāji c'ü mi chäjui c'e templo, o möji nu ja mi cārā c'o nte. C'o nte 'ma mü o jñandaji c'e bëzo 'ñe c'o tropa, o jyëziji c'ua, dya cja mbärāji e Pablo.

³³ O säjä c'ua c'e bëzo, cjanu o manda o pënch'iji e Pablo cjanu o ndün't'üji yeje cadena. Nuc'ua cjanu o zopjü c'o nte o dyönüji pje mi pjëzhi e Pablo y pje vi tsja.

³⁴ C'o nte me mi huëñiji. Nan'ño c'o mi mama c'o 'ñaja; nan'ño c'o mi mama c'o 'ñaja. Nguec'ua dya mi sö ro mbārā c'e bëzo pje vi tsja e Pablo. Nguec'ua cjanu o manda ro zidyiji e Pablo a mbo cja c'e jyäxcumü.

³⁵⁻³⁶ 'Ma o zät'ä c'o tropa 'ñe e Pablo cja c'e dezhe c'ü rví ndes'eji cja c'e jyäxcumü, c'o tropa o ndës'iji c'ua e Pablo cjanu o ngö's'ü o jyöji. Na ngue c'o nte me mi chütüji y me mi mapjüji na jens'e mi mamaji:

—Pö't'üji ne bëzo.

Pablo hace su defensa delante de la gente

³⁷⁻³⁸ 'Ma ya mi ngue ro cjogü c'o tropa a mbo cja c'e jyäxcumü, o mama c'ua e Pablo o xipji c'e bëzo c'ü mi manda texe c'o tropa:

—¿Cjo sö rá xi'tsc'ö 'na jña?, eñe e Pablo.

O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Mi pëzhgö mi ngue'tsc'e c'e bëzo c'ü menzumü a Egipto. Pero dya ngue'tsc'e, na ngue in ñague griego. Nuc'ü, mi dyoji c'o rí xicöjme o pö't'unte. Dya be mezhe mi jodü ja rvá tsjaji o revolución ro ndöpuji ne gobierno. C'e bëzo o dyëdyi nziyo mil

c'o mi pö't'üte o möji cja majyadü nu ja dya cjó nzheñe, eñe c'e bëzo va xipji e Pablo.

³⁹ O ndünrö c'ua e Pablo o mama:

—Nutschö rí Israelitagö. O jmuxcü a Tarso c'ü tsja cja c'e estado de Cilicia. Rí tsjagö cja 'na jñiñi c'ü me manda. Rí ö'tc'ü favor rí jyëzgui rá zopjügö yo nte, eñe.

⁴⁰ O unü c'ua sjëtsi. Nuc'ua e Pablo o böbü cja c'e dezhe, o tsja o seña co o dyë ro ngo't'ü o ne c'o nte. Nguec'ua, dya cja nda mi mapjüji na jens'e. Nuc'ua e Pablo o ña c'ua c'e idioma hebreo va zopjü c'o nte, o mama:

22

¹ —Nu'tsc'ëji ín menzumüts'ügöji, nu'tsc'ëji pjë'ts'iji ín jünji ngüenda 'ñetsc'ëji dya pje pjë'ts'iji, rí zo'c'öji. Dyärägueji na jo c'ü rá xi'tsc'öji, ngue c'ua rí pärägueji c'ü dya rí cjagö c'o na s'o, eñe e Pablo.

² 'Ma o dyäräji e Pablo mi ña hebreo, xe go juemeji c'ua. O mama c'ua e Pablo:

³ —Xo rí Israelitagö nza cjatsc'ëji. O jmuxcügö a Tarso c'ü tsja a Cilicia, pero ró tegö va cja ne ndajñiñi. Nu c'ü o jítscö, mi ngue e Gamaliel. O jítscö na jo c'o ley c'o o unü Mizhocjimi c'o ín mboxatitagöji. Mi sügö Mizhocjimi; 'ma cjó c'o mi pëzhgö c'ü dya mi sü Mizhocjimi, mi sjëyazgö na puncjü ja c'o nzi gui tsjagueji dya.

⁴ Nguec'ua mi nugö na ü c'o mi tëpi o 'ñiji e Jesús, mi negö c'ü ro mbö't'üji texeji. Mi mandagö ra ndün't'üji o cadena cja rrü pant'aji a pjörü, zö mi bëzo zö mi ndixü.

⁵ Nu mero ndamböcjimi 'ñe yo jün ngüenda cja yo ín menzumüji, päräji c'ü na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji je ma cjazgö nu. Na ngue anguezeji o dyacüji o carta

c'ü ro tjëdyi a ma a Damasco ro jíchi c'o mi manda cja c'o nintsjimi nu. Nuc'ua ró ma c'ua ro ma sürü c'o mi creó e Jesús c'o mi cãrã nu, cja rrũ tjün't'üji co cadena ro ëji va a Jerusalén ngue c'ua ro castigaoji.

Pablo cuenta de su conversión

⁶ "Ma mi pagö cja 'ñiji, 'ma ya mi ngue ro sät'ä a Damasco, ya vi jñisiarü. 'Nango ëjë c'ua a jens'e 'na jya's'ü c'ü me mi juëns'i c'ü o pjat'ü nu ja mi pagö.

⁷ Ró tögü a jömmü c'ü mi chägögö. Cja rrũ ärägö 'na jña c'ü o xitscö a cjava: "Nu'tsc'e Saulo, ¿jenga in cjavü ra sufre yo creozügö? Chjëntjui c'ü ri nguetscö ri cjacö rá sufre", enzgö.

⁸ Ró tjüntügö ró xipji: "Nu'tsc'e nin t'ecjañömmü, ¿cjó ngue'tsc'e?" O ndünrö c'ua c'ü mi ña: "Nguetscö e Jesús mi menzumügö a Nazaret. In cjavü ra sufre yo creozgö; chjëntjui c'ü ri nguetscö ri cjacö rá sufre", enzgö.

⁹ C'o mi pöcjöjme, me co züji. O jñandaji c'e jya's'ü pero dya dyäräji pje pjëzhi c'ü o mama c'e jña c'ü mi zocügö.

¹⁰ Ró mamagö c'ua: "Nu'tsc'e in Jmuts'ügö, ¿pje in ne rá cjavö?", ró embe. O ndünrö c'ua c'in Jmugö o xitsi: "Ixtí mague dya, rí sät'ä a Damasco. Nujnu, ra xi'ts'iji nu, c'e bëpji c'ü ya mama Mizhocjimi rí tsjague", enze.

¹¹ Nuc'ua, dya cja mi jandagö na ngue me mi juëns'i c'e jya's'ü. Nguéc'ua c'o mi pöcjöjme o pënzhuuji in dyë, cjanu o ngüncüji o zinziji a Damasco.

¹² 'Mi bübü 'na bëzo a Damasco c'ü mi chjü e Ananías. Mi sũ Mizhocjimi mi ätä c'o ley. C'o in menzumügöji c'o mi cãrã nu, mi mamaji c'ü mi cja na jo.

13 O ëjë c'ua e Ananías nu ja mi oxügö, o böbü ín jmigö o xitsi: “Nu'tsc'e Saulo mi cjuarmats'ügö. Ra jogü dya in chö rí jñanda na yeje”, enze. Ixco jogü c'ua ín chö ró janda e Ananías.

14 Nuc'ua e Ananías cjanu o xitscö: “Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü c'o ín mboxatitagöji, o juan'c'ügue ndeze mi jinguã ngue c'ua rí pãrãgue c'o ne angueze rí tsja. O dya'c'ügue ÿ jñanda e Jesús nu c'ü me na jo a jmi Mizhocjimi. Xo dya'c'ü ÿ dyärä o zo'c'ü.

15 Nguéc'ua rí xipjigüe yo nte ja ga cja e Jesús; rí xipjiji ja ga cja c'ü ÿ jñanda 'ñe c'o ÿ dyärä.

16 Nudya, dya cja pje rí che'be; ixtí jigüe dya. Rí 'ñench'e in mü'bü e Jesús y rí tsjapü in Jmugüe. 'Ma rí tsjagüe a cjanu, ra ndin'tsc'i in mü'bü c'o na s'o”, enzgö e Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los que no eran de Israel

17”Ma ró nzhogö a Jerusalén, ró ëjë cja ne templo ró ë ötü Mizhocjimi. 'Ma mi ötügö Mizhocjimi, o dyacü c'ü ró janda, nza cja 'ma ro cjinch'i 'na t'jĩ.

18 Ró janda e Jesús; o xitsi: “Pura pedyegüe a Jerusalén, na ngüe zö rí xipjigüe yo nte ja rvá zo'c'ügö y ja vi jñandgagö, pero dya ra creots'üji”, enzgö.

19 Pero ró xicö c'ua: “Iyö ín Jmuts'ügö; ra creozüji. Pãrãji mi pagö cja c'o nintsjimi mi pa jodü c'o mi creots'ü. Mi mandagö ra pant'aji a pjörü y ra mbärãji.

20 'Ma o mama e Esteban c'ü me na jots'ügue, 'ma o mbö't'üji c'ü, xo mi bönc'ö nu, me mi mäcjö. Ró pjötpü o bitu c'o o mbö't'ü c'ü”, ró embe c'ín Jmugö.

²¹ O ndünrũ c'ua o mama: “Pedyegue, rá tãc'ã rí mague na jẽ nu ja cãrã c'o dya menzumü a Israel, rí ma zopjũji”, enzgö. Nujoyo, ngueje yo o mama e Pablo va xipji c'o nte.

Pablo en manos del comandante

²² C'o nte o dyärãji na jo, hasta 'ma cja mama e Pablo c'ü vi ch'unü o bẽpji mi zopjũ c'o dya menzumü a Israel. Nuc'ua cjanu o mapjũji c'ua na yeje o mamaji:

—Pö't'üji ne bẽzo. Dya cja xe ra mimi cja ne xoñijõmü, eñeji.

²³ 'Ma mi mapjũji na jens'e, xo mi juant'aji o bituji y mi vos'üji o jõmü a jens'e. Na ngue me mi üdüji.

²⁴ Nuc'ua c'ü mi manda c'o tropa, o manda o zidyiji e Pablo a mbo cja c'e jyãxcumü nu ja mi cãrã c'o tropa. Cjanu o manda ro ndas'üji o chirrio, ngue c'ua ro mama e Pablo pje vi tsja, nguec'ua ma mapjũ c'o nte.

²⁵ Ante c'ü ro ndas'üji, o ndün't'üji o xipjadü. Mi böbü nu 'na bẽzo c'ü mi manda cien tropa. Nuc'ua e Pablo cjanu o xipji c'ua c'e bẽzo:

—Mama cja c'o ley c'ü dya sö rí chas'üji o chirrio c'o menzumü a Roma. Ni jyodü ot'ü rí jñünpũji ngüenda pje mbẽ c'ü o tsja, eñe e Pablo.

²⁶ C'e bẽzo 'ma o dyärã c'o o mama e Pablo, cjanu o ma c'ua cja c'e bẽzo c'ü mi manda texe c'o tropa, o ma xipji:

—Pjõt'pü ngüenda ne bẽzo, c'ü dya pje xe rí tsjapü. Na ngue menzumü a Roma.

²⁷ Nuc'ua c'e bẽzo c'ü mi manda texe c'o tropa, cjanu o ãjẽ c'ua nu ja mi bübü e Pablo, o ã xipji:

—Xitsi. ¿Cjo in menzumügue a Roma?

O ndünrü c'ua e Pablo:

—Jã.

²⁸ O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Maco ró cjõt'ügö na puncjü o merio para ró cjagö menzumü a Roma.

O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Nutscö rí menzumügö a Roma ndeze 'ma o jmuxcügö, eñe.

²⁹ Nuc'ua c'o ya mi ngue ro ndas'ü o chirrio e Pablo, o ndans'aji c'ua. Nuc'ua c'ü mi manda texe c'o tropa, xo zü c'ua. Na ngue vi manda o ndün't'üji co xipjadü e Pablo, maco mi menzumü a Roma.

Pablo delante de la Junta Suprema

³⁰ C'ü mi manda c'o tropa, mi ne ro mbãrã jenga mi mama c'o mi menzumü a Israel c'ü mi jyodü ro ndü e Pablo. Nguéc'ua c'ü na ye nu pa, o xipji c'o ndamböcjimi 'ñe texe c'o mi jün ngüenda ro ë jmurüji. Nuc'ua cjanu o xäpcä e Pablo, cjanu o dagüvi cja c'e jyäxcumü. Cjanu o cjogüvi nu ja mi jünji ngüenda. Cjanu o xipji e Pablo ro böbü cja o jmiji.

23

¹ Nuc'ua e Pablo o jñanda na jo c'o mi jün ngüenda, cjanu o xipjiji:

—Nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji, sido rí jodü rá cjagö ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o na jo, eñe.

² Nuc'ua c'ü mi mero ndamböcjimi c'ü mi chjü e Ananías, cjanu o xipji c'o bëxtjo mi böbü cja e Pablo ro mbë'chp'iji o ne.

³ O ndünrü c'ua e Pablo o xipji c'ü mi mero ndamböcjimi:

—Nu'tsc'e in cchapü na jots'ügüe, pero na s'o c'o in cjague. Mizhocjimi ra castigaots'ü. In cchapü in jüncüji ngüenda ja c'o nzi ga mama c'o ley; maco in manda ra mbëchquiji ín te, eñe e Pablo.

⁴ O ndünrü c'ua c'o bëxtjo mi böbü, o mamaji:

—¿Jenga i sadügue nu? Maco o 'ñeme Mizhocjimi ra tsja mero ndamböcjimi.

⁵ O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji, dya mi pârãgö cjo mi mero ndamböcjimi nu. 'Ma ro pârãgö, dya ro xipji a cjanu. Na ngue cja o ley Mizhocjimi, mama c'ü dya pje rá xicöji yo ín menzumügöji yo pje pjëzhi.

⁶ Nuc'ua e Pablo o unü c'ua ngüenda c'o mi jün ngüenda, mi cãrã 'na partido c'o mi saduceo, mi cãrã 'na partido c'o mi fariseo. Nguec'ua o ña c'ua na jens'e:

—Nu'tsc'ejí ín menzumüts'ügöji, rí fariseogö o t'izgö 'na fariseo. In jüncüji ngüenda na ngue rí creogö c'ü ra zädã c'e pa 'ma ra te'e texe c'o ya ndü.

⁷ Nuc'ua c'o fariseo 'ñe c'o saduceo, dya cja mi 'natjo o pjeñeji; ya nde mi nan'ño ma nguijniji c'ua.

⁸ Na ngue yo saduceo mamaji c'ü dya cja ra te c'o ya ndü. Xo mamaji c'ü ojtjo anxe. Xo mamaji c'ü dya bübü e Satanás c'ü dya jo, ne ri ngue c'o o mbëpji. Yo fariseo creoji bübü nza texe yo. Xo creoji c'ü ra te c'o ya ndü.

⁹ Nuc'ua c'o mi jün ngüenda o mbürü o zöji o jña, o ñaji na jens'e. Cjanu o böbü c'ua, ja nzi c'o fariseo c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi, o mamaji:

—Dya pje rí tö'tp'ügöjme c'o na s'o c'o ri cja ne bëzo. 'Na ri ngueje 'na o anxe Mizhocjimi c'ü o zopjü. 'Ma ga cjanu, na jo, dya pje rá cchapüji.

Na ngue 'ma rá c'a's'üji nu, chjëntjui c'ü ro c'a's'üji Mizhocjimi.

¹⁰ Nuc'ua c'o fariseo mas go zöji o jña c'o saduceo, y o mbürü o chñji. Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, o zñ c'ua 'na ro mbäräji e Pablo ro s'odü na puncjü. Nguec'ua o ma't'ü c'o tropa o dagüji cja c'e jyäxcumü o ã ñanaji e Pablo a nde c'o saduceo, cjanu o zidyiji c'ua na yeje cja c'e jyäxcumü.

¹¹ Nuc'ua c'e xömü c'ü na ye nu pa, 'nango jñetse c'ua e Jesucristo c'ín Jmugöji mi böbü cja o jmi e Pablo, o xipji:

—Nu'tsc'e Pablo, dya rí sũgue; rí mäcje. I zopjũgue yo nte va a Jerusalén, i xipjiji ja ga cjazgö. Xo ni jyodü rí mague a Roma xo rí zopjũgue c'o nte c'o cãrã nu, eñe e Jesús va xipji e Pablo.

Planes para matar a Pablo

¹² C'ü na ye nu pa, c'o mi menzumü a Israel c'o dya mi creo e Jesucristo, o mamaji c'ü ro mbö't'üji e Pablo. O juraji Mizhocjimi va mamaji:

—Dya cja rá siji o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá cjuarü rá pö't'üji e Pablo. Ra zücöji Mizhocjimi 'ma dya rá cjangöji a cjanu.

¹³ Mi sö mas de cuarenta c'o o mama a cjanu.

¹⁴ Anguezeji cjanu o möji c'ua cja c'o ndamböcjimi 'ñe ja nzi c'o mi jün ngüenda, o ma xipjiji:

—Nutscöjme ró nädäjme Mizhocjimi. Ró mama-jme c'ü dya cja rá sijme o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá cjuarü rá pö't'üjme e Pablo. Ra zücüjme Mizhocjimi 'ma dya rá cjaime a cjanu.

¹⁵ Nguec'ua nu'tsc'eji 'ñe c'o 'ñaja c'o jün ngüenda, chaque rí penpeji 'na jña c'e bëzo c'ü manda c'o

tropa ra sin'c'iji e Pablo. Rí xipcjeji ni jyodü xenda rí pãrãgueji pje pjëzhi c'ü o tsja e Pablo. Nutscöjme ya rí búbüjme rá pö't'üjme ante c'ü ra säjä va, eñeji.

¹⁶ A Jerusalén mi búbü nu c'ü nu sobrinu e Pablo, o t'i c'ü nu cjũ. Nuc'ü, o dyärä c'o mi mama c'o bëzo ro mbö't'üji e Pablo 'ma ro cjogü. Cjanu o ma c'ua cja c'e jyäxcumü o ma xipji e Pablo.

¹⁷ Nuc'ua e Pablo cjanu o ma't'ü c'ua 'naja c'o bëzo c'o mi manda cien tropa, cjanu o xipji:

—Rí ö'tc'ü favor rí mëvi ne t'i cja c'e bëzo c'ü manda texe yo tropa; va jün 'na jña pje ra xipji, embe.

¹⁸ O zidy c'ua cja c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, cjanu o xipji:

—C'ü rvá êcjöbe, o matcügö c'e bëzo c'ü ró cotc'öji c'ü ni chjũ e Pablo. O dyötcü favor ró sigö ne t'i; va jün 'na jña pje ra xi'ts'i, embe.

¹⁹ Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda texe c'o tropa, cjanu o pënchp'i c'ua o dyë c'e t'i, cjanu o ndans'avi ro ñatsjëvi. Cjanu o dyönü:

—¿Pje pjëzhi c'ü rí xitsi?

²⁰ O ndünrü c'ua c'e t'i:

—Yo menzumü va, ya ñaji. Ra xörü chaque ra ã dyö'tc'üji rí sidyi e Pablo nu ja jünji ngüenda. Ra xi'ts'iji c'ü ni jyodü xenda ra mbärãji pje pjëzhi c'ü o tsja e Pablo.

²¹ Nguec'ua rí ö'tc'ügö c'ü dya rí tsjague c'ü ra ã xi'ts'iji. Na ngue sö mas de cuarenta bëzo c'o ne ra mbö't'ü e Pablo. Ya te'beji dya c'ü, ngue c'ua 'ma rí tsjogüvi, ra mbö't'üji. Anguezeji ya nädäji Mizhocjimi o mamaji a cjava: “Dya cja rá siji o xëdyi ne ri ndeje, hasta 'ma rá cjuarü rá pö't'üji e Pablo. Ra zücüji Mizhocjimi 'ma dya rá cjagöji a

cjanu”, eñe anguezeji. Nguец'ua te'beji dya, c'ü rí tsjague ja c'o nzi rgá ã xi'ts'iji.

²² O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Pjötpügüe na puncjü ngüenda, dya cjó rí xipji c'ü ñ xitscö yo. Mague dya, embe c'e t'i.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Nuc'ua c'e bëzo cjanu o ma't'ü c'ua yeje c'o mi manda cien tropa, o xipjivi:

—Mandaguevi yo yeje ciento tropa yo nzhontjo ra xampjaji rí möji a Cesarea. Rí pedyeji 'ma ra unü a las nueve ne xömü. Xo rí möji setenta tropa c'o chägä o pjadü, cja na yeje ciento c'o qui o lanza.

²⁴ Xo rí xöcüvi o pjadü c'o ra chägä e Pablo. Rí pjörüji na jo, ngue c'ua ra zät'ä na jo cja e Félix c'ü gobernador, embeji c'o yeje c'o mi manda cien tropa.

²⁵ Nuc'ua c'e bëzo c'ü mi manda texe c'o tropa, cjanu o dyopjü 'na carta c'ü ro mbenpe e Félix. O jñu's'ü a cjava:

²⁶ “Nu'tsc'e Félix ñ gobernadorgue, rí zenguats'ügö nin t'ecjanömmü. Nguetscö e Claudio Lisias ri pen'c'ö ne carta.

²⁷ Rí xi'tsc'ö ne bëzo nu va siji yo tropa. C'o menzumü a Israel o zürüji ne bëzo, ya mi ngue ro mbö't'üji. 'Ma ró pärägö c'ü menzumü a Roma nu, ixtó edyigö ñ tropa ró ma ñanajme ró cjocüjme cja c'e jyäxcumü.

²⁸ Nutscö mi ne ro pärägö pje vi tsja ne bëzo, na ngue c'o nte mi mamaji c'ü vi tsja na s'o. Nguец'ua ró dagübe cja c'e jyäxcumü ró sidyi ne bëzo nu ja jün ngüenda c'o menzumü a Israel.

29 Mi mama c'o nte c'ü vi tsja na s'o nu. Pero ró unnc'ö ngüenda nguextjo c'o o ley anguezeji c'o mi mamaji c'ü dya ätä nu. Dya pje ró tö'tp'ügö c'o na s'o c'o ro tsja, c'ü rva pö't'ü ni xo ri ngue c'ü rva pant'a a pjörü.

30 Nuc'ua o ëjë 'naja c'ü o 'ñe xitsi c'ü mi cãrã o bëzo c'o ya vi ñaji ja rvá mbö't'üji ne bëzo. Nguéc'ua ró täcjö yo tropa o siji nu. Y c'o nte c'o mama c'ü o tsja na s'o nu, ró xipjiji ra ëji ra ë xi'ts'iji", eñe va dyopjü c'e bëzo c'ü mi manda texe c'o tropa c'o ma cãjã cja c'e jyäxcumü.

31 Nuc'ua c'o tropa cjanu o tsjaji ja c'o nzi va xipjiji; o zidyiji e Pablo c'e xömü a Antípatris.

32 C'ü na ye nu pa, c'o tropa c'o mi nzhontjo o nzhogüji cja c'e jyäxcumü nu ja vi mbedyeji. C'o tropa c'o mi chägã o pjadü ngue c'o o möji e Pablo.

33 'Ma o zät'äji a Cesarea, o unüji c'e carta c'e gobernador, cjanu o nzhöji e Pablo.

34 Nuc'ua c'e gobernador 'ma o nguarü o xörü c'e carta, cjanu o dyönü e Pablo pje ma estado mi tsja. 'Ma o mbârã mi tsja a Cilicia, cjanu o mama c'ua:

35 —'Ma ra säjä c'o mama i tsjague c'o na s'o, rá jün'c'ügö ngüenda, embeji e Pablo.

Cjanu o manda o zidyiji e Pablo cja o palacio e Herodes nu ja ro oxü. Xo manda ro mbörüji nu.

24

Defensa de Pablo delante de Félix

1 O mezhe c'ua tsi'ch'a pa, o säjä c'ua a Cesarea e Ananías c'ü mi mero ndamböcjimi, 'ñe ja nzi c'o mi jün ngüenda. Ma siji 'na licenciado c'ü mi chjũ

e Tértulo. O möji cja c'e gobernador ngue c'ua ro cusaji e Pablo.

² Nuc'ua c'e gobernador o manda o siji e Pablo. 'Ma mü o säjä e Pablo, nuc'ua e Tértulo o mbürü o cusa e Pablo, o xipji c'e gobernador:

—Nu'tsc'e Félix nin t'ecjañö mü. Na ngue in gobernador, rí cārājme na jo, dya cjó rí chūjme. In pjöxcūjme na puncjü; nguec'ua dya pje bētscōjme.

³ Nguec'ua rí da'c'ūjme na puncjü 'na pōjö nu'tsc'e Félix, me na jontets'ü.

⁴ Dya rí ne rá bē'chc'ijme na puncjü in tiempo. Pero rí ö'tc'ūjme rí dyätcājme na ngue na jontets'ü. Dya puncjü o jña c'o rá ñagōjme.

⁵ Ne bëzo ró tö'tp'ūjme me na s'o c'o cja'a. Nzhodü texe cja ne xoñijö mü, zopjü c'o ín menzumügōjme. Nguec'ua anguezeji, dya cja ne ra dyätäji in gobiernogue. C'o teñe angueze, ni chjü nazareno. Anguezeji dya cja ma't'üji Mizhocjimi nza cjazgōjme; nan'ño ga creoji.

⁶ Ne bëzo ya mi ngue ro contaminao c'ín tem-plogōjme, pero ró sürūjme. Mi ne ro jünpūjme ngüenda ja c'o nzi ga mama c'o ín leygōjme.

⁷ Pero o metio e Lisias c'ü manda c'o tropa nu, o möji c'o o tropa nu ja mi jünpūjme ngüenda ne bëzo, o ma zinnguijme a fuerza.

⁸ Cjanu o xitsijme ro ěcjōjme cja in jmigue. Nguec'ua 'ma rí tsjapü t'önü ne bëzo, rí pāřägue c'ü na cjuana c'ü rí xi'tsc'ōjme o tsja na s'o nu.

⁹ C'o ñaja c'o mi menzumü a Israel cjanu o mamaji c'ua:

—Na cjuana yo mama e Tértulo, embeji c'e gobernador.

10 Nuc'ua c'e gobernador cjanu o tsjapü c'ua o seña e Pablo ro ña. O mama c'ua e Pablo:

—Rí pãrãgö ya pa ja nzi cjë c'ü in gobernador in jüngue nguenda cja ín paísgöjme. Nguéc'ua rí mägö; dya rí sũ rá tjünrügö.

11 Ya mezhe como 'na doce pa, ró magö a Jerusalén ró ma ma't'ügö Mizhocjimi. 'Ma rí tsja t'önü, rí pãrãgue c'ü na cjuana yo rá xi'tsc'ö.

12 Nujyo, mamaji ró cjägö c'o na s'o 'ma ró magö a Jerusalén. Pero dya cjó ró sögöbe o jña para ro mundo c'o nte; ni ri ngue cja c'e templo, ni ri ngue cja c'o nintsjimi, ni ja xo ri ngue cja c'e ndajñiñi a Jerusalén.

13 Nujyo xi'tsc'eji, dya sö ra mamaji c'ü na cjuana.

14 Nutscö na cjuana rí creogö c'e jña c'ü cja jizhi Mizhocjimi. Nujyo ín menzumügöjme, mamaji c'ü nan'ño rgá creogö dya. Pero dya cjuana c'ü mama yo. Na ngue rí ma't'ügö Mizhocjimi c'ü mi ma't'ü c'o ín mboxatitagöjme. Rí creogö texe c'o mama c'o ley, 'ñe texe c'o o dyopjü c'o profeta.

15 Rí creogö c'ü o mama Mizhocjimi ra te c'o ya ndü, c'o o tsja na jo 'ñe c'o o tsja na s'o. Nu yo ín menzumügöjme xo creoji a cjanu.

16 Siempre rí jodügö rá cjägö c'o na jo, ngue c'ua dya rá cjägö na s'o a jmi Mizhocjimi, ni pje rá cjäpcö yo nín minteji.

17 'Ró magö ja nzi vez a Jerusalén, pero o mezhe ja nzi cjë c'ü cja ró magö. Mi doce pa, 'ma ró magö nu, ró jünügö c'o ró unü c'o pobre. Xo ró jünü c'o ro unügö Mizhocjimi.

18 'Ma ró unügö Mizhocjimi cja c'e templo c'o ofrenda c'o mi jünügö, o jñandgaji nu. Pero nujyo,

dya ngue yo o jñandga. C'o o jñandga, ngueje ja nzi ín menzumügöjme c'o vi 'ñeje a Asia. Ya rvá cumplegö c'o rvá mama ro cjagö, ja c'o nzi ga cja ín chjürügöjme. Dya mi dyocjögme na puncjü o nte; dya cjó xo ró sögöbe o jña c'ü ro mundo o nte.

¹⁹ C'o vi 'ñeje a Asia c'o o jñandga cja c'e templo, 'ma o jñandgaji ró cjagö c'o na s'o, sö ra ëji ra 'ñe mamaji.

²⁰ O 'ma jiyö, rí dyönü yo ín menzumügöjme cjo ró cjagö c'o na s'o 'ma mi bünc'ö a jmi yo, 'ma mi jüncüji ngüenda.

²¹ 'Ma o jñüncüji ngüenda, ró ñagö na jens'e ró mama a cjava: “Ín jüncüji ngüenda na ngue rí creogö c'ü ra te texe c'o ya ndũ”, ró embeji. Nu c'o ró mama a cjanu, dya s'o c'o, eñe e Pablo.

²² E Félix ya mi pãrã na jo'o ja ma cja o 'ñiji e Jesucristo. Pero dya nguarü o jñünpü ngüenda e Pablo. O xipjiji c'o nte:

—'Ma ra ëjë e Lisias c'ü manda c'o tropa, rá jünpü na yeje ngüenda ne bëzo cja in jmigueji, eñe.

²³ Cjanu o ma't'ü c'ua 'na c'o mi manda cien tropa, o xipji c'ü ro mbörüji e Pablo, pero ro jyëziji ro nzhodü libre cja c'e palacio, y c'o o dyoji e Pablo mi sö ro ma zenguaji ro ma zopcüji c'o mi jyodü.

²⁴ O mezhe c'ua ja nzi pa, o ëjë c'ua na yeje e Félix nu ja mi jün ngüenda, ma dyojui c'ü nu su c'ü mi chjü e Drusila. E Drusila mi menzumü a Israel. Nuc'ua e Félix o manda ro ma siji e Pablo. 'Ma o säjä e Pablo, o zopjü e Félix 'ñe e Drusila o xipjivi ja ga cja e Jesucristo.

²⁵ O mama e Pablo ni jyodü 'na nte ra tsja ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi c'o na jo, y ra mbörütsjë ja rgá

mimi, dya ra tsja ja c'o nzi ga netsjë. Na ngue ra zädä c'e pa 'ma ra jñünpü nguenda Mizhocjimi texe yo nte. O zü c'ua e Félix cjanu o xipji e Pablo:

—Mague dya cja c'e palacio. 'Ma xe rá pë'sc'ö tiempo, rá zon'c'ü na yeje.

²⁶ C'ü vi mama e Félix c'ü ro ma e Pablo, xo ngueje c'ü mi te'be xa'ma ro unü o merio e Pablo, ngue c'ua ro 'ñeme libre. Nguец'ua na puncjü vez va zojnü o ñavi.

²⁷ O mezhe c'ua yeje cjë. Nuc'ua ya ro mbedye gobernador e Félix; ro tsja gobernador e Porcio Festo. E Félix dya 'ñeme libre e Pablo, na ngue mi ne ro unü favor c'o mi menzumü a Israel c'o mi nu'u na ü e Pablo.

25

Pablo delante de Festo

¹ 'Ma o tsja gobernador e Festo, o mezhe jñi pa, cjanu o mbedye a Cesarea o ma c'ua a Jerusalén.

² Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel, o xipji e Festo c'ü vi tsja na s'o e Pablo.

³ O mamaji:

—Tsjacüjme favor rí manda ra siji a 'ñecjua e Pablo, eñeji.

O mamaji a cjanu, na ngue ya vi mamaji ja rvá mbö't'üji e Pablo 'ma ro cjogü cja 'ñiji.

⁴ O ndünrü c'ua e Festo:

—Je va cjot'ü a Cesarea e Pablo. Dya ra mezhe rá magö nu.

⁵ Nguец'ua yo pje pjëzhits'üji rá möcjöjme a Cesarea. 'Ma pje c'o o tsja c'e bëzo, ra xitscöji 'ma rá sät'äjme nu, eñe e Festo.

⁶ E Festo o mezhe como dyëch'a o ocho pa a Jerusalén. Cjanu o nzhogü o ma a Cesarea nu ja vi 'ñeje. C'ü na ye nu pa, e Festo o mimi nu ja mi jün ngüenda, cjanu o manda o ma siji e Pablo.

⁷ 'Ma o säjä, ya ma cãjã c'o menzumü a Israel c'o vi 'ñeje a Jerusalén. Anguezeji o böbüji cja o jmi e Pablo, o mamaji na puncjü c'o na s'o c'o vi tsja. Pero dya sö ro mamaji c'ü na cjuana.

⁸ O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Dya pje ró cjagö contra c'o mama ín leygöjme nutscöjme rí menzumüjme a Israel. Dya xo ró contaminao c'ü ín templojme. Dya pje xo ró mangö 'na jña contra e Cesar c'ü mero manda, embeji c'e gobernador.

⁹ E Festo mi ne ro unü favor c' o mi menzumü a Israel c'o mi nu'u na ü e Pablo. Nguec'ua va dyönüji e Pablo:

—¿Cjo in ne rá sints'i a Jerusalén? Je rá ma jün'c'ügö nu ngüenda cjo na cjuana yo mama yo in menzumügueji.

¹⁰ O ndünrü c'ua e Pablo o xipji:

—Iyö. Na ngue je ngue va o 'ñempc'e e César rí jñü ngüenda; dya ngue a Jerusalén. In pãrãgue na jo, c'ü dya pje ró cjapügö yo ín menzumügöjme.

¹¹ 'Ma pje c'o i chötcü c'o na s'o c'o ró cjagö c'ü rga tügö, rí bübü dispuesto rá tügö. Pero 'ma dya cjuana yo mama yo, dya in pë's'i derecho rí nzhögügö cja o dyë yo, c'ü pje ra tsjacüji. Rí negö ra jñüncü ngüenda e César c'ü mero manda a Roma, eñe e Pablo.

¹² Nuc'ua e Festo cjanu o ñaji c'ua c'o mi pjöste c'o mi pãrã c'o ley romana. Cjanu o xipji c'ua e Pablo:

—I dyötcü ngueje e César ra jñün'c'ü ngüenda. Nguec'ua ra zints'iji cja e César.

Pablo delante del rey Agripa

¹³ Dya mezhe pa, e Agripa c'ü mi rey 'ñe e Berenice o säjui c'ua a Cesarea, o'ñe zenguavi e Festo.

¹⁴ O mezhe va mimivi nu na puncjü o pa. E Festo o xipji c'e rey ja ma cja e Pablo, o mama:

—Bübü va 'na bëzo cja ne palacio c'ü dya sö ra mbedye libre ndeze 'ma mi gobernador e Félix. Nuc'ü, ni chjü e Pablo.

¹⁵ 'Ma ró magö a Jerusalén, c'o mero ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o pje pjëzhi cja yo in menzumügueji a Israel, o xitscöji c'ü vi tsja na s'o e Pablo. O dyötcüji c'ü ro mandagö ro mbö't'üji.

¹⁶ Nuc'ua ró xipjigöji: “Iyö. Nutscöjme rí menzumüjme a Roma, dya rí cjaime a cjanu. Zö cjó c'o ra ã mama бүбү 'na nte c'ü o tsja na s'o, pero dya xtá pö't'ügöjme. C'e nte c'ü ri mamaji o tsja na s'o, pë's'i derecho ra pjendio ra mama cja o jmi c'o va ã cusa o tsja na s'o”, ró embe c'o.

¹⁷ Nuc'ua 'ma o ëji a 'ñeva, c'ü na ye nu pa, ró ma mimigö nu ja rí jün ngüenda. Cja rrü mandagö c'ua o siji e Pablo.

¹⁸⁻¹⁹ Mi pëzhgö 'na pje c'o vi tsja c'e bëzo c'o ma s'o. Pero dya ga cjanu. Na ngue 'ma o böbü o ña c'o mi cusa e Pablo, dya mamaji na cjuana pje pjëzhi c'ü na s'o c'ü vi tsja. C'ü o mamaji, nguextjo c'ü ja ga cja ga ma't'üji Mizhocjimi, 'ñe c'ü nan'ño ga creo e Pablo. Mama e Pablo c'ü o ndü 'na bëzo c'ü mi chjü e Jesús, pero o tetjo na yeje. Anguezeji, dya neji a cjanu.

²⁰ Dya mi pārã ja rva jünpügö ngüenda e Pablo. Na ngue, dya rí pārãgö ja ga cja o religiön yo in menzumügueji a Israel. Nguéc'ua ró önü e Pablo cjo mi ne ro sidyigö angueze a Jerusalén, je ro ma tjünpü ngüenda nu.

²¹ Pero dya ne e Pablo je ro ma tjünpü ngüenda a Jerusalén; o xitscö ngueje e César Augusto c'ü ra jñünpü ngüenda. Nguéc'ua ró manda sido ra mbörüji va, hasta 'ma cja ra sö rá tãjä ra zidyiji nu ja va bübü e César, eñe e Festo va xipji e Agripa.

²² O ndünrö c'ua e Agripa o xipji e Festo:

—Xo rí ne rá ärãgö c'o mama c'e bëzo.

O ndünrö c'ua e Festo:

—Ra xörü rí dyärãgue.

²³ Nuc'ua c'ü na ye nu pa, o säjä c'ua e Agripa 'ñe e Berenice cja c'e cuarto nu ja mi jün ngüenda c'e gobernador. Mi jevi o bitu c'o me ma zö, y ma dyoji na puncjü c'o o dyoji. Xo säjä c'o bëzo c'o mi manda 'na mil o tropa. Xo säjä c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi a Cesarea. Nuc'ua e Festo o manda o ma siji e Pablo.

²⁴ Cjanu o mama c'ua e Festo:

—Nu'tsc'e Agripa in reygue, 'ñetsc'ej in texeji in cãrãji va. Bübü in jmigueji ne bëzo nu in ne rí dyärãji c'o mama, eñe.

O sido o ña e Festo o xipji e Agripa:

—Texe c'o in menzumügueji a Israel c'o cãrã a Jerusalén, 'ñe c'o cãrã va, o xitscöji c'ü o tsja na s'o ne bëzo. O mapjüji na jens'e va mamaji c'ü mi jyodü ro ndü.

²⁵ Pero dya pje ró tö'tp'ü c'ü rví bö't'ü. Ne bëzo o xitscö ngueje e César c'ü mero manda a Roma

ra jñünpü ngüenda. Nguec'ua ró mamagö c'ü rá manda ra zidyiji a manu.

²⁶ Pero dya rí pãrã ja rga cjäpü. Na ngue 'ma rá penpe 'na carta e César c'ín jmuğö, dya rí pãrã pje rá jũ'sc'ö, na ngue dya pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o ne bëzo. Nguec'ua ró manda o siji cja in jmigueji in texeji rí dyäräji. Nu'tsc'e Agripa in reygue, ngue'tsc'e rí negö rí dyärägue, ngue c'ua rí mamague pje rá jũ'sc'ö cja c'e carta.

²⁷ Na ngue 'ma rá mandagö ra zidyiji ne bëzo cja e César ra jñünpüji ngüenda, pero 'ma dya rá mama pje ni cusaji, dya ra jogü, eñe e Festo.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ O mama c'ua e Agripa o xipji e Pablo:

—Sö rí ñague; rí da'c'ü sjëtsi.

Nuc'ua e Pablo o c'ua's'ã o dyë, cjanu o mbürü o ña o mama:

² —Nu'tsc'e Agripa in reygue. Yo ín menzumügöji me mamaji c'ü ró cjäğö na s'o. Rí mäcjö na ngue ngue'tsc'e rí dyätcã na jo c'o rá mangö.

³ Na ngue in pãrãgue na jo yo ín chjürügöji nutscöji rí menzumüji a Israel. Xo in pãrãgue c'o partido c'o bübüzüji; dya 'natjo rgá cjiñiji. Nguec'ua me rí sögöji o jña. Nguec'ua rí xi'tsc'ö rí pëscö paciencia rí dyätcägö.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ 'Texe yo ín menzumügöji pãrãji ja ga cja rgá minc'ö ndeze 'ma cja mi ts'it'igö. Pãrãji ja ma minc'ö cja ín jñiñigö 'ñe a Jerusalén.

⁵ Ya mezhe pãrãji c'ü rí bünc'ö cja c'e partido c'ü ni chjũ fariseo. Nutscöjme rí cãrãjme cja c'e partido, xenda rí süpcöjme c'o ley que na ngue c'o cãrã cja c'ü 'na partido. Yo ín menzumügöji pãrãji. 'Ma ro ne ro xi'ts'iji, ro mamaji c'ü na cjuana yo rí mangö.

⁶ Nudya in jüncü ngüenda; rí böbügö cja in jmigue na ngue rí creogö Mizhocjimi ra tsjapü ra te c'o ya ndü, ja c'o nzi va xipji c'o ín mboxatitagöji.

⁷ C'o ín menzumügöji c'o tsja cja c'o doce estado, sido ma't'üji Mizhocjimi na ngue te'beji c'e pa 'ma ra te c'o ya ndü. Nu'tsc'e Agripa in reygue, c'o ín menzumügöji te'beji c'o rí te'begö, maco anguezeji mamaji ró c jagö c'o na s'o, embeji e Agripa.

⁸ O sido o ña e Pablo o xipji texe c'o ma cãjã nu:
—¿Jenga dya in creoji c'ü sö Mizhocjimi ra tsjapü ra te c'o ya ndü?

Cómo Pablo antes perseguía a los cristianos

⁹ O sido o ña e Pablo o xipji c'e rey:

—'Ma ot'ü mi nugö na ü c'o mi creo e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret, mi cjapü ra sufreji. Mi pëzhgö je ga cjanu ma ne Mizhocjimi.

¹⁰ Ngue c'ü mi c jagö a Jerusalén. O dyacü sjëtsi c'o mero ndamböcjimi mi pant'agö a pjörü c'o o nte e Jesús, maco ma jo a jmí Mizhocjimi c'o. 'Ma mi jünpüji ngüenda, mi mangö c'ü mi jyodü ro ndüji.

¹¹ 'Ma mi tö't'ügö cja nintsjimi c'o mi creo e Jesús, mi cjapü ra sufreji; xa'ma ro mamaji c'ü dya ma jo e Jesús. Me mi ünbugö na puncjü c'o. Nguец'ua 'ma mi c'ueñeji, 'ma mi pöji cja c'o jñiñi c'o tsja cja c'o nan'ño país, mi pa jodügöji nu.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 'Nguec'ua 'na nu pa, ró magö a Damasco. Na ngue c'o mero ndamböcjimi ya vi dyacü sjëtsi ro jodügö c'o o nte e Jesús ro c'japüji ro sufreji ja c'o nzi ma negö.

13 Nu'tsc'e rey, 'ma mi pagö cja 'ñiji, 'ma ya vi jñisiarü, ró jandagö 'nango ëjë a jens'e 'na jya's'ü c'ü o p'jat'ü nu ja mi pagö 'ñe c'o mi pöcjöjme. Me mi juëns'i que na ngue e jyarü.

14 Nguec'ua ró tögöjme a jömü nu c'o mi chägäjme. Nuc'ua ró ärägö c'ü mi ña c'e jña hebreo o xitscö: “Nu'tsc'e Saulo, ¿jenga in c'japü ra sufre c'o creozgö? Chjëntjui c'ü ri nguetscö ri c'jacö rá sufre. In chjëntjui nza cja 'na nzhünü c'ü dya ne ra dyärä, c'ü me p'jech'e c'e maza c'ü ni chjocüji; nguec'ua ga s'odü”, enzgö.

15 Ró tjünrügö c'ua ró mama: “Nu'tsc'e nin t'ecjañö mü, ¿c'jó ngue'tsc'e?”, ró embe. O ndünrö c'ua c'in Jmugö o xitsi: “Nguetscö e Jesús. In c'japü ra sufre yo creozügö; chjëntjui c'ü ri nguetscö ri c'jacö rá sufre.

16-18 Böbü. Ya ró juan'c'ügö rí pöpquigö. Ngue c'o rvá cja'c'ü i jñandga. Nguec'ua rá täc'ä rí mague cja c'o dya in menzumügueji, rí ma xipjiji ja vi jñandga dya. Xo rí xipjiji c'o cja xe rá jí'tsc'ö 'ma rí jñandga. Nudya e Satanás c'ü dya jo, ya ngo'tp'ü o ndöji. Pero 'ma rí zopjügueji, ra xogü o ndöji, ra zi'ch'i o mü'büji o jya's'ü Mizhocjimi. Nguec'ua, dya cja ra nzhodüji cja bëxömü; ra jyëziji c'o na s'o, dya cja ra dyätäji c'ü dya jo. Ra 'ñench'e o mü'büji Mizhocjimi. Nuc'ua Mizhocjimi ra perdonaoji anguezeji c'o na s'o c'o c'jaji, ra ts'japüji o nte na ngue ri ejmezügö c'o. Böbü c'o in menzumügueji c'o ra jyodü pje ra

tsja'c'ü; xo 'ñe c'o dya in menzumügueji. Pero rá emp'egö libre, dya pje ra tsja'c'üji", enzgö e Jesús. Ngue yo o mama e Pablo va xipji e Agripa.

Pablo obedece la visión

¹⁹ O sido o ña e Pablo o mama:

—Nu'tsc'e Agripa in reygue, nu c'o o xitsigö e Jesús 'ma vi 'ñeja a jens'e c'e jya's'ü, ró ätä; ngue yo rí cjagö.

²⁰ Ot'ü ró zopjü c'o cãrã a Damasco. Ró xipjiji mi jyodü ro jyëziji c'o na s'o ro nzhogüji cja Mizhocjimi, cja rrü tsjaji c'o na jo'o ngue c'ua ro jñetse c'ü o nzhogü o mü'büji. Xo ró zopjügö a cjanu c'o nte a Jerusalén 'ñe texe cja c'e estado de Judea. Xo ró magö nu ja cãrã c'o dya in menzumügöji, ró ma zopjügö anguezeji.

²¹ Nguec'ua 'ma mi bübügö cja c'e templo, o zücügö c'o in menzumügöji mi ne ro mbötcüji.

²² Pero dya mbötcüji. Na ngue o mböxcü Mizhocjimi. Nguec'ua xe rí bübüjtjo, rí böbügö cja in jmigueji. Rí zo'c'üji nu'tsc'ëji pjë'ts'iji na nojo, 'ñetsc'ëji dya pje pjë'ts'iji. C'ü rí xi'tsc'öji, ngue c'o o mama e Moisés 'ñe c'o profeta ro zädä. Dya rí mangö jña c'o nan'ño.

²³ O mama e Moisés 'ñe c'o profeta, nu c'ü o mama Mizhocjimi ro ã 'ñevgueji libre mi jyodü ro sofre 'ñe ro ndü. Nuc'ua cja rrü te ro bübüjtjo na yeje, ngue c'ua ra zi'ch'i o jya's'ü Mizhocjimi cja o mü'bü yo menzumü a Israel 'ñe yo dya menzumü a Israel, eñe e Pablo.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

24 'Ma mi mama a cjanu e Pablo mi pjendiotsjē, 'nango mapjü c'ua na jens'e e Festo o mama:

—Nu'tsc'e Pablo in locogue, na ngue yo na puncjü yo in studiague.

25 O ndünrü c'ua e Pablo o xipji:

—Nu'tsc'e Festo nin t'ecjanõmü, dya rí locogö. Rí mangö c'o na cjuana.

26 Ne rey pãrã texe yo rí mangö. Nguец'ua dya rí sũgö rí xipjigö texe yo. Rí pãrãgö, nujnu unü ngüenda texe yo o zädã, na ngue texe cja in paísgöjme pãrãji.

27 Nuc'ua e Pablo cjanu o zopjü c'ua e Agripa o xipji:

—Nu'tsc'e Agripa in reygue, ¿cjo in creogue c'ü na cjuana c'o o dyopjü c'o profeta? Rí pãrãgö in creogue.

28 O ndünrü c'ua e Agripa o mama:

—Pe in cijijñi rá creogö e Jesús, na ngue yo ja nzitjo jña yo in mangue.

29 O ndünrü c'ua e Pablo o mama:

—Zö ja nzitjo jña, zö na puncjü o jña, pero quera ri creogue e Jesús ja c'o nzi rgá creogö. Xo 'ñe texe yo ärã yo rí mangö ne pa dya. 'Ma rí creoji, xa'ma dya ra ngo'c'üji ja c'o nzi ga ngocöji, eñe.

30 O böbü c'ua c'e rey 'ñe c'e gobernador 'ñe e Berenice 'ñe c'o ma jũ'ü nu.

31 Cjanu o mbedyeji o ma ñatsjēji ja rvá tsjapüji e Pablo. O pötü va mamaji:

—C'e bëzo, dya pje cja c'o na s'o c'ü rguí ndü, ni ra dyo a pjörü, eñeji.

32 O mama c'ua e Agripa o xipji e Festo:

—C'e bëzo, 'ma dya ro dyö'tc'ü ra jñünpü ngüenda e César angueze, ro sö ri 'ñemegue libre, eñe.

27

Pablo es enviado a Roma

¹ Nuc'ua e Festo cjanu o mama ro zidyiji e Pablo a Roma c'ü tsja a Italia, ro möji cja barco. E Festo o nzhö e Pablo cja 'na bëzo c'ü mi chjü e Julio c'ü mi manda cien tropa c'o mi xiji grupo Augusto. Xo nzhötüji e Julio c'o 'ñaja nte c'o ma o'o a pjörü, xo ro zidyiji a Italia. Nutscö e Lucas xo ró möcjöjme.

² Ró tes'ejme cja 'na barco c'ü vi 'ñeje cja c'e jñiñi a Adramitio, c'ü ro zät'ä cja c'o jñiñi a Asia c'o järä squina cja mar. Cja rrü möjme c'ua. Xo ró möcjöjme 'na bëzo c'ü mi chjü e Aristarco c'ü mi menzumü a Tesalónica c'ü tsja cja c'e estado de Macedonia.

³ C'ü na ye nu pa, ró sät'äjme a Sidón. Ma jonte e Julio o unü sjëtsi e Pablo o ma zengua c'o mi pãrã nu. O ziji o xëdyi anguezeji, cjanu o oxüji cja o ngumüji.

⁴ Nuc'ua 'ma ró pedyejme a Sidón cja c'e barco, mi vü na zëzhi e ndajma, mi pjö's'ü c'e ndeje ma pjat'ü cja c'e barco. Na ngue e ndajma je mi 'ñeje nu ja ma möcjöjme. Nguец'ua 'ma ró cjogüjme cja c'e isla c'ü ni chjü a Chipre, ró cjogüjme cja c'e lado o jodyë nu ja mi tsjötü.

⁵ Sido ró möjme cja c'e barco ró cjogüjme bëxtjo cja c'e estado de Cilicia 'ñe cja c'e estado de Panfilia. Ró sät'äjme a Mira c'ü tsja cja c'e estado de Licia.

⁶ 'Ma mi cãrãjme a Mira, c'e bëzo c'ü mi manda cien tropa o jyodü 'na barco c'ü ro ma hasta a Italia. O chöt'ü c'ua 'na barco c'ü vi 'ñeje a Alejandría mi ma a Italia. Nuc'ua ró tes'ejme cja c'e barco.

⁷ Ró nzhodüjme ja nzi pa cja c'e ndeje, pero jmanch'a ma möjme. O metscöjme, co trabajo ró cjogüjme a Gnido nu ja mi bëxtjo. E ndajma mi vü na zëzhi, dya mi sö ro möcjöjme derecho. Nguéc'ua ró unüjme vuelta cja ín squierdajme, ró cjogüjme bëxtjo a Salmón cja c'e isla c'ü ni chjü a Creta. Cja rrü unüjme c'ua vuelta cja ín jodyëgöjme, ngue c'ua ro cjogüjme a Creta cja c'e lado a sur nu ja mi tsjötü ts'ë.

⁸ Mi trávajo, pero ró sät'äjme nu ja ni chjü Puertos Buenos c'ü bëxtjo cja c'e jñiñi c'ü ni chjü a Lasea.

⁹ Ya vi metscöjme na puncjü o pa. Ya vi cjogü c'o pa c'o mi mbempje c'o menzumü a Israel. Ya vi zädä c'o pa c'o ma së 'ma mi bübü na puncjü o peligro ro nzhodüjme cja barco. Nguéc'ua e Pablo o zopjü c'o mi pöcjöjme.

¹⁰ O xipjiji:

—Nu'tsc'ëji nin t'ecjañömjüji, rí mangö 'ma rá sidoji, 'na pje c'o rá cjaji. 'Na ra nguibi ne barco ra bëzhi texe yo tunü. Xo 'ñetscöji rá tñji, ëñe.

¹¹ C'e bëzo c'ü mi manda cien tropa, dya dyätä e Pablo; xenda dyätä c'ü mi ëdyi c'e barco 'ñe c'ü o cjaja c'e barco. O mamaji c'ü ro sidogöjme.

¹² Mi bübü ja nzi c'o mi ne ro nguejme c'e barco a Puertos Buenos. Pero xenda ma puncjü c'o dya ne. Na ngue a Puertos Buenos, dya nda ma jo'o ro böbü c'e barco c'o pa c'o ma së. Nguéc'ua o mamaji c'ü ro pedyejme a Puertos Buenos ro sidojme, xa'ma ro sö ro sät'äjme a Fenice c'ü ngue c'ü 'na puerto cja c'e isla a Creta. Nujnu, je ro mimijme c'o pa c'o ma së. Na ngue c'e puerto, dya cjogü e ndajme 'ma ni 'ñeje a noroeste 'ñe 'ma ni 'ñeje a suroeste.

La tempestad en el mar

¹³ O pötü c'ua ja mi 'ñeje e ndajma. Dya cja mi 'ñeje nu ja ni nguibi e jyarü, ya je mi 'ñeje a sur. Dya cja mi vü na zëzhi. Nguec'ua c'ü mi ëdyi c'e barco 'ñe c'ü o cjaja, mi pëzhivi c'ü ro sö ro sät'äjme na jo a Fenice. Nguec'ua o mandavi o ngüs'üji c'o t'ëzi c'o mi nza cja o gancho c'o mi pënch'i c'e barco para dya ro ndütü e ndajma ro ma. Ró möjme c'ua ró cjogüjme bëxtjo a Creta.

¹⁴ Dya go mezhe c'ua go pötü na yeje e ndajma. 'Nango ã c'ua 'na trandajma c'ü vi 'ñeje a noreste cja c'e isla.

¹⁵ Nguec'ua, dya cja sö xe ro möjme derecho ro cjogüjme lado cja c'e isla. Ró jëzjime c'ua c'e barco o ndütü e ndajma.

¹⁶ O zät'ä cja 'na ts'i isla c'ü ni chjü a Claudia, ró cjogüjme cja c'e lado c'ü mi tsjötü. Cja rrü cjüs'üjme c'e ts'ibü c'ü mi cjüt'ü c'e barco, me mi trávajo ma cjüs'üjme.

¹⁷ 'Ma ró cjuarü ró cjüs'üjme c'e ts'ibü, nuc'ua c'o mi pëpji cja c'e barco, cjanu o tsjapüji o ndü c'o cable c'ü mi 'nünt'ü nu, ngue c'ua ro zëzhi c'e barco. Mi süji 'na mas ro ndütü e ndajma c'e barco ro zät'ä nu ja ni chjü a Sirte nu ja jä'ä o 'ñõxõmü nu ja dya nda ga jë e ndeje. Mi süji 'na ro 'huagü c'e barco 'ma ro zät'ä nu. Nguec'ua va sjö'büji c'e manta c'ü ma mbät'ä, ngue c'ua dya nda ro ndütü e ndajma. O jyëziji c'e barco, dya cja mi ëdyiji.

¹⁸ C'ü na ye nu pa, sido mi pa c'e barco ma ndütü e ndajma. Nguec'ua o mboch'üji a ndeje c'o mi tunü c'e barco, ngue c'ua dya nda ro jyübü.

¹⁹ C'ü na jñi nu pa, ró poch'üjme a ndeje texe c'o

mi pë's'i c'e barco.

²⁰ O mezhe na puncjü o pa, dya mi cji e jyarü ne ri ngue yo seje. Sido mi vü na zëzhi e ndajma. Nguec'ua ró mamajme pãrã cjo ro pedyejme na jo; 'na ro tÿjme.

²¹ Ya vi mezhe c'ü dya cja mi sijme o xëdyi. Nuc'ua e Pablo o böbü c'ua a ndezgöjme, cjanu o mama:

—Nu'tsc'eji nin t'ecjañömüji, ró xi'tsc'öji c'ü dya ro pedyeji a Puertos Buenos cja c'e isla a Creta. 'Ma ri dyätcäji, xenda rvá jo 'ma; dya ro sufreji.

²² Pero nudya rí xi'tsc'öji, dya rí sÿgueji. Zö ra 'huagü ne barco, pero dya cjó ra ndÿzgöji.

²³ Rí xi'tsc'öji a cjanu, na ngue mi xömü o ëjë 'na o anxe Mizhocjimi cja ín jmigö o ë zocügö. Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e ngue c'ü rí ma't'ügö; ngue o ntezgö c'ü.

²⁴ O xitsi c'e anxe: “Nu'tsc'e Pablo, dya rí sÿgue. Dya rí chÿgue, na ngue ni jyodü rí sät'ägue a Roma rí böbügue a jmi e César c'ü mero manda. Mizhocjimi o dyä'tc'ä c'ü i dyötü, nguec'ua dya cjó ra ndÿ yo in pöcjeji cja ne barco”, enzgö.

²⁵ Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya cja rí sÿgueji. Rí creogö Mizhocjimi c'ü ra zädä ja c'o nzi va xitsi c'ü o anxe.

²⁶ Pero 'ma ra 'huagü ne barco, rá sogöji cja ndeje bëxtjo cja 'na ts'i isla rá pes'eji, eñe e Pablo.

²⁷ Ya vi mezhe ye nzo c'e barco ma ndütü e ndajma. Mi nzhodü cja c'e mar c'ü ni chjÿ Mar Adria. Ya vi xömü. Nuc'ua c'ü ndexömü, c'o mi pëpji cja c'e barco o mamaji:

—Cja c'ü ya rá sät'äji cja 'na isla, eñeji.

28 Cjanu o dyëdyiji ja nzi mi pë's'i c'ü ma jë c'e ndeje. Mi sö treinta y seis metro. Xe möji ts'ë, cjanu o dyëdyiji c'ua na yeje; ya mi sötjo veintisiete.

29 Me go zÿji c'ua, 'na ro sät'äjme nu ja mi quiji o ndojo. Nguec'ua o ma quiji c'o nziyo t'ëzi c'o mi nza cja o gancho c'o mi 'nünt'ü o tjüjmü, cjanu o mboch'üji a ndeje cja o xütjü c'e barco ngue c'ua 'ma ro zät'ä a jömü, xa'ma ro gancha ro böbü c'e barco. Me mi mamaji quera ro jyans'ü.

30 Nuc'ua c'o mi pëpji cja barco, o mbürü o sjö'büji c'ua c'e ts'ibü cja c'e ndeje. C'o t'ëzi c'o mi bübü a xo'ni c'e barco, mi cja püji ro ndunüji na ts'ijë cja rrü mboch'üji, ngue c'ua dya nda ro 'ñömü c'e barco. Pero c'ü mi sjö'büji c'e ts'ibü, ngue c'ü mi ne ro c'ueñeji ro salvaji.

31 Nuc'ua e Pablo cjanu o ma't'ü c'e bëzo c'ü mi manda cien tropa, 'ñe c'o o tropa, o xipjiji:

—Nujyo, ni jyodü, dya ra dagüji cja ne barco. 'Ma jiyö, rí chüji, dya rí salvaji, embeji c'o.

32 Nuc'ua c'o tropa cjanu o ma dyocüji c'o tjüjmü c'o mi sjö'büji c'e ts'ibü; o ndögü a ndeje.

33 Nuc'ua 'ma ya ma jya's'ü, e Pablo o xipji anguezeji ro ziji o xëdyi. O mama:

—Ya mezhe ye nzo c'ü dya in sigueji o xëdyi.

34 Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí sigueji dya o xëdyi ngue c'ua rí zëzhiji. Nguec'ua, dya rí chügeji ni pje rí tsjaji, eñe.

35 Nuc'ua 'ma o nguarü o mama yo jña, cjanu o jñü c'ua o tjömëch'i cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi a jmi nza texeji. Cjanu o më'ch'i c'ua, cjanu o zi c'ua.

³⁶ Anguezeji o mbürü o mäji c'ua, dya cja nda mi sūji. Xo ziji c'ua o xēdyi.

³⁷ Mi sōjme ye ciento setenta y seis mi cārājme cja c'e barco.

³⁸ 'Ma o nguarü o ziji o xēdyi o nijmiji, cjanu o mboch'üji a ndeje c'o mape c'o mi quiji o ndëxü. O tsjaji a cjanu ngue c'ua dya nda ro jyübü c'e barco.

Se hunde el barco

³⁹ Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü na jo, ró jandajme c'e isla c'ü ya mi bēxtjo. C'o mi pēpji cja c'e barco, dya mi pārāji ja mi ngue. Pero o jñandaji c'ü ma jä'ä o 'ñõxõmü cja squina c'e ndeje. O mamaji xa'ma ro sö ro zät'ä c'e barco cja c'e 'ñõxõmü.

⁴⁰ Nguec'ua o dyocüji c'o tjüjmü c'o mi 'nünt'ü c'o t'ëzi, ngue c'ua ro ma na yeje c'e barco. Y o xāpcāji c'e za'a c'ü mi dyēji. Xo ngüs'üji c'e manta c'ü ma mbät'ä, ngue c'ua o ndütü e ndajma. Nguec'ua c'e barco o mbürü o ma c'ua cja c'o 'ñõxõmü c'o mi jä'ä a squina c'e ndeje.

⁴¹ Pero o zät'ä c'e barco nu ja dya nda ma jē c'e ndeje nu ja mi sjöbü yeje 'ñinzhe c'o mi chjē nu. Nguec'ua o böbü c'ua c'e barco. A xo'ñi c'e barco o nguibi cja c'e 'ñõxõmü, dya cja mi 'ñõmü. Pero o xütjü c'e barco o 'huagü, na ngue c'o ndeje me mi pjö's'ü na zēzhi.

⁴² Nuc'ua c'o tropa cjanu o mamaji:

—Na jo ixtá pöt't'üji yo rvá siji yo ma o'o a pjörü. 'Ma jiyö, 'na ra dyömpüji cja ne ndeje ra c'ueñeji, eñe c'o tropa.

⁴³ C'ü mi manda c'o tropa, dya ne'e c'ü ro mbö't'üji e Pablo. Nguec'ua dya jyëzi ro tsjaji ja c'o nzi ma mamaji. Cjanu o xitscöjme:

—'Ma in pjëchi rí dyömpüji cja ndeje, rí dyat'üji cja ndeje rí dyömpüji rí sät'äji cja squina ndeje.

⁴⁴ 'Ma dya in pjëchi rí dyömpüji, rí pënc'h'iji yo tabla yo ni ndunü e ndeje o yo pje nda ma za'a yo vi t'ät'ä ne barco. Ra ndüxc'üji ngue c'ua rí sät'äji cja squina ndeje, enzgöjme.

Nguec'ua ró pesc'öjme cja ndeje rí texejme, dya cjó ndüzgöjme.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ 'Ma ró pes'ejme cja c'e ndeje, ró pãrãjme c'e isla mi chjũ a Malta.

² C'o mi menzumü nu, ma jonteji. O recibidozÿjme na jo, o 'ñörüji 'na sivi ró pa't'ÿjme na ngue ya mi ëjë o dyebe, y ma së.

³ E Pablo xo ma mbëchi 'na cjörü o za'a, cjanu o ma ngã's'ã cja c'e sivi. Nuc'ua 'ma mü o mbürü o pat'ü c'o za'a, 'nango mbedye c'ua 'na c'ijmi c'ü ma sate c'ü mi nza cja 'na pozü. O zapü o dyë e Pablo, o 'nünt'ü, dya ts'í vi c'ügü.

⁴ C'o mi menzumü a Malta 'ma o jñandaji mi 'nünt'ütjo c'e c'ijmi, o pötü va mamaji c'ua:

—Ne bëzo, pe o pöt't'unte nu. Zö o mbes'e cja ndeje, dya ndü'ü, pero ya ngöt'ü dya c'o o tsja na s'o, eñeji.

⁵ Nuc'ua e Pablo o juancja o dyë; o c'ügü c'ua c'e c'ijmi o ndögü cja c'e sivi. Pero dya pje tsja e Pablo.

⁶ C'o mi menzumü nu, mi te'beji c'ü ro pjänt'ä o ts'ingue e Pablo, o ro ndü. O mezhe mi te'beji pero dya pje tsja e Pablo. Nguec'ua, dya cja nguijñiji c'ü

vi pö't'ünte e Pablo. Cjanu o mamaji e Pablo mi ngue 'naja c'o o ts'itaji c'o mi ma't'üji.

⁷ C'ü mi manda cja c'e isla a Malta mi chjü e Publio. Mi tjë o juajma c'o mi bëxtjo nu ja ró pes'ejme cja c'e ndeje. E Publio ma jonte, o recibidozújme na jo. O dyacújme ja ró oxújme, xo dyacújme c'o ró sijme. O metscöjme jñi pa nu.

⁸ C'ü nu tata e Publio, ma o'otjo cja ngama mi sö'dyë. Mi sö o pa'a 'ñeje mi unü posición. Nuc'ua e Pablo o ma'a nu ja ma o'o c'e tita. O 'ñe's'e o dyë, cjanu o dyötpü Mizhocjimi o jocü.

⁹ 'Ma o jogü c'e tita, cjanu o ëjë c'ua c'o 'ñaja c'o mi cãrã cja c'e isla c'o mi sö'dyë. E Pablo xo jocü anguezeji.

¹⁰ O dyacújme na puncjü o regalo. 'Ma o zädã c'e pa c'ü ro tes'ejme cja barco ro möjme a Italia, xo dyacöjme texe c'o mi jyongöjme.

Pablo llega a Roma

¹¹ O mezhe jñi zana rvá minc'öjme cja c'e isla. Nuc'ua ró tes'ejme cja 'na barco c'ü vi böbü a Malta c'o pa c'o ma së. C'e barco vi ' ñeje a Alejandría. A xo'ñi cja c'e barco, mi cuat'ü c'e ts'ita Cástor 'ñe c'e ts'ita Pólux.

¹² 'Ma ró sät'äjme a Siracusa, ró cjogújme cja c'e puerto o metscöjme jñi pa nu.

¹³ 'Ma ró pedyejme a Siracusa, ró cjogújme bëxtjo cja squina c'e ndeje ró sät'äjme a Regio. C'ü na ye nu pa, o mbürü o vü e ndajma c'ü vi 'ñeje a sur. Nguec'ua c'ü na jñi nu pa, ró sät'äjme a Puteoli.

¹⁴ Nujnu ró dagújme cja c'e barco. Ró töt'üjme nu ja mi cãrã o cjuarma c'o xo creo e Jesucristo. O mbitazújme ró mimijme co anguezeji. O mezhe 'na

nzo ró mimijme nu. Nuc'ua 'ma ró pedyejme nu, ró möjme cja c'e 'ñiji c'ü ni ma a Roma.

¹⁵ C'o cjuarma a Roma o mbārāji c'ü ma möjme nu. Nguec'ua o mbedyeji nu, o ma ndüncüjme. Bübü c'o ró chjögöjme cja c'e jñiñi c'ü ni chjũ a Foro de Apio; 'ñaja c'o cja ró ma chjögöjme 'ma ró sät'äjme cja c'e jñiñi a Tres Tabernas. 'Ma o jñanda e Pablo c'o cjuarma, o unü 'na pöjö Mizhocjimi y me go mājä o mü'bü.

¹⁶ 'Ma ró sät'äjme a Roma, c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, o zidyí c'ua c'o bëzo c'o vi siji cja c'e barco c'o ma o'o a pjörü a Cesarea, o zät'äji nu ja mi bübü c'ü mi mero mböpjörü, ngue c'ua ro mbörüji c'o. Pero e Pablo, o jyéziji o mimi cja 'na ngumü aparte; 'natjo tropa c'ü o mbörü.

Pablo predica en Roma

¹⁷ O mezhe c'ua jñi pa, e Pablo o zojnüji c'ua c'o menzumü a Israel c'o mi manda cja c'o nintsjimi a Roma. 'Ma o jmurüji, cjanu o mama c'ua e Pablo o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín menzumüts'ügöji, dya pje cjó ró cchapü ne ri 'naja c'o ín menzumügöji. Pero o zücüji a Jerusalén o zinziji cja c'o manda nu, c'o menzumü va a Roma, o pantcaji a pjörü. C'o ín menzumügöji mamaji rí cchapü c'ü dya ni muvi yo tjürü yo o zocüzüji c'o ín mboxatitaji, pero iyö.

¹⁸ C'o manda nu, c'o menzumü va a Roma, o jñüncüji ngüenda pero dya pje chötcüji c'ü rví mbötcüji. Nguec'ua mi ne ro 'ñevgueji libre.

¹⁹ Pero dya go ne a cjanu c'o ín menzumügöji. Nguec'ua rvá örügö sjëtsi o sizgöji va a jmi e César. Dya ngue c'ü rá cusagö c'o ín menzumüji; ngue c'ü

ra jñüncü ngüenda e César rá mama pje vi cusazüji anguezeji.

²⁰ 'Nünt'ütjo o cadena ín dyë, na ngue yo me na jo yo rí te'begö. Maco xo te'be a cjanu c'o ín menzumügöji. Ngue c'ü rvá zon'c'üji; ngue c'ua rá xi'tsc'öji ja ga cja c'o na jo c'o ín te'beji, eñe.

²¹ O ndünrú c'ua anguezeji o xipjiji e Pablo:

—Dya rí pãrãgöjme cjo ì tsjague na s'o. Na ngue dya cjó penquejme o carta ndeze a Judea. Dya cjó xo va êjẽ. C'ü pje ra ã xitscöjme.

²² Rí ne rí zocüjme rí xitscöjme ja ga cja c'o ín creogue. Na ngue rí pãrãjme, texe cja c'o jñiñi mamaji c'ü dya ga jo o 'ñiji e Jesús.

²³ Cjanu o mbäsp'äji 'na pa c'ü ro ñaji na yeje. 'Ma o zädä c'e pa, o êji na puncjüji cja c'e ngumü nu ja mi pjörüji e Pablo. O mbürü o ña e Pablo c'ü xörü; o böbü hasta c'ü nzhä. O mbenbeji c'ü mama c'o ley c'o o dyopjü e Moisés, 'ñe c'o o dyopjü c'o profeta; o xipjiji c'ü ya vi zädä c'o vi dyopjüji. O zopjüji a cjanu, ngue c'ua ro unüji ngüenda e Jesús ngueje c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda, ngue c'ua ro 'ñench'e o mü'büji c'ü.

²⁴ Bübü c'o o creo c'o mi mama e Pablo; bübü c'o dya creo.

²⁵ Nguec'ua, dya mi 'natjo o pjeñe ma nguiñiji. Nuc'ua 'ma ya ro mbedyeji, o mama c'ua e Pablo o xipjiji:

—O Espíritu Mizhocjimi o xipji e Isaías c'ü mi profeta o zopjü c'o ín mboxatitagöji. Na cjuana c'e jña c'ü o mama ja ma cja anguezeji. Dyäräji c'ü o mama. Na ngue je xo ga cjatsc'eji nu. O mama a cjava:

²⁶ Mague cja yo nte, rí ma xipjiji c'ü ra dyäräji pero dya ra mbârãji.

Ra jñandaji pero dya ra mbârãji pje pjëzhi.

²⁷ Yo nte, ya tsot'ü o mü'büji. Na ngue 'ma ro xogü o mü'büji, xa'ma ro zo'o o mü'büji ín jñagö.

Y 'ma cjó c'o zopjüji, dya cja cjäpüji ngüenda. Na ngue 'ma ro tsjäpüji ngüenda, xa'ma ro dyäräji ro mbârãji pje ri pjëzhi.

Ya tsot'ü a nzhöji. Na ngue 'ma ro jñandaji, xa'ma ro mbârãji, ro nzhogü o mü'büji.

Nuc'ua ro salvagö yo, ro emeji libre cja c'o na s'o, embeji e Isaías.

²⁸ O sido o ña e Pablo o mama:

—Dyäräji na jo c'ü rí xi'tsc'öji. Ngueje c'o dya ín menzumögöji c'o ra xipjiji dya o jña Mizhocjimi, ngue c'ua Mizhocjimi ra 'ñemeji libre cja c'o na s'o. Anguezeji ra dyäräji.

²⁹ 'Ma o nguarü e Pablo o mama c'o jña, cjanu o mbedye c'ua c'o o menzumüji, me mi pötü ma zöji o jña.

³⁰ O mezhe ye cjë va mimi e Pablo cja c'e ngümü. Mi cjöt'ü o renta; nguec'ua mi sö ra recibido c'o mi pa zengua.

³¹ Mi zopjü c'o nte mi xipjiji c'ü ro dyätäji Mizhocjimi, na ngue ngueje c'ü manda. Xo mi jíchiji ja ga cja e Jesucristo c'ü ín Jmugöji. Dya cjó mi sũ pje ro xipji, y dya cjó mi c'a's'ü.

**Nu o jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e
Jesucristo
New Testament in Mazahua, Central
(MX:maz:Mazahua, Central)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazahua, Central

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazahua [maz], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazahua, Central

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

2dd34152-63bb-5bf7-9ec4-df11c81ab2fc